Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Vývoj zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu Jihočeského kraje v letech 1930 - 2011

Vypracovala: Šárka Nedvědová
Vedoucí práce: Mgr. Michal Vančura, Ph.D.

České Budějovice 2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské - diplomové - rigorózní - disertační práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 4. 1. 2014 .....

Podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala mému vedoucímu práce Mgr. Michalovi Vančurovi, Ph.D. za ochotu, vstřícnost, cenné rady, materiál a čas, které mi poskytoval po celou dobu realizace této práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a svému přítelovi, kteří mě podporovali při psaní této práce a po celou dobu mého studia.

Anotace

Nedvědová, Š. (2014): Vývoj zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu Jihočeského kraje v letech 1930 -2011, Bakalářská práce, Jihočeské univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 78 stran.

Bakalářská práce sleduje vývoj zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu Jihočeského kraje. Tento vývoj je vymezen od roku 1930, a to z důvodu dostupnosti, resp. nedostupnosti, statistických dat. Jako posledním sledovaným rokem, byl stanoven rok 2011, kdy proběhlo nejnovější Sčítání lidu, domů a bytů. Byly určeny tzv. profilové roky, které kopírovaly sčítání lidu na území České republiky, v nichž se daný jev sledoval. Výjimkou tvoří rok 1989, z důvodu dostupnosti podrobnějších dat, a právě proto byl tento rok určen jako profilový. Vzhledem k nejednotnosti sčítacích a statistických metod v jednotlivých profilových rocích, je velice důležitá metodika celé práce, která je podrobně popsána. Práce se zabývá územím dnešního Jihočeského kraje, který je tvořen 7 okresy, leč tomu v minulosti vždycky tak nebylo. Z tohoto důvodu je obsažen také vývoj administrativního dělení kraje. Celá práce je doplněna tabulkami a grafy, které zachycují vývojovou křivku daného jevu. Zároveň je teorie podpořena kartogramy a kartodiagramy.

Klíčová slova: zpracovatelský průmysl, zaměstnanost, statistická data, Jihočeský kraj

Annotaion

Nedvědová, Š. (2014): The development of the employment rate of the manufacturing industry in the South Bohemian region from 1930 to 2011, Bachelor Thesis, University of South Bohemia, Pedagogical faculty, Department of Geography, 78 pages.

The bachelor thesis deals with the development of the employment rate of the manufacturing industry in the South Bohemian region. The development is monitored from 1930, because of the unavailability of the older statistical data. The year 2011 is the last monitored year. The last statistical census was in 2011. There are eight profile years, which were established according to the census taken in the region of Czech Republic, with the exception of the year 1989, because of the availability of the more detailed data for this year. The methodology of the thesis is very important, due to the disunity of the statistic and counting methods. The thesis is concerned with the region of the South Bohemia. There are seven districts now, but there were some changes in the history. The development of the historical administrative division is also included in the thesis. Whole work is completed with the charts, diagrams and maps.

Key words: manufacturing industry, employment, statistics, the South Bohemian region

OBSAH

1.ÚVOD 5
2. REŠERŽE LITERATURY 7
2.1 Geografie průmyslu 7
2.1.1 Lokalizační faktory 7
2.1.2 Teorie rozmístění průmyslu 8
2.1.2 Klasifikace zpracovatelského průmyslu 9
2.1.3 Metody hodnocení průmyslu 10
2.1.4 Průmyslové regiony 11
2.2 Zaměstnanost 13
2.2.1 Odvětvová zaměstnanost 13
2.2.2 Zdroje pracovních sil 15
3. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ 17
3.1 Sociálně-geografická charakteristika 18
3.1.1 Obyvatelstvo 18
3.1.2 Regionální vývoj kraje 19
3.1.3 Charakteristika průmyslu v kraji 21
4. METODIKA A POSTUP ZPRACOVÁNÍ 22
5. ANALÝZA (VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ) 34
5. 1 PRŮMYSL V ROCE 1930 34
5. 2 PRŮMYSL V ROCE 1950 36
5. 3 PRŮMYSL V ROCE 1961 41
5. 4 PRŮMYSL V ROCE 1970 43
5. 5 PRŮMYSL V ROCE 1980 46
5. 6 PRŮMYSL V ROCE 1989 48
5.7 PRŮMYSL V ROCE 2001 52
5. 8 PRŮMYSL V ROCE 2011 55
5.9 SHRNUTÍ ODVĚTVOVÉHO SROVNÁNÍ 58
6. ZÁVĚR 66
7. ZDROJE 68
7.1 Internetové zdroje: 71
8. SEZNAM PŘÍLOH 72
9. PŘÍLOHY 73

1. ÚVOD

Jihočeský kraj je vnímán především jako zemědělská oblast s rozvinutým rybníkářstvím a lesnictvím. Až v průběhu minulého 20. století se zde rozvinul průmysl se zaměřením na zpracovatelské činnosti. Kraj představuje geograficky poměrně uzavřený celek, jehož jádro tvoří jihočeská kotlina. V jihočeské kotlině se rozkládají dvě pánve, a to Českobudějovická a Třeboňská. Na území kraje je vymezeno 7 okresů (statistických územních jednotek), mezi které patří České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor. Pro přesnější komparaci jednotlivých dat budou v této práci využívány právě územní celky okresů.

Zpracovatelský průmysl má v celé České republice klíčové postavení. Vysoce se podílí na celkové ekonomice státu a je potřeba zvyšovat jeho konkurenceschopnost zejména kvalitativními faktory produktivity. K tomu, aby bylo možné tuto konkurenceschopnost zvyšovat, je potřeba provést celkovou analýzu některého faktoru, vypovídajícím o produkci průmyslu. V případě této práce se jedná o podíl zaměstnanosti v průmyslu, resp. ve zpracovatelském průmyslu, tedy o počty pracujících. Právě zaměstnanost nebo index výroby se používá jako srovnávací prvek. V České republice existuje politika průmyslové výroby, která je postavena na čtyřech základních pilířích, které by se také měly odrážet ve vývoji zaměstnanosti. Jedním z cílů je podpora a růst perspektivních a produktivních oborů zpracovatelského průmyslu, dále snaha o růst produktivity práce nebo podpora vytváření nových pracovních příležitostí a vytváření podmínek k podnikání ve zpracovatelském průmyslu.

Sektorová zaměstnanost se v průběhu let hodně měnila. Za posledních 30 let se v průměru Jihočeský kraj podílí na celorepublikové zaměstnanosti v priméru 7, 5 %, v sekundéru 41 % a v terciéru 51, 5 %. Přičemž celorepublikový průměr zaměstnanosti v priméru byl v roce 2012 3,1 %.[1] Nejvíce zaměstnaných v zemědělství bylo v roce 2012 v kraji Vysočina a hned na druhém místě byl Jihočeský kraj. I přesto, že je Jihočeský kraj, co se rozlohy týče, druhým největším v republice, jeho celkový počet ekonomicky aktivních obyvatel je málo, a to pouze 6 % všech ekonomicky aktivních na celorepublikovém počtu.

V úvodu celé práce jsou vymezeny základní pojmy a teorie, o kterou se celá práce opírá. Následuje metodika, jenž je jedna z nejdůležitějších kapitol celé práce. Popisuje metody, které byly při celkové komparaci profilových let použity a podrobně jsou popsané zdroje, z kterých data vycházejí. Po metodické části následuje analýza statistických dat. Celá

[1] [http://www.portal-inovace.cz/cz/technologicky-profil-lk/trh-prace/sektorova-zamestnanost/]

analytická část je rozdělena do osmi kapitol. Každá kapitola se zaměřuje na jednotlivý profilový rok. V závěru analytické části je shrnutí celkového vývoje zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu a jeho odvětvích.

Pro tuto práci byly na základě prostudované odborné literatury stanoveny tři hypotézy. Každá hypotéza se týká určitého časového období. Jedna hypotéza zachycuje předsocialistickou situaci, druhá hypotéza komentuje socialistické období a poslední se týká doby transformace po roce 1989:

1. HYPOTÉZA: Toušek, Tonev (2002) ve své práci poukazují na transformační procesy, které v České republice probíhaly po roce 1989. Ekonomika státu se otevřela volnému trhu a postupnou transformací se snažila a snaží vyrovnávat západoevropským zemím. Na základě této teorie je předpokládán úpadek zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu po roce 1989, který by ovlivnil růst zaměstnanosti v terciéru, zejména ve druhé polovině 20. století. V Jihočeském kraji by však tento úpadek neměl být tak výrazný jako ve zbytku České republiky, neboť se nejedná o tradiční průmyslový region.

2. HYPOTÉZA: Mareš (1980) uvádí, že po 2. světové válce se ČSR stala strojírenskou velmocí a tradiční textilní průmysl postupně upadal a v roce 1980 se podílel pouze 6 % na celkové české průmyslové produkci. Proto jsou mezi lety 1930 a 1950 očekávány největší rozdíly v zaměstnanosti textilního a strojírenského průmyslu. Hodnoty textilního průmyslu by měly rapidně klesat a naopak počty zaměstnanců v průmyslu strojírenském by se měly zvyšovat.

3. HYPOTÉZA: Technický rozvoj čím dál více ovlivňuje průmyslovou výrobu, a to od mechanizace až po automatizaci výrobních procesů. Richter (1977) komentuje zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu z pohledu socialistického období. Aplikuje princip plné zaměstnanosti na zpracovatelský průmysl. Zaměstnanost během socialistického období také ovlivňovala přeměna soukromého sektoru na družstevní podniky, které se plnily dělníky. Mezi lety 1950 – 1990 je očekáván nárůst počtu pracujících ve zpracovatelském průmyslu, čímž by byl kopírován celorepublikový trend.

2. REŠERŽE LITERATURY

2.1 Geografie průmyslu

Geografie průmyslu je jedním z nejmladších odvětví geografie a díky své důležitosti se stala samostatnou vědní disciplínou. Její význam je výrazný hlavně v ekonomické geografii a značný rozvoj byl zaznamenán v poválečné etapě. (**Krajíček 1982)** definuje geografii průmyslu jako vědu zabývající se studiem vzájemných vztahů a podmíněností mezi průmyslovou výrobou a ostatními geografickými faktory. Podle (**Misztala 1997, cit. v Toušek a kol. 2008)** je to nauka o průmyslových krajinách, tedy částech ekonomického prostoru, ve kterém dominuje průmyslová výroba. Hlavním úkolem této disciplíny je zjistit a vysvětlit rozmístění průmyslu a vývoj tohoto rozmístění z důvodu vzájemného působení průmyslu s ostatními složkami prostředí. Postupně se přechází od statistické popisu rozmístění k dynamickému hodnocení vztahu mezi průmyslem a prostředím. Základem pro hodnocení vhodnosti či nevhodnosti lokalizace průmyslové výroby, to znamená výběr optimální lokalizace daného závodu, je rozbor vyhodnocení všech významnějších podmínek ovlivňující investiční, provozní a odbytové podmínky průmyslové výroby. Tyto podmínky v roce 1909 vytyčil A. Weber jako lokalizační faktory, viz. kap. 2.1.1.

2.1.1 Lokalizační faktory

Lokalizační faktory jsou soubory činitelů, které se podílejí při umísťování konkrétní výrobní jednotky do konkrétního prostoru (**Popjaková 1997**). Popjaková také uvádí, že význam faktorů se v průběhu společensko-ekonomického systému měnil. V minulosti měly podstatnější úlohu na rozvoj průmyslu faktory jako: suroviny, dopravní dostupnost, voda. V současnosti jsou důležitějšími faktory: vědecký výzkum, kvalifikovaná pracovní síla, neznečištěné ovzduší, infrastruktura. Vyskytuje se i názor, že souvislosti mezi jednotlivými lokalizačními činiteli jsou tak velké, že každý činitel je třeba zkoumat a pokládat ho za nezbytný (**Ivanička,** cit. v Popjaková 1997). První, kdo začal používat tuto kategorii, byl A. Weber. Ten označil lokalizační faktory jako síly, které působí jako ekonomické příčiny směrů volby určitého lokalizačního ekonomického subjektu (**Weber**, cit. v Popjaková 1997). Weber také tyto faktory definoval jako výhodu, kterou získáváme tím, že výrobu lokalizujeme právě na určitá místa. Výhodou se rozumí úspora nákladů, tzn. možnost vyrábění a organizace odbytu určitého průmyslového výrobku na určitém lacinějším místě (**Lacko**, cit. v Popjaková 1997). S novější teorií přichází například (**A. Predöhl**, cit. v Toušek a kol. 2008). Jedná se o substituční princip, kdy firma při hledání polohy substituuje jeden faktor druhým, pokud však tím dosáhne snížení nákladů. V roce 1940 A. Lösch pokračoval v práci Christallera. Zabýval

se vzájemným působením podniků na okolní prostředí (okolní podniky), které společně vytvářely „ekonomickou krajinu“ (**A. Lösch**, cit. v Toušek a kol. 2008). Sovětská škola uvedla v 50. a 60. letech teorii územně – výrobního komplexu, která je založená na principu návaznosti mezi nalezištěm surovinových zdrojů a primárním místem zpracování těchto surovin (Toušek a kol. 2008). Vzhledem k tomu, že česká geografie dlouho nevymezovala geografii průmyslu, později při jejím definování byla ovlivněna právě sovětskými přístupy. Českou geografii průmyslu však nejvíce ovlivnila polská geografie.

Lokalizační faktory lze klasifikovat podle různých přístupů. Z hlediska prostorového rozsahu (makrolokalizační – klima, sídelní struktura, demografie; mikrolokalizační – suroviny, infrastruktura, kvalita životního prostředí), změny dynamiky vlivu (význam klesající, nezměněný a vzrůstající) a obsahového charakteru (přírodní a socioekonomické) (Popjaková 1997).

V současné době nemá faktor klimatu v rozmístnění průmyslu příliš zásadní význam. Tento faktor nehrál ani významnou roli při rozmísťování zpracovatelského průmyslu v Jihočeském kraji. Voda je dalším významným faktorem jak z hlediska dostupnosti tak kvality. V průmyslu je zejména využívaná jako chladící jednotka. Tak byl tento faktor využit i v Jižních Čechách při budování městských plynáren a elektráren v blízkosti řek, popř. menších vodních toků. Na vodu byla také vázaná výstavba Jihočeských papíren (České Budějovice, Větřní). Vysokou spotřebu vody vyžaduje také chemický průmysl, který se vyskytuje zejména na Táborsku. Hlavně v počátcích průmyslové výroby měl velký význam jako lokalizační faktor - rozmístění surovin. To se projevilo i v Jihočeském kraji, kdy sem v roce 1847 byla přemístěna výroba tužek zejména kvůli blízkosti surovinových zdrojů grafitu (Český Krumlov). Dalším příkladem je těžba černého uhlí a stříbra na Rudolfovsku kolem 16. století. Tyto doly však byly vytěženy a těžba ukončena. Význam surovin jako lokalizačního faktoru však klesá. Hlavním důvodem je zkvalitnění dopravy a infrastruktury.

2.1.2 Teorie rozmístění průmyslu

Lokalizační faktory mají velký dopad na rozmístění průmyslu, ale jsou zde i další faktory, které toto rozmístění ovlivňují. Proto se začalo rozvíjet mnoho teorií, které se tímto problémem zajímaly. Tento vývoj byl v návaznosti s rozvojem světového hospodářství a zintenzivňováním industrializačního procesu zejména v 19. století. Teorie rozmístění průmyslu se měnilo v závislosti na době a šířce záběru (Popjaková 1997):

- Speciální teorie lokalizace (J. H. Thünen, A. Weber)
- Všeobecné teorie lokalizace (A. Predöhl, T. Palander)

- Předválečné teorie prostorového uspořádání ekonomických aktivit (W. Christaller)
- Poválečné uspořádání prostorového uspořádání ekonomických aktivit (W. Isard)

V roce 1826 byla vydána první taková teorie **Johannhem Tühnenem.** Ten se soustředil zejména na rozmístění zemědělství. Jeho teorie je založena na vzdálenosti a závislosti zemědělských zón k trhu, resp. městu. Závěrem je model tzv. koncentrických zón, kde se v každé zóně vyskytuje daná hospodářská plodina v závislosti na přepravních podmínkách. V 2. pol. 19. století se začaly objevovat teorie zabývající se uspořádáním průmyslu. Nejvýznamnější se stala teorie **Alfreda Webera**, který přichází s mikroekonomickým přístupem. Hlavním předmětem jeho zkoumání je průmyslový podnik a jeho lokalizace v prostoru. Weber zkoumá rozmístění v závislosti na třech faktorech: doprava, pracovní síla a výhody/ nevýhody aglomerace. Na základě uvedených lokalizačních faktorů, určil Weber optimální polohu podniku. **Andreas Predöhl** (1925) se pokusil vypracovat teorii, ve které se snaží lokalizovat subjekty, bez ohledu na hospodářské odvětví. Proto je zařazován mezi autory všeobecné teorie lokalizace. Jeho teorie je založena na substitučním principu, kdy jeden výrobní faktor zaměňuje za jiný. **W. Christaller** (1933) založil svoji teorii na ekonomických předpokladech. Přišel s tzv. teorií centrálních míst, na které se snažil teoreticky vysvětlit rozložení ekonomických aktivit v prostoru. Ekonomické aktivity představuje město svými výrobky a službami, které Christaller nazývá centrální produkty a centrální služby. Město představuje zázemí těchto služeb a produktů. Vytvořil šestiúhelníkovou síť, na které představuje svou teorii trhového prostoru. Tato teorie je považovaná za klíčovou. Centrální města mají nejvíce továren a produkují nejvíce služeb. Christaller byl prvním, kdo se pokusil teoreticky naznačit ekonomické členění prostoru. Všechny teorie uvádí Toušek (2008) ve své práci.

2.1.2 Klasifikace zpracovatelského průmyslu

V rámci procesu vývoje průmyslu dochází k určení nových druhů výrob, proto se dnes průmysl vyznačuje složitou a diferencovanou strukturou. Průmysl proto rozdělujeme do menších celků, které mají určité společné znaky. Nejrozšířenějším kritériem pro členění průmyslu je klasifikace podle charakteru postavení výrobního procesu k výchozím surovinám (**Krajíček 1982**). Toto členění využívala česká statistika až do roku 1993 (viz. kap. 4.). Od roku 1994 byla využívána klasifikace OKEČ. Ta podléhala další diferenciaci podle odvětví. Později byla i tato klasifikace nedostačující a vystřídána CZ – NACE rev.2. Podrobnější využívání klasifikací, které jsou používány v této práci, je popsáno v kapitole o metodice práce.

Druhým kritériem dělení, které se při klasifikacích průmyslu používá, je podle funkce užití finálních výrobků, a to:

- těžký průmysl
- lehký průmysl

Těžký průmysl obsahuje výrobu výrobních prostředků, kam spadá těžba surovin, energetika, hutnictví a značná část strojírenského a chemického průmyslu. Naopak do lehkého průmyslu zařazujeme výrobu spotřebních předmětů např.: textilní p., kožedělný p., dřevozpracující p., potravinářský p. apod.

2.1.3 Metody hodnocení průmyslu

Průmysl lze hodnotit z mnoha hledisek: velikost průmyslu, struktura průmyslu, specializace a diverzifikace průmyslu, koncentrace průmyslu. Ve své práci bude využíván jako ukazatel velikosti průmyslu právě velikost zaměstnanosti – počet pracovníků. Struktura průmyslu bude poté zhodnocena z pohledu zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích. **Mareš (1980)** vymezuje průmyslové regiony na základě několika kritérií. Nejdříve vymezuje průmyslových region jako takový, dále sestavuje typologii těchto regionů, následuje analýza výrobního zaměření a úroveň přírodních a ekonomických zdrojů území a na závěr se snaží stanovit dalších rozvoj regionu. Při regionalizaci si Mareš vymezuje průmyslová místa. Ty Mareš definuje jako obce, na jejichž území existoval jeden nebo více závodů národního, místního nebo družstevního továrního průmyslu a s více než deseti zaměstnanci. Tyto podniky musely mít také výrobní charakter. Jako nejvhodnější míry hodnocení velikosti průmyslových míst byly stanoveny ukazatelé počtu pracovníků, hrubá výroba a základní fondy. Dalším kritériem pro hodnocení průmyslu je celkový pohyb obyvatelstva za prací. Při regionalizaci průmyslu v době ČSR, došlo k šetření, které ukázalo, že převažuje dojížďka za prací v průmyslu. Přes polovinu průmyslových pracovníku dojíždělo za prací mimo obec svého bydliště (**Mareš 1970**). Podle Mareše je jednou z metod hodnocení významu průmyslu podíl činných v průmyslu z trvale bydlícího ekonomicky činného obyvatelstva v obcích kolem průmyslových středisek. K tomu je však potřeba vymezení gravitačních území průmyslových míst. Pro nalezení takového gravitačního území hospodářského centra se ukázala nejvhodnějším kritériem dojížďka za prací.

Krajíček (1982) pro hodnocení vývoje průmyslu, jeho struktury a rozložení vymezuje čtyři základní způsoby a míry hodnocení. První z nich je velikost průmyslu. Nejběžnějším kritériem je používán počet pracovníků. Tyto údaje jsou nejsnadněji dostupné a jsou dobrým srovnávacím měřítkem jednotlivých oblastí. V případě této práce jsou používány data

z Národního sčítání z roku 1950, dále statistické ročenky a bilance o evidovaném počtu pracovníků. Vzhledem k tomu, že tento ukazatel nebere v potaz úroveň technické vybavenosti a různorodost odvětvové struktury, je potřeba brát tento ukazatel pouze jako orientační. Dalšími ukazateli velikosti průmyslu jsou např. množství výroby finanční ocenění, výkon strojového zařízení aj. V moderní geografii se používá metoda koeficientu industrializace, který obsahuje jak kvantitativní tak kvalitativní hodnocení průmyslu. Druhý způsob hodnocení je podle struktury průmyslu. Tato metoda vychází z porovnávání podílů jednotlivých průmyslových odvětví na celkové zaměstnanosti průmyslu. V této práci je srovnání struktury průmyslu, podle dostupnosti dat, okresu vůči struktuře průmyslu kraje. Další metodou, je hodnocení průmyslu podle koncentrace. Ta je sledována ze dvou hledisek a to z hlediska velikosti závodu a z hlediska prostorové koncentrace. Velikost závodu může být hodnocena podle vybraných ukazatelů (objem výroby, počet pracovníků aj.). Z hlediska prostorové koncentrace je průmysl nejčastěji hodnocen podle hustoty průmyslu na km^2 nebo intenzity průmyslu. Tato intenzita vyjadřuje vztah mezi počtem pracovníků průmyslu a počtem trvale bydlících občanů. Posledním kritériem pro hodnocení průmyslu podle Krajíčka je metodou specializace průmyslu. Ta je v geografii vyjadřována pomocí indexu specializace. Pomocí tohoto indexu je porovnávána struktura průmyslu určitého regionu se strukturou průmyslu v širším územním celku.

2.1.4 Průmyslové regiony

Podle toho, jak se postupně rozvíjely jednotlivé výrobní jednotky, tak se také utvářela různá seskupení do průmyslových uzlů, komplexů a regionů. Charakter těchto seskupení se odvíjí od mnoha skutečností a je ovlivňován společností a řadou geografických podmínek. Průmyslové uzly a průmyslové komplexy tvoří tzv. jádra průmyslových regionů. Průmyslové komplexy se zformovaly podle těžby, převahy určitého odvětví průmyslu, importu/exportu surovin. Průmyslové regiony jsou poté různě velká seskupení komplexů, zaměřená na různorodé výrobní struktury (**Krajíček, 1982**). Podle **Mareše (1980**) je průmyslová oblast homogenní nodální region, který tvoří významnou složku tzv. hospodářsko-geografického regionu. Toto území má vlastní jádro, kde je soustředěn významnější tovární průmysl a širší zázemí, které je úzkými vazbami vyplývající z průmyslové výroby s tímto jádrem spojený. Stejný autor dále definuje průmyslový uzel, jako seskupení více průmyslových regionů. **Maergoiz 1967** (in Mareš, 1980) vymezuje průmyslové uzly na izolovaná průmyslová místa seskupená do větších regionálních oblastí. Nejedná se pouze o koncentrační jádra průmyslu, ale i o centra výrobních komplexů a ostatních socioekonomických aktivit. V místech s malou

koncentrací průmyslu, může takovýto uzel tvořit i jediné průmyslové centrum, které má rozvinutou odvětvovou strukturu (**Ivanička 1971** in Mareš 1980). V praxi se však většinou jedná o skupinu průmyslových míst lokalizovaných na větších územích. Mareš vymezil šest typů průmyslových uzlů, podle velikosti jednotlivých průmyslových míst, která je přímo úměrná počtu pracovníků v průmyslu. Na území Jihočeského kraje vymezil 9 uzlů: České Budějovice, Tábor, Písek, Strakonice, Jindřichův Hradec, Český Krumlov, Třeboň, Blatná a Vodňany. Každému uzlu přiřadil typ uzlu a vyměřil počet průmyslových míst, tj. obcí s jedním nebo několika závody průmyslu s více než 10 pracovníky. V jednotlivých uzlech se pak tato místa spojovala ve větší průmyslová místa. Největší počet průmyslových míst z vymezených uzlů se nachází v Českých Budějovicích (7), dále v Táboře (6). Po třech průmyslových místech je ve Strakonicích, Jindřichově Hradci, Českém Krumlově a Třeboni. Nejnižší počet (2) má Písek, Blatná a Vodňany. Uzly nacházející se v našem vymezeném území Jihočeského kraje, zařadil Mareš do následujících typů. Tábor, který podle počtu pracujících v průmyslu v roce 1970 patřil na 28. místo (z 81.)[2], byl zařazen do druhého typu. Ten je typický středně velkými uzly, které jsou dobře vyvinuté. Uzel se skládá z několika významných průmyslových míst a kolem nich seskupených několik menších center průmyslu (Tábor s aglomerací Sezimovo Ústí – Planá n. Lužnicí, Soběslav a Veselí n. Lužnicí). Do třetího typu patří uzly, složené pouze z několika velkých středisek bez dalších menších průmyslových míst. Patří sem Jindřichův Hradec (4090 pracovníků) a Třeboň (2 624). Další skupinu tvoří čtvrtý typ, který je určen jedním významným střediskem, kolem něhož se seskupilo několik podstatně menších průmyslových míst. Tato struktura se nachází ve Strakonicích s 9 638 pracovníky, v Českém Krumlově s 3 846 pracovníky a v Českých Budějovicích s 21 248 zaměstnanci. Pátý typ je reprezentován pouze Pískem, kde je vytvořena dvojice průmyslových míst, která jsou propojena mezi střediskovým pohybem za prací. Jedná se o střediska Písek a Milevsko. Poslední typ definuje Mareš jako nejčastěji se vyskytující uzel, kde jsou dvě střediska, z nichž jedno je podstatně větší než druhé. V jižních Čechách představují tento typ Blatná a Vodňany.

Jedním dominantním střediskem, kolem kterého je uskupeno několik podstatně menších průmyslových míst. V roce 1970 bylo ve městě vytyčeno sedm průmyslových míst v uzlu. Pro srovnání se zbytkem republiky, byl nejvyšší počet průmyslových míst, a to 44, v uzlu Ústí n. Labem, se 42 místy Praha, 40 míst se nacházelo v Ostravě. Mareš však tato průmyslová místa

[2] 81. Loučovice s 1 102 zaměstnanci

vymezuje z důvodu další studie gravitačních území těchto míst a jejich vliv na dojížďku. Tím se nicméně tato práce dále již nezabývá.

2.2 Zaměstnanost

Kalinová (1999) ve své práci uvádí sociální souvislosti populačního vývoje s vývojem zaměstnanosti. Následující informace pocházejí zejména z tohoto díla.[3] Téma zaměstnanosti je úzce spjato s demografickým neboli populačním vývojem. Ten je dlouhodobí a odbíjí se od porodnosti a úmrtnosti na daném území. V Československu byl vývoj od 30. let značně nerovnoměrný. V době hospodářské krize si můžeme povšimnout výrazného poklesu porodnosti. Tento zářez se vyrovnal až na konci 30. let. Po druhé světové válce se počet obyvatel opět snižoval. K poklesu porodnosti docházelo také v souvislosti s přijetím zákona o umělém přerušení těhotenství v roce 1957. Poté se porodnost stále snižovala. Výrazná populační vlna na našem území vyvrcholila v letech 1974 – 1976 kdy byla přijata tzv. „propopulační" opatření. V 80. letech se na vývoji porodnosti projevila i zhoršená hospodářská situace a vysoká zaměstnanost žen.

V 70. a 80, letech pokračoval ekonomický růst zaměstnanosti rychleji než růst počtu obyvatel. Tím se zvyšovala míra ekonomické aktivity, kdy v roce 1980 dosáhla vrcholu 83, 5 % EAO[4]. Tato vysoká míra zaměstnanosti souvisela s celkovým ekonomickým mechanismem. Jeho hlavním cílem bylo plánování pracovních sil, které mělo zabezpečit plnou zaměstnanost. Nevýhodou tohoto plánování byla malá efektivnost využívání. V 80. letech byl také vyčerpán dříve velmi důležitý zdroj pracovních sil, a to ženy z domácnosti. V 70. a 80. letech se zvyšovala zaměstnanost žen zejména v nedělnických kategoriích, to souviselo s vyšší vzdělaností žen. Z toho plyne, že se naopak snížil počet zaměstnaných žen v průmyslu a zemědělství. V roce 1980 pracovalo v nedělnických kategoriích 54 % žen a 35, 5 % mužů.[5]

2.2.1 Odvětvová zaměstnanost

V 70. a 80. letech se měnila odvětvová struktura zaměstnanosti. To se projevilo tím, že se nezvyšoval podíl pracovníků v průmyslu a podíl zaměstnanců v zemědělství se snižoval. Dalo by se tedy očekávat, výraznější zvyšování podílu terciárního sektoru. O proti vyspělým zemím však zaměstnanost v terciéru zůstávala pod průměrem. To bylo ovlivněno dlouhodobou preferencí výrobní sféry (zvláště těžkého průmyslu) a malým důrazem na

[3] KALINOVÁ, L. (1999): K sociálním dějinám Československa v letech 1969-1989, Praha: Vysoká škola ekonomická.
[4] EAO – ekonomicky aktivní obyvatelstvo
[5] Vývoj společnosti v číslech 1985, FSÚ, Praha 1988 in Kalinová (1999)

význam služeb obyvatelstvu. Tato zastaralá odvětvová struktura se odrazila v ekonomických i sociálních důsledcích. Nedostatečné využívání vzdělanosti a kvalifikované pracovní síly byly problémem československé ekonomiky. Nízká výkonnost vědy a výzkumu byla také podpořena slabým přístrojovým vybavením, odtržením od světové vědy a nízkým oceněním vědeckých pracovníků. Industrializace je projevem hospodářského rozvoje, který se odráží v hospodářských strukturách využíváním moderní techniky. Charakteristická je také dynamičnost odvětví zpracovatelského průmyslu, který zajišťuje výrobky, jež se podílejí na růstovém tempu národního hospodářství (**Richter, 1977**). Měli bychom si také uvědomit, že podíl průmyslu na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství hraje důležitou úlohu pro růst celkové zaměstnanosti, neboť na jeho výrobky jsou vázána další národohospodářská odvětví. Jde tedy o propojování výrobní a nevýrobní sféry hospodářství.

O sektorové zaměstnanosti Jihočeského kraje vypovídá následující mapa. Zachycuje zaměstnanost v priméru, sekundéru a terciéru. Zároveň je v mapě naznačen počet ekonomicky aktivních obyvatel (EAO) v jednotlivých okresech kraje. Markantní je snižování EAO v priméru a nárůst v terciéru. To je dáno změnou politiky celého státu. V rámci celého kraje se zaměstnanost v priméru (zemědělství, lesnictví a rybolov) snížila z 21 % na 4 %. Zaměstnanost v sekundéru (průmysl a stavebnictví) měla kolísavé tendence. V roce 1991 podíl zaměstnanosti v sekundéru poklesl, ale v dalších dvaceti letech opět rostl. Zaměstnanost v terciéru (služby) se z 21 % v roce 1980 zvýšila na 52 % v roce 2011. Nutné je však k celkovému trendu podotknout, že počet EAO se neustále snižuje, což je dáno i snížením počtu obyvatel celého kraje. Celkově lze trend sektorové zaměstnanosti shrnout následovně. V roce 1980 jsou téměř vyrovnaně zastoupeny všechny tři složky národního hospodářství. V roce 1991 výrazně ubývá zaměstnanosti v sekundéru a terciéru. V posledních 20 letech se zaměstnanosti v zemědělství snižuje na minimum a převládají služby.

Data, která byla používána pro tvorbu následujícího kartodiagramu, pocházejí ze Statistických lexikonů obcí ČSSR, resp. ČR z let 1982 a 2005.[6] Ve starším zmiňovaném lexikonu jsou za ekonomicky aktivní osoby považovány ty, k*teré při sčítání v roce 1980 byly v pracovním poměru nebo svou výdělečnou činností jím na roveň postavené. Zařazení osob ekonomicky aktivních podle odvětví národního hospodářství vycházelo ze zápisu názvu závodů, družstev, úřadů, ústavů a jiných organizací podle převažující činnosti organizace ze seznamů závodů a organizací bez zřetele k rezortní příslušnosti*[7]*. Osoby EA uváděly podle*

[6] viz příloha 2

[7] Statistický lexikon obcí ČSSR 1982, Federální statistický úřad ve spolupráci s Českým a Slovenským statistickým úřadem a ministerstvy vnitra ČSR a SSR, SEVT, Praha, 1984.

vykonávaného zaměstnání odvětví ekonomické činnosti. Odvětví se určovalo podle hlavního druhu ekonomické činnosti. Uvedeny jsou počty EAO v zemědělství, lesnictví a rybolovu, v průmyslu a stavebnictví a ve službách.

Mapa 1: Vývoj sektorové zaměstnanosti v okresech Jihočeského kraje za období 1980 - 2011

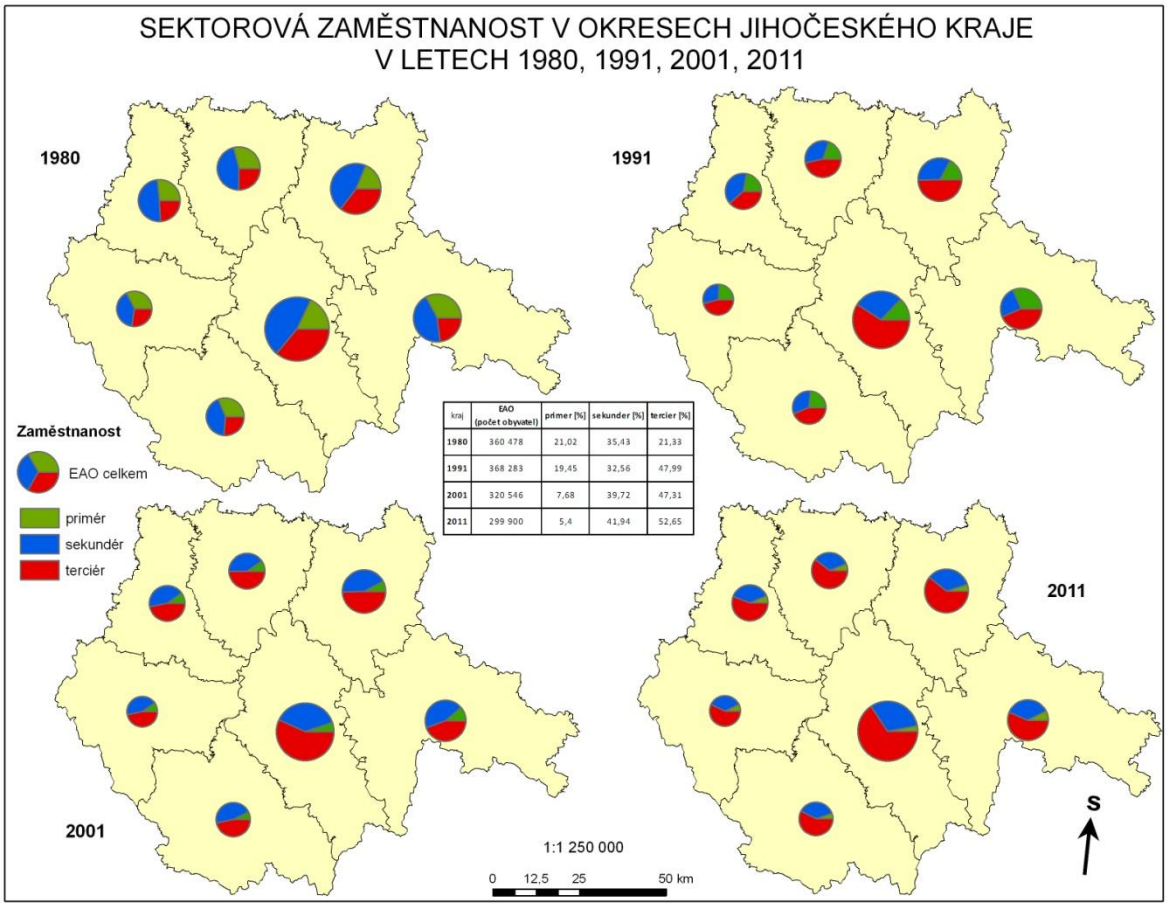

kraj	EAO (počet obyvatel)	primer [%]	sekunder [%]	tercier [%]
1980	360 478	21,02	35,43	21,33
1991	368 283	19,45	32,56	47,99
2001	320 546	7,68	39,72	47,31
2011	299 900	5,4	41,94	52,65

2.2.2 Zdroje pracovních sil

Dostatek pracovních sil je podstatou pro hospodářský rozvoj území. Často byl v minulosti růstu počtu pracovníků ve zpracovatelském průmyslu přikládán význam jako rozhodujícího faktoru rozvoje oblasti. Dost často byla opomíjena kvalitativní stránka využívání zdrojů pracovních sil, tzn. úroveň produktivity práce, efekt materiální výroby apod. V Jihočeském kraji není poměrně vysoký přírůstek zaměstnanosti, což je způsobeno například vysokým podílem osob v poprodukčním věku. V roce 1961 to v Jihočeském kraji bylo 16,7 % z celkového obyvatelstva kraje, v rámci celé ČSSR byl průměr 13,7 %.[8] Pro kraj je také

[8] KOL. AUTORŮ (1964): Jihočeský kraj v číslech, SEVT, Praha, 353 s.

typická vysoká zaměstnanost žen, která souvisí s celkovou strukturou průmyslu regionu, kde převažují spotřební a potravinářský průmysl. Celkový rozbor vývoje obyvatel v kraji nepředpokládá vysoký nárůst zaměstnanosti, a tím i rychlý rozvoj ekonomiky kraje. Z výše zmíněných důvodů je proto daleko důležitější rozdělení zdrojů pracovních sil.

3. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Vymezenou oblastí pro tuto bakalářskou práci je Jihočeský kraj České republiky. Do 30. května 2001 neslo toto území název Budějovický kraj. Leží převážně na území Čech, ale okolí Dačic zasahuje na Moravu, České Velenice zasahují do Vitorazska a až do roku 1920 byly součástí Dolních Rakous. Jihočeský kraj sousedí na západě s krajem Plzeňským, na severu Středočeským, na severovýchodě s Vysočinou a na východě má krátké společné hranice s krajem Jihomoravským. Rozloha kraje činí 10 056 km², což představuje 12,8 % rozlohy státu. V Jihočeském kraji je 623 obcí, z toho 53 měst.[9] Kraj je rozdělen na 7 okresů, a to: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor.

Historie krajů na území České republiky sahá do roku 1949, resp. 1948, kdy byl vydán zákon o krajském zřízení. Na území jižních Čech byl k 1. 1. 1949 ustanoven Českobudějovický kraj, podle zákona č. 280/1948 Sb., který pokrýval téměř stejné území jako dnešní Jihočeský kraj. Jeho rozloha činila 8 968 km^2. Území bylo rozděleno do 15 okresů: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk, Vodňany.

V roce 1960 byl ustanoven nový zákon č. 36/ 1960 Sb., o územním členění státu (viz. mapa 2). Na území jižních Čech byl vyhlášen nový Jihočeský kraj se sídlem kraje ve statutárním městě České Budějovice. Rozloha kraje byla 11 345 km^2. Kraj vymezovalo osm okresů (České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor).

[9] [http://cs.wikipedia.org/wiki/Jiho%C4%8Desk%C3%BD_kraj]

Mapa 2: Administrativní členění České republiky v roce 1960 a 2001

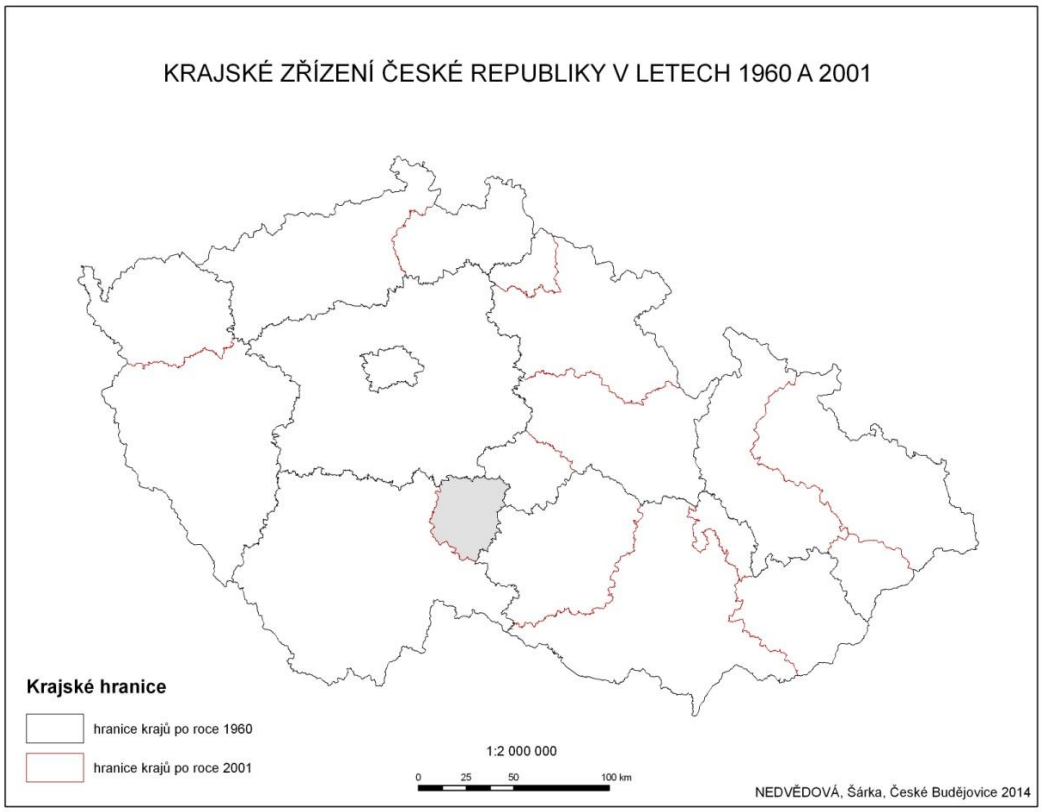

3.1 Sociálně-geografická charakteristika

Vzhledem k zaměření tématu celé bakalářské práce bude tato kapitola soustředěna především na témata týkající se průmyslu, obyvatel a rozvoje kraje. V jednotlivých kapitolách bude stručně popsaná charakteristika jednotlivých sociálně – geografických částí týkajících se Jihočeského kraje. Práce pojednává o vývoji zaměstnanosti v průmyslu v Jihočeském kraji za léta 1930 – 2011 proto je v následující kapitole vyjádřen i celkový demografický vývoj za toto časové období.

3.1.1 Obyvatelstvo

K 31. 12. 2012 žilo v kraji 636 611 obyvatel, jedná se o kraj s nejmenší hustotou zalidnění. Nejlidnatějším okresem je okres České Budějovice (187 127), kde žije téměř 30 % obyvatel kraje. Je to dáno především krajským městem České Budějovice, v němž bydlí 93, 6 tisíc obyvatel.[10] Nejméně lidnatým je naopak okres Prachatice (51 534). Vývoj počtu obyvatel charakterizuje následující graf.

[10] [http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje]

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v Jihočeském kraji za období 1930 - 2011

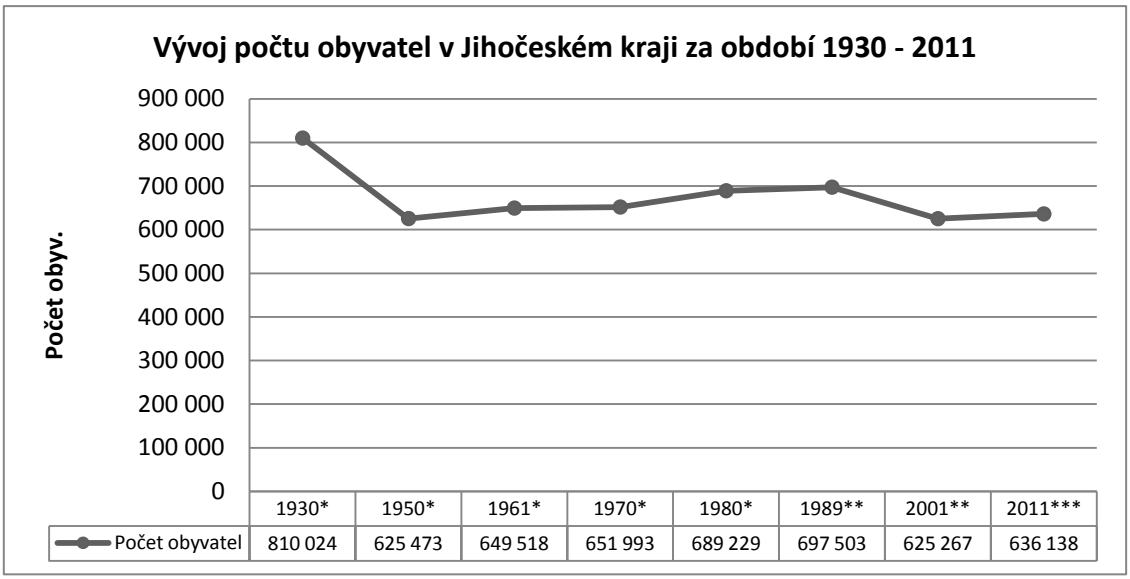

Zdroj: * Statistický lexikon obcí ČSSR 1982, ** Statistický lexikon obcí ČR 2005, *** Statistická ročenka JČK 2013

3.1.2 Regionální vývoj kraje

Důležitý průmyslový rozvoj kraje začal v 16. století, díky rodům Rožmberků, pánů z Hradce a pánů z Landštejna. S rozvojem souvisel také rozvoj obchodu a tím rostla i důležitost měst. Z dopravní polohy těžily zejména Prachatice a Vimperk, které ležely na Zlaté stezce. Velký rozmach zaznamenalo také rybníkářství, které utvářelo především podobu krajiny. Do té doby neúrodná bažinatá krajina byla přeměňovaná v rozsáhlé rybniční soustavy. Během 18. a 19. století byl vystavěn Schwarzenberský kanál, který propojil Vltavu s Dunajem. V roce 1832 byl zahájen provoz koněspřežné železnice jako vůbec první na evropském kontinentě. Na území Jihočeského kraje byla také první elektrifikovaná trať v českých zemích, a to z Tábora do Bechyně v roce 1903. Po první světové válce došlo k osamostatnění Československé republiky. Negativní celosvětová hospodářská situace ze 30. let negativně ovlivnila situaci jak v celém Československu, tak také na území jižních Čech. Druhá světová válka naopak ovlivnila vývoj moderních dějin. Během let 1945 -1947 bylo obyvatelstvo německého původu vystěhováno a tak se česko-německé pohraničí stalo vylidněnou oblastí. Tím zanikla řada malých obcí zejména na Prachaticku a Českokrumlovsku.

K 1. 1. 1949 se také měnilo administrativní členění státu a začaly vznikat centralisticky spravované kraje. Většina dnešního Jihočeského kraje patřila do tehdejšího Českobudějovického kraje, dále sem sahal kraj Jihlavský, Plzeňský a Pražský. Během 50. let

docházelo k hromadné kolektivizaci zemědělství a to se odrazilo na úpadku průmyslové výroby. Zemědělská velkovýroba měla velice negativní dopad na ráz krajiny a na celkové zhoršení kvality půd vůbec. V roce 1960 pak vznikla další správní reforma, která zredukovala a upravila počet krajů. Nově vzniklé kraje dostaly také nové názvy, které byly odvozeny podle části historické země, na které se nacházela většina území kraje. To se dotklo i Českobudějovického kraje, který byl zrušen a společně s Jihlavským, Plzeňským a Pražským byly začleněny do kraje Jihočeského. Navíc k němu patřil ještě okres Pelhřimov. Tyto změny přinášely také změny v sídelním systému. Malé obce a vesnice se začaly vylidňovat a lidé se přesouvali do tzv. střediskových obcí. Rozvíjela se výstavba velkokapacitních zemědělských objektů a architektonicky nevhodných bytových domů, které negativně poznamenaly ráz mnoha měst dodnes. Zejména venkovské obyvatelstvo začalo ztrácet vztah k půdě a venkovský způsob života se začal rozpadat.

Obrázek 1: Krajské zřízení ČSSR v letech 1949 - 1960

Zdroj: http://www.bruntal.net/image/200509071421_kraje1949-1960.jpg

S příchodem roku 1989 se začaly objevovat změny. Docházelo postupně k nápravě škod, které vznikly za dob komunismu. Obyvatelstvo se začalo vracet i do menších obcí a probíhala obnova venkovského života. Změny se projevovaly především ve zlepšování celkové infrastruktury měst. Oprava domů a komunikací, obnova městské zeleně, plynofikace většiny sídel apod. Tento proces je však dlouhodobý a trvá dodnes. V dnešní době jsou využívány dotace. K větší integraci dochází pomocí sdružování obcí do mikroregionů a

navazování sousedských vztahů, čehož je příkladem právě Jihočeský kraj sousedící s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo, kde probíhá přeshraniční spolupráce.

3.1.3 Charakteristika průmyslu v kraji

Jihočeský kraj nebyl z historického hlediska nikdy vnímán jako významný průmyslový region. Dlouhodobě je spíše brán jako zemědělská oblast hlavně s rozvinutým rybníkářstvím a lesnictvím. Menší rozvoj lze zaznamenat na konci minulého století, a to průmysl zaměřen za zpracovatelskou činnost. Po roce 1948 se v Jihočeském kraji začalo s budováním podniků, zaměřených především na strojírenský průmysl (Motor České Budějovice, ZVVZ Milevsko, ČZ Strakonice). Budování průmyslu navazovalo i na místní tradice, a to především v rozvoji dřevozpracujícího (Jitona Soběslav, Jihočeské dřevařské závody), textilního (Jitex Písek, Otavan Třeboň, Šumavan Vimperk, Jitka Jindřichův Hradec, Fezko Strakonice) a potravinářského průmyslu (Jihočeské mlékárny). Na území kraje nejsou ani významná naleziště nerostných surovin, zejména je zde absence energetických surovin. Největším přírodním bohatstvím jsou rozsáhlé lesy na Šumavě a v Novohradských horách. Ze surovinového bohatství mají zastoupení ložiska písků a štěrkopísků, cihlařské hlíny, kamenivo a sklářské písky. Z ostatních surovin je významnější těžba rašeliny a v některých lokalitách můžeme najít vápenec, křemelinu a grafit.

Centrem průmyslové výroby z celého Jihočeského kraje je v současnosti českobudějovická aglomerace, ale výraznějším podílem se podílejí také okresy Tábor a Strakonice. Z celorepublikového pohledu však nehraje kraj svým podílem průmyslu klíčovou roli. V roce 2011 se podílel pouze 3,9 % na celorepublikových tržbách.[11] Z odvětvového hlediska převažuje zejména zpracovatelský průmysl, a to strojírenský průmysl (výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů), ve kterém bylo v roce 2011 zaměstnáno 7 660 fyzických osob a potravinářský průmysl se 6 059 zaměstnanci[12]. Stavební podniky se na celé produkci ČR podílejí 6,1 %. V roce 2011 byl podíl zaměstnanosti v Jihočeském kraji v rámci sektorů následující (primér: *sekundér*: terciér) 5,4 % : *41,9 %* : 52,7 %.[13]

[11] [http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje]
[12] Statistická ročenka Jihočeského kraje 2012
[13] [http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/i/postaveni_jihoceskeho_kraje_v_ceske_republice_ve_vybranych_ukazatelich]

4. METODIKA A POSTUP ZPRACOVÁNÍ

Základní statistickou jednotkou pro tuto práci byly průmyslové podniky se sídlem na území kraje. V literatuře je tento postup označován jako „podniková metoda“ (Statistická ročenka Jihočeského kraje 1986). Do roku 1989 se jedná o výrobní průmyslové národní podniky řízené federálními nebo národními ministerstvy, případně krajským národním výborem. Zařazení podniků do jednotlivých průmyslových odvětví (tj. skupin podniků, vyrábějící výrobky se stejným ekonomickým určením nebo také výrobky, k jejichž výrobě jsou použité stejné druhy surovin či stejný technologický proces). Podle klasifikace OKEČ a CZ-NACE je používáno rozdílného názvosloví, a to sekce, oddíly, skupiny a třídy. Vzhledem k nejednotnosti získaných dat musela být provedena generalizace a sjednocení jednotlivých průmyslových odvětví. Za účelem sledování stavu a vývoje struktury průmyslu bylo u nás od roku 1945 používáno různých klasifikací průmyslových výrob. První taková klasifikace proběhla v roce 1930, podle které bylo provedeno sčítání živnostenských závodů v Československu.[14] Toto rozdělení se opíralo o vzor Německa, kde v roce 1925 proběhlo sčítání živnostenských závodů. Podle této klasifikace bylo zavedeno 24 skupin (odvětví).[15] Této klasifikace bylo využíváno až do roku 1941. Od té doby do roku 1948 se klasifikace opírala o organizační členění Ústředního svazu průmyslu pro Čechy a Moravu, jednotlivé skupiny se dále členily na tzv. odborné skupiny a obory. Další změnu přineslo plánované hospodářství, které bylo u nás zavedeno v roce 1948. Rozsah odvětví byl určen plánovacími obory.[16] Tato nová klasifikace se neztotožňovala ani s klasifikací mezinárodní, ani se sovětskou. V roce 1951 došlo k další změně klasifikace, a to k nové klasifikaci výrob. Pro klasifikaci se začaly používat ekonomické ukazatele a průmyslová výroba byla založena na ekonomickém třídění průmyslových odvětví a národohospodářských skupin. Při vypracovávání klasifikace bylo nejdůležitějším kritériem pro zařazení podniků použití jejich výrobků, dále druh a množství surovin použitých při výrobním procesu a konečně způsob výrobních postupů. Celková výroba pak byla klasifikována podle objemu produkce největšího průmyslového odvětví a celý podnik potom do tohoto odvětví zařazen. Výsledkem byla klasifikace o 28 výrobních skupinách a 80 odvětvích. Toto rozdělení vydrželo do roku 1958, kdy byla do praxe zavedená nová klasifikace.[17] Byla společná pro všechny země Rady vzájemné hospodářské pomoci. To umožňovalo vzájemné srovnávání všech členských zemí.

[14] Viz. příloha 8
[15] KOL. AUTORŮ (1962): Rozvoj československého průmyslu
[16] Viz. příloha 9
[17] Viz. příloha 10

Toto členění JKZ (Jednotná klasifikace zaměstnání)[18] vydrželo víceméně pouze s malými odchylkami až do roku 1993. V roce 1994 byla pro Českou republiku stanovena jako oficiální Odvětvová klasifikace ekonomických činností (OKEČ), která byla postupně upravována až v roce 2008 byla stanovena nová CZ – NACE, která právě z OKEČ vychází.[19]
Dělení průmyslové výroby podle klasifikace OKEČ[20]:

- dobývání nerostných surovin,
- zpracovatelský průmysl,
- výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody.

Toto členění dále podléhá diferenciaci podle odvětví (potravinářský p., textilní p., dřevařský p. aj.). V této práci však bude pracováno s novějším rozdělením OKEČ (data za rok 2001), resp. CZ – NACE rev. 2 (data za rok 2011). Klasifikace je základním tříděním všech činností prováděných právnickými nebo fyzickými osobami.[21] Všechny klasifikace jsou zpracovány na bázi evropského standardu NACE (General Industial Classification of Economic Activities) a podle pravidel závazných pro vytvoření klasifikací členských států Evropské unie (EU).

CZ – NACE vstoupila v platnost v roce 2008. Jak již bylo řečeno, tak data z roku 2011 budou rozděleny právě podle tohoto dělení. Klasifikace ekonomických činností (CZ – NACE rev. 2) nahradila odvětvovou klasifikaci OKEČ, vydanou ČSÚ. CZ – NACE člení průmysl na tyto skupiny[22]:

- těžba a dobývání
- zpracovatelský průmysl
- výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu

Sledované časové odvětví je od roku 1930 – 2011. Počáteční rok 1930 byl zvolen z důvodu nejstarších souvislých použitelných dat a rok 2011 vychází z posledního národního sčítání. Z důvodu, že se jedná o statistická data, která pocházejí z různých zdrojů, jsou dále podrobně popsány jednotlivé metody generalizace a sjednocování porovnávaných prvků. V jednotlivých rocích jsou srovnávána data za devět odvětví zpracovatelského průmyslu (viz. níže). Těmi jsou: strojírenství, chemický průmysl, průmysl stavebních hmot, sklářský průmysl, dřevozpracující, papírenský a polygrafický a textilní průmysl. Deváté odvětví je

[18] KOL. AUTORŮ (2005): Odvětvová a profesní struktura pracovníků ve zpracovatelském průmyslu a ostatních odvětvích v ČR v kontextu se sférou vzdělávání, 35 s.
[19] TOUŠEK A KOL. (2008): Ekonomická a sociální geografie
[20] TOUŠEK A KOL. (2008): Ekonomická a sociální geografie.
[21] [http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=83&idkapitola=65]
[22] Metodická příručka k NACE Rev. 2, viz. příloha 1
[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_ekonomickych_cinnosti_%28cz_nace%29]

ostatní, jinde nezařazená výroba, do které jsou započítána data za kovodělný (hutnický) průmysl. Po sesbírání všech dat byla vypočítána hodnota pro celkovou zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu. O celkovém shrnutí všech dat pojednává kapitola 5. 9.

Data z roku 1930 byla použita z publikace J. Mareše (1976), která se jmenuje Vývoj rozmístění Československého průmyslu: Tabulky a mapy. V tomto roce byly vymezeny tzv. obchodní komory, které se dále dělily na politické okresy. Jihočeský kraj tehdy spadal do Obchodní komory České Budějovice, která se dále rozdělovala na tyto politické okresy: *Benešov, Č. Budějovice, Kaplice, Č. Krumlov, Týn n. Vltavou, Milevsko, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Sedlčany, Tábor a Třeboň*. Mareš pro získání dat za roky 1930 a 1960 vycházel z různých pramenů.[23] V publikaci nalezneme jak data pro okres, tak i pro kraj.
Zpracovatelský průmysl pro území krajů je rozdělen do těchto odvětví:

Hutní strojírenství	Sklo
Chemie	Textil
Papír	Kůže
Dřevo	Oděv, obuv
Polygrafie	Potraviny
Kámen, zeminy	

Pro lepší srovnání s ostatními roky, ne však zcela reliabilní, musely být zredukovány některé položky, a to sloučením obuvnického, oděvního a kožedělného průmyslu s textilním. Mareš dále pojmenovává jedno z odvětví hutní strojírenství. Z důvodu komparace jsem název zredukovala na pouhé strojírenství. Data za odvětví, které Mareš uvádí jako kámen a zemina jsou zahrnována do průmyslu stavebních hmot. Poslední úpravou bylo sloučení papírenského a polygrafického průmyslu, protože statistická data z let 1989 a 2001 tyto průmysly slučují. V roce 1930 nebyly stanovené kraje, byly vymezeny pouze župy, které však nikdy nevešly v platnost, přesto Mareš jednotku kraj používá. Mareš udává pouze celkovou zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu, nikoli průmyslu celkem.

[23] MALÍK, K. (1932, 1935): Předběžná data o větších průmyslových závodech některých průmyslových skupin podle sčítání živnostenských závodů v roce 1930, Mimořádné zprávy SÚS, ročník II (1932), č. 21 – 22, ročník IV. (1935) č. 16.
Seznam místně oddělených průmyslových provozoven ústředně řízeného, místního a družstevního průmyslu podle stavu k 31.6.1959, Státní plánovací komise, Praha 1959.
MAREŠ, J., HALOUZKA, P. (1961): Zvláštní šetření o průmyslových provozovnách podle stavu k 31.12.1960, Státní plánovací komise, Praha.

1930 – J. Mareš: Vývoj rozmístění ČS průmyslu – Tabulky a mapy

Hutní strojírenství – STROJÍRENSTVÍ

Chemie

Potraviny

Dřevo

Kámen, zemina – STAVEBNÍ HMOTY

Sklo

Textil
Oděv, obuv } TEXTILNÍ
Kůže

Papír
Polygrafie } PAPÍRENSKÝ

Data za rok 1950 byla čerpána z Hospodářského lexikonu obcí (Sčítání lidu v republice Československé ke dni 1. března 1950, díl II.), který mi byl poskytnut Českým statistickým úřadem. Konkrétně byla použita data z tabulky, která se jmenuje: Veškeré obyvatelstvo a výdělečně činní podle příslušnosti k hospodářským odvětvím a k odvětvím průmyslové a řemeslné výroby; data za kraje, okresy a krajská města. Tabulka udává dva typy dat, a to úhrn obyvatelů k hospodářským odvětvím, který je využíván pro účely této práce, a výdělečně činní. Tehdejší Českobudějovický kraj byl rozdělen na následující okresy: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk a Vodňany. O rozdělení odvětví průmyslové výroby informuje souhrn uvedený níže. Vzhledem k nedostupnosti dat o hornictví, energetice a hutnictví (řazeno do ostatní výroby) ve všech srovnávaných letech nebudu s těmito daty pracovat. Do strojírenského průmyslu jsou zahrnuty údaje za těžké strojírenství, výroba vozidel a letadel, přesné strojírenství a lehký kovoprůmysl. I v této statistice došlo ke sloučení textilního, oděvního a kožedělního průmyslu. Musím však dodat, že v kožedělním průmyslu je zahrnut i průmysl gumárenský. Opět dochází ke sloučení polygrafického a papírenského průmyslu. V potravinářském průmyslu jsou ještě zahrnuta data za průmysl výživy a přidružené výroby.[24]Z těchto dat také

[24] data za odvětví řemeslné výroby nejsou započítávána

vychází kartodiagram sektorové zaměstnanosti podle odvětví v jednotlivých okresech kraje.[25] Vzhledem k rozdílnosti administrativního členění okresů v roce 1950 a nyní byl proveden součet některých okresů dohromady. Okres České Budějovice zahrnuje tehdejší okres Trhové Sviny a Týn nad Vltavou, okres Český Krumlov - Kaplici, okres Písek - Milevsko, okres Prachatice – Vimperk, okres Tábor – Soběslav, okres Strakonice – Vodňany a okres Jindřichův Hradec – Třeboň.

1950 - Hospodářský lexikon obcí

- Sčítání lidu v republice Československé ke dni 1. března 1950, díl II.

hornictví

energetika

hutnictví - *OSTATNÍ*

těžké strojírenství
výroba vozidel a letadel
přesné strojírenství
lehký kovoprůmysl
} STROJÍRENSTVÍ

chemický průmysl

průmysl stavebních hmot a keramiky

sklářský průmysl

dřevařský průmysl a přidružená výroba

papírenský průmysl
polygrafický, gramofonový a filmový průmysl
} PAPÍRENSKÝ

textilní průmysl
oděvní průmysl
kožedělný a gumárenský průmysl
} TEXTILNÍ

průmysl výživy a přidružené výroby – POTRAVINÁŘSKÝ

[25] Data viz. příloha 7

Data za rok 1961 byla čerpána ze Statistické ročenky Jihočeského kraje 1967, a to tabulky 6-5. Průměrný evidenční počet pracovníků průmyslové činnosti. Jedná se o počty pracovníků podniků celkem, bez učňů, kteří se dále mohou dělit na: dělníky, inž. tech. pracovníky, úředníky a ostatní pracovníky. V přehledu nejsou zahrnuti pracovníci vedlejších dílen a provozů u neprůmyslových organizací. Opět nebyla zahrnuta data za průmysl paliv a elektřiny. Na rozdíl od předchozího desetiletí, byl gumárenský průmysl přidružený k chemickému. To je způsobeno vývojem průmyslu a změnami ve využívání finálních výrobků. Data za papírenský průmysl zahrnují průmysl papíru a celulosy a polygrafie. Textilní průmysl opět zahrnuje i kožedělní a obuvnický.

1961 – Statistická ročenka Jihočeského kraje 1967

- podle organizace a metodiky k 31. 12. 1966

paliva

elektřina

chemie, guma

strojírenství

stavební hmoty

dřevozpracující

papír a celulóza
polygrafie
} PAPÍRENSKÝ

sklo, porcelán, keramika

textilní
konfekce
kožedělný a obuv
} TEXTILNÍ

potraviny

V roce 1973 vyšly dvě ročenky, a to ročenka Jihočeského kraje a ročenka města České Budějovice. Tyto dvě díla jsou hlavními zdroji právě pro rok 1970. Stěžejní je tabulka IV – 13 Pracovníci podle vyučení v socialistickém sektoru hospodářství. Dále byla využita tabulka VIII – 3 Počet pracovníků v průmyslových podnicích (fyzické osoby), která pojednává o konkrétních podnicích v kraji a jejich počtech zaměstnanců. Obě tabulky jsou z ročenky, která

udává informace za celý kraj. Z druhé zmiňované tabulky jsem si podle jednotlivých podniků vypočítala data za komparativní průmyslová odvětví.

1970 - Statistická ročenka Jihočeského kraje 1973

chemický
strojírenství
dřevozpracující
sklářský
stavební hmoty
papírenský a polygrafický
textilní
potravinářský
ostatní

Data pro rok 1980 vycházejí ze Statistické ročenky Jihočeského kraje 1986 a Statistické ročenky okresu České Budějovice 1981. Konkrétně z tabulek 12 – 2. Pracovníci v průmyslu podle odvětví (1986) a 8 – 3. Pracovníci v průmyslu ve fyzických osobách (1981). Opět jako v předchozích generalizacích dochází i zde ke sloučení papírenského a polygrafického průmyslu; textilního, kožedělného a konfekčního.

1980 – Statistická ročenka okres Č. Budějovice 1981, Statistická ročenka Jihočeského kraje 1986

chemický a gumárensko – osinkový – CHEMICKÝ

strojírenství
elektrotechnický a kovodělný } STROJÍRENSTVÍ

stavebních hmot

dřevozpracující

papír a celulóza
polygrafický } PAPÍRENSKÝ

sklo, keramika a porcelán - SKLÁŘSKÝ

textilní
konfekční } TEXTILNÍ
kožedělný

potravin a pochutin

Data k roku 1989 byla vypočítána z Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989.[26] Opět došlo ke sloučení několika položek: papírenský s polygrafickým průmyslem; textilní a kožedělný průmysl. Vzhledem k dostupnosti dat i za jednotlivé podniky a okresy, bylo provedeno hlubší šetření a srovnávání jednotlivých odvětví.

Pro vytvoření kartodiagramu (mapa 4) sektorové zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu podle okresů Jihočeského kraje z roku 1989, byla použita data z tabulky 12. Do dat pro zpracovatelský průmysl byla započítána tato odvětví: chemický a gumárenský, strojírenství, elektrotechnika, stavební hmoty, dřevozpracující, papírenský a celulózy, polygrafický, sklo, keramika a porcelán, textilní konfekční a kožedělní, potravinářství a mrazírenská výroba a ostatní. Na celkovém počtu zaměstnanosti v průmyslu se ještě podílí průmysl hutnický a průmysl paliv a energie. Průmysl hutnický je započítáván do ostatní výroby.

1989 – Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR[22]

Paliva
Energetika
Hutnictví
Chemický a gum.
Strojírenství
Elektrotechnika
Stav. hmoty
Dřevozpracující
Kovodělný
Papír a cel. } PAPÍRENSKÝ
Polygrafický }
Sklo, ker. a porc.
Textil }
Kožedělný } TEXTILNÍ
Konfekce }
Potravinářství
Výr. mraz., zrid. a tabák

[26] Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989 (definitivní údaje). ČSÚ, Praha, 1990.

Data za rok 2001 byla použita ze Statistické ročenky Jihočeského kraje 2002, resp. z tabulky 7 – 3. Průměrný evidenční počet zaměstnanců v průmyslu podle odvětví OKEČ[27]. Do statistiky jsou zahrnuty pouze podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji. OKEČ člení průmysl do tří kategorií:

C – Dobývání nerostných surovin

D – Zpracovatelský průmysl

E – Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody

Pro tuto práci jsou využívána data z kategorie D – zpracovatelský průmysl. Počty zaměstnanců jsou vykazovány v průměrném evidenčním počtu ve fyzických osobách, což zahrnuje zaměstnance, kteří jsou stálí a dočasní, mají pracovní poměr a za svou práci dostávají mzdu. Nejsou zde zahrnuty např. ženy na mateřské dovolené. Zpracovatelský průmysl je rozdělen do jednotlivých odvětví (viz. níže). Můžeme si povšimnout, že na rozdíl od předchozích let byl v této statistice již spojený papírenský s polygrafickým průmyslem dohromady. Naopak chemický průmysl býval spojený s gumárenským, zde je tomu naopak. V rámci strojírenského průmyslu jsou zahrnuta data za výrobu strojů a zařízení pro další výrobu, výrobu elektrických a optických přístrojů a výrobu dopravních prostředků. Vzhledem k přesnějšímu strojírenství, vzniká čím dál více pododvětví a členění, se kterými se dříve nesetkáváme. Jak již bylo zmíněno, tak statistika z toho roku započítává pouze podniky se 100 a více zaměstnanci, proto byl proveden expertní odhad (výpočet). Ten vychází z dostupných dat za celkový počet zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu. Z počtu zaměstnanců za podniky se 100 a více zaměstnanci a celkového počtu zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu byl vypočítán koeficient:

$$k = \frac{\textit{počet zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu v podnicích se 100 a více zaměstnanci}}{\textit{počet zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu celkem}}$$

Tímto koeficientem byl vynásoben počet pracovníků jednotlivých odvětví u podniků se 100 a více zaměstnanci. Nejedná se o přesná čísla, neboť počet menších podniků se liší od každého odvětví. Výsledné výpočty jsou také ovlivněny nedostupností dat u odvětví, pro která jsou *individuální data*, která nebyla k dispozici. Jedná se o kožedělný průmysl a gumárenský a plastikářský.

[27] OKEČ – Odvětvová klasifikace ekonomických činností
[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/odvetvova_klasifikace_ekonomickych_cinnosti_%28okec%29]

2001 – Statistická ročenka Jihočeského kraje 2002 – podle OKEČ

DA – průmysl potravinářský a tabákový

DB textilní a oděvní průmysl } TEXTILNÍ

DC kožedělný průmysl } TEXTILNÍ

DD dřevozpracující průmysl

DE papírenský a polygrafický průmysl, vydavatelské činnosti

DG chemický a farmaceutický průmysl } CHEMICKÝ

DH gumárenský a plastikářský průmysl } CHEMICKÝ

DI průmysl skla, keramiky, porcelánu a stavebních hmot

DJ *výroba kovů a kovodělných výrobků* - *OSTATNÍ*

DK výroba strojů a zařízení pro další výrobu } STROJÍRENSTVÍ

DL výroba elektrických a optických přístrojů } STROJÍRENSTVÍ

DM výroba dopravních prostředků } STROJÍRENSTVÍ

DN zpracovatelský průmyslu jinde neuvedený - OSTATNÍ

Pro nejnovější data za rok 2011 byla využita Statistická ročenka Jihočeského kraje 2012, tabulku 13 – 4. Průměrný evidenční počet zaměstnanců podle CZ – NACE v Jihočeském kraji. Opět zde byla použita podniková metoda, tedy podniky se sídlem v kraji a se 100 a více zaměstnanci. Vzhledem k čím dál větší specializaci průmyslu a průmyslových odvětví, je zpracovatelský průmysl rozdělen do 23 pododvětví. V případě této práce je to sloučení výroby potravinářských výrobků a výroby nápojů; výroba textilií a výroba oděvů; výroba chemických látek a chemických přípravků sloučena s výrobou pryžových a plastových výrobků; zpracování dřeva a výroba nábytku. Do strojírenského průmyslu jsou zahrnuta všechna následující pododvětví: výroba počítačů, elektrotechnických a optických zařízení, výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení j. n., výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů, výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení a opravy a instalace strojů a zařízení. Výroba kovových konstrukcí a základní kovů byla zahrnuta do ostatního zpracovatelského průmyslu.

2011 – Statistická ročenka Jihočeského kraje 2012 – podle CZ – NACE

Výroba potravinářských výrobků
Výroba nápojů
} POTRAVINÁŘSKÝ

Výroba textilií
Výroba oděvů
} TEXTILNÍ

Zpracování dřeva
Výroba nábytku
} DŘEVOZPRACUJÍCÍ

Výroba papíru a výrobků z papíru

Výroba chemických látek a chemických přípravků
Výroba pryžových a plastových výrobků
} CHEMICKÝ

Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků – SKLO + STAVEBNÍ HMOTY

Výroba počítačů, elektrotechnických a optických přístrojů a zařízení
Výroba elektrických zařízení
Výroba strojů a zařízení j. n.
Výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů
Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení
Opravy a instalace strojů a zařízení
} STROJÍRENSKÝ

Jak již bylo zmíněno výše, statistika z roku 2011 vychází z nové klasifikace tzv. CZ-NACE. „Ta byla vypracována podle mezinárodní statistické klasifikace ekonomických činností, v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1893/2006 ze dne 20. prosince 2006, kterým se zavádí statistická klasifikace ekonomických činností NACE Revize 2 a kterým se mění nařízení Rady (EHS) č. 3037/90 a některá nařízení ES o specifických statistických oblastech. Klasifikace CZ-NACE zohledňuje technologický rozvoj a strukturální změny hospodářství za posledních 15 let, je relevantnější s ohledem na hospodářskou realitu a lépe srovnatelná s jinými mezinárodními klasifikacemi. Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) nahrazuje Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností (OKEČ), vydanou sdělením Českého statistického úřadu ze dne 18. prosince 2003 č. 486/2003 Sb. a aktualizovanou sdělením č. 311/2005 Sb.“ Hranice mezi výrobními činnostmi patřícími do zpracovatelského průmyslu a činnostmi spadajícími do ostatních sektorů

klasifikačního systému mohou být poněkud nejasné. Obecně platí, že hospodářská odvětví sekce „Zpracovatelský průmysl“ zahrnují přeměnu materiálů na nové produkty. Výsledkem je nový výrobek. Definice byla přejata ze stránek statistického úřadu.[28] *Průměrný evidenční počet zaměstnanců* zahrnuje všechny stálé i dočasné zaměstnance, kteří jsou v pracovním poměru k vykazující jednotce, a to bez ohledu na to, jakou činnost vykonávají. V průmyslových odvětvích nejsou do evidenčního počtu zaměstnanců zahrnuti zaměstnanci pracovních agentur, kteří jsou jinak sledováni v rámci CZ-NACE 782.

Stejně jako při sčítání v roce 2001 jsou v této databázi zahrnuta data pouze pro podniky se 100 a více zaměstnanci, proto byl opět proveden expertní výpočet podle stejného postupu jako u dat pro rok 2001. Opět se vyskytuje několik ekonomických činnosti, která mají individuální data.

[28] [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/sdeleni_%28cz_nace%29/$File/sdelen%C3%AD_CZ-NACE.pdf]

5. ANALÝZA (VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ)

Vlastní analýza je založena na vývoji zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích průmyslu popř. mezikrajská a meziokresní srovnání. V několika případech je provedena případová studie za konkrétní podniky v rámci kraje, popř. okresu či krajského města. Pro lepší přehlednost a důkaznost vývoje jsou grafy a tabulky zahrnuty přímo v textu. V rámci komparace musí být uváženo historického administrativního dělení republiky na kraje, popř. okresy, vývoj klasifikací průmyslu a různé hodnotící metody statistiky. Rozloha kraje se samozřejmě odráží i v číselné hodnotě zaměstnanosti, proto je většina údajů uváděna v relativních hodnotách.

5. 1 PRŮMYSL V ROCE 1930

Během 18. a 19. století došlo na území Jihočeského kraje k realizaci velice důležitých staveb. Byla propojena Vltava s Dunajem tzv. Schwarzenberským kanálem a v roce 1832 byl zahájen provoz první koněspřežné železnice v Evropě vůbec. Hospodářství se rozvíjelo spíše ve větších městech, v periferních oblastech naopak spíše stagnovalo. V českých zemích se formoval především lehký průmysl zaměřený na textilní a potravinářský, ale nepatrně i některá odvětví těžkého průmyslu. Z pohledu územní koncentrace, docházelo k rozvoji zejména v severní části země. Na území kraje byl také jako první v zemi zahájen provoz elektrifikované trati z Tábora do Bechyně a to v roce 1903. Během první světové války došlo k osamostatnění Českých zemí a vzniku nové republiky. Kolem roků 1921 - 1923 vypukla celosvětová hospodářská krize, která ovlivnila rozvoj jak samotného kraje, tak celého Československa. Zároveň na konci 30. let poznamenala kraj ztráta Sudet ve prospěch Německa a vznikl Protektorát Čech a Moravy. Ve 30. letech se stále ještě projevoval v průmyslové sféře konec 1. světové války. Po první světové válce docházelo celkově k poklesu výroby. Postupně se začala válečná výroba přeorientovávat na mírovou výrobu a jiné. Začala se obnovovat všechna odvětví průmyslu a rostla jejich výroba. Docházelo k zakládání nových průmyslových odvětví. V Jihočeském kraji to byla zbrojovka Strakonice, reprezentující zbrojařský průmysl. V roce 1930 bylo v průmyslu na území Jihočeského kraje zaměstnáno 44 805 osob. Celkový počet osob žijící v kraji bylo 652 285. Nejvyšší zastoupení měl textilní průmysl, dále pak potravinářský. Vyplývá to z tradičního uspořádání průmyslu, charakteristického pro region s absencí nerostných surovin.

Tabulka 1: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1930

Rok 1930	Strojírenství	Chemie	Stavební hmoty	Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravinářský	Celkem zpracov.
Počet zaměstn.	**6 145**	**1 797**	**6 082**	**2 201**	**6 416**	**5 967**	**9 405**	**6 792**	**44 805**

Zdroj: MAREŠ, J. (1976): Vývoj rozmístění Československého průmyslu, Tabulky a mapy, Geografický ústav ČSAV Brno.

Graf 2: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1930

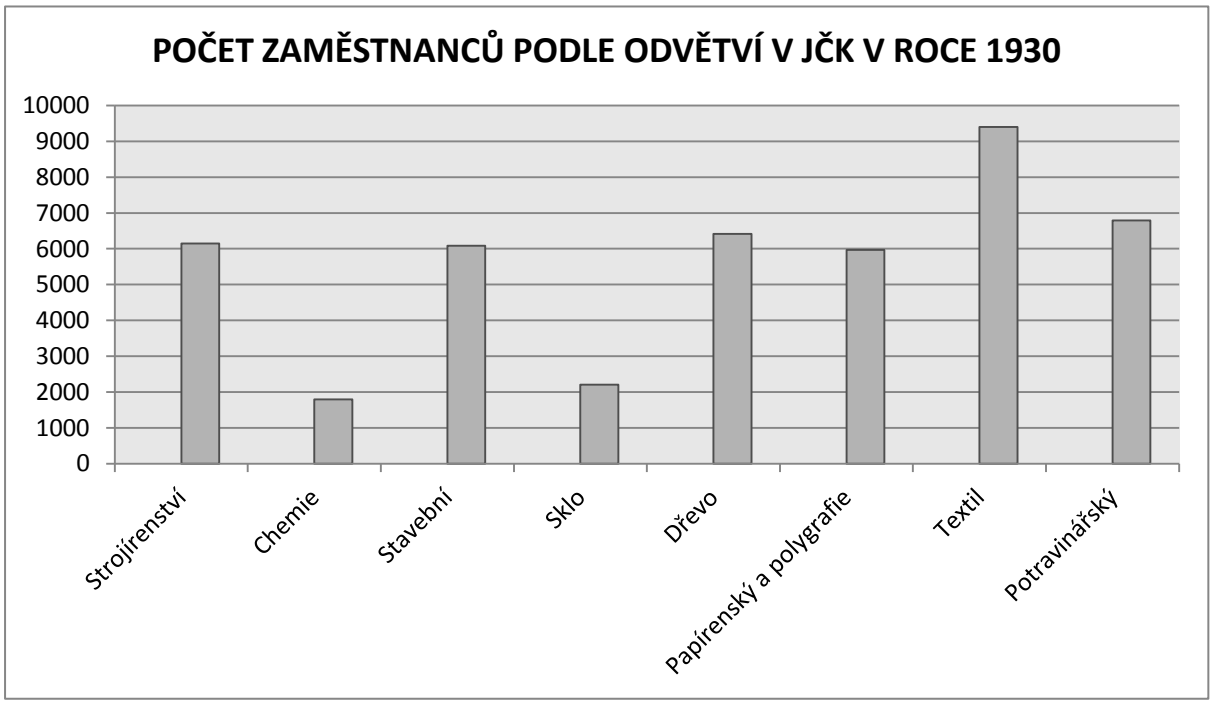

Zdroj: Tabulka 1

Z tabulky, která pojednává o okresní situaci, vidíme, že nejvyšší počet pracovníků v průmyslu měl okres České Budějovice. Musí být uváženo, že se jedná o absolutní čísla, která nezahrnují rozlohu okresu ani celkový počet obyvatel okresu. Oproti tomu téměř třetinovou zaměstnanost měl okres Český Krumlov, díky papírenskému průmyslu ve Větřní. Dalším okresem v pořadí je okres Strakonice, kde ve 30. letech byla průmyslová výroba založena na textilním průmyslu, který zaměstnával nejvíce pracovníků tohoto průmyslu v kraji, a to 2 299. Zajímavostí je okres Třeboň, pod který spadala obec Chlum u Třeboně, významná pro sklářský průmysl. Bylo zde zaměstnáno 1 016 pracovníků. Tato výroba zde byla založena z důvodu naleziště sklářský písku.

Tabulka 2: Počet pracovníků v odvětvích průmyslu podle okresů Jihočeského kraje v roce 1930

Okres 1930	Stroj.	Chemie	Papír (polygrafie)	Dřevo	Stav. hmoty	Sklo	Textil (kůže)	Potr.	Zpracov. celkem
České Budějovice	2 555	1 595	705 (309)	878	698	43	571	2 571	10 076
Český Krumlov	191		2 327 (105)	415	156		384	151	3 738
Jindřichův Hradec	143	65	(21)	120	251		900	230	1 754
Kaplice			(4)	5	87			53	161
Milevsko	135		(6)	114	199			49	508
Písek	411		168 (40)	220	210		356 (55)	752	2 297
Prachatice		6	(37)	337			113	59	561
Soběslav	326	8	(7)	366	52		79	77	917
Strakonice	713		(53)	233	69	6	2 299	119	3 492
Tábor	314	100	(43)	287	385	16	135	975	2 282
Trhové Sviny	21		(3)	9	325	42	24	4	428
Třeboň	141		48 (28)	256	169	1 016		165	1 838
Týn n. Vltavou			(7)	98	130			60	303
Vimperk	35		701 (96)	311	91	681	322	98	2 254
Vodňany	186		43 (15)	95	120		216	272	944

Zdroj: Mareš, J. (1976). Vývoj rozmístění Československého průmyslu, Tabulky a mapy, Geografický ústav ČSAV Brno, 1976

5. 2 PRŮMYSL V ROCE 1950

Po roce 1945 se republika stala součástí socialistického bloku, a to se poznamenalo i na struktuře průmyslu. Celkově docházelo k podstatnému rozvoji průmyslu. Důležitým procesem byla industrializace, která proběhla ve všech socialistických státech. To se projevovalo zejména ekonomickým růstem, novými průmyslovými zařízeními, novými stroji a dopravními prostředky. Průmysl se začal soustředit zejména na rozvoj výroby výrobních prostředků. Od roku 1945 bylo v celé republice založeno přes 1500 průmyslových podniků, z toho 105 s více než 1000 pracovníky (Mareš 1975 in Mareš 1980). Došlo i ke změnám rozmístnění průmyslu, a to posunutím průmyslové výroby ze západního a severního pohraničí směrem na Moravu a jižních Čech. V létech 1948 – 1958 vzrostla průmyslová výroba v kraji o 220 % a její podíl na celostátní výrobě se ve stejném období zvýšil z 2,8 % na 3,1 %. [29] Ve stejné době se značně rozvíjela stávající průmyslová střediska Strakonice a Tábor, a to výstavbou a rekonstrukcí závodů. Ve Strakonicích se jednalo o výstavbu Teplárny, Kovohutě, Průmysl mléčné výživy, rozšiřování ČZM a Fezko Strakonice. V oblasti Táborska byl vybudován Silon v Plané nad Lužnicí a Mrazírny Tábor. Rozšiřovány byly podniky jako Kovosvit Sezimovo Ústí, Jiskra Tábor, Jihočeská Fruta Tábor a rekonstrukcí prošly papírny

[29] Jihočeský kraj v číslech (1962)

v Táboře a Elektroisola Tábor. V Českých Budějovicích pak byly vybudovány: Technoplyn ČB, Mrazírny, Pekárny, Mlékárna. Rozšířeny byly závody: Teplárna ČB, Energetické dílny ČB, Jihočeské papírny ČB, Motor ČB, Koh – i – noor ČB. Z částí prošly rekonstrukcí Tesla ČB, ČZM ČB, Igla ČB, Otavan ČB a Výrobny krmiv. V Milevsku byla uskutečněna výstavba základního strojírenského závodu na výrovu vzduchotechnického zařízení. V Písku vyrostl průmyslový závod Kovosvit, Jitex a Masokombinát. Na Pelhřimovsku byl uveden do provozu Agrostroj Pelhřimov, Tylex Kamenice nad Lipou, rozšířeny Adamovské strojírny v Humpolci, Potravinářské strojírny v Pacově, rekonstruován Agrostroj Počátky. Kromě toho byly v kraji vybudovány nové závody: Elektrárna Lipno, Motor Kaplice, Calofrig Borovany, Dřevokombinát J. Hradec, Dřevokombinát Suchdol nad Lužnicí, Jitex Týn nad Vltavou, Českomoravský len Bavorov, Jiholen Jindřichův Hradec, Jiholen Přísečna, Otavan Třeboň, Šumavna Prachatice, Mlékárna Prachatice a některé další. Na konci tohoto období byl pak budován závod na zdravotní keramiku v Bechyni a slévárna ZVIL v Českých Budějovicích. Z rozšiřování závodů můžu zmínit Jihočeské strojírny ve Velešíně, Chiranu Malšice, Ladu Soběslav, Šamotku Zliv, Rašelinové závody Borkovice, Jitonu Soběslav, Českomoravský len Veselí nad Lužnicí, Jihočeskou Frutu Veselí nad Lužnicí, mlýny Březí a Boršov.

Celková výstavba nových průmyslových podniků byla zaměřena na strojírenství a spotřební průmysl. Největší rozvoj i v zaměstnanosti se můžeme povšimnout, že je právě ve zmiňovaném strojírenském průmyslu. Celková struktura průmyslu kraje se postupně zlepšovala. Po územní reorganizaci v roce 1960 se struktura téměř nezměnila, poněvadž připojená území měly přibližně stejnou strukturu a intenzitu průmyslové výroby jako Českobudějovický kraj.[30]

Nerostné suroviny byly v Jihočeském kraji zatím nedostatečné známé. Nacházely se zde oblasti výskytu vápence, zejména v jihozápadní části, nejvýznamnější pak byly na Českokrumlovsku, Strakonicku a v okolí Sušic. Výraznější naleziště byla v oblasti stavebního průmyslu a stavebnictví. Do této surovinové základny patřily ložiska cihlařských surovin, štěrkopísků a kamene. Po celém kraji bylo rozmístěno celkem hodně kamenolomů. Tradiční jsou žáruvzdorné jíly, těžené na ložisku u Zlivi u Českých Budějovic. Štěrkopísek se nacházel u Chlumu u Třeboně, Suchdol nad Lužnicí, Jindřiše u Jindřichova Hradce a Opatovice. Důležitým surovinovým zdrojem je i těžba dřeva, jehož těžba však klesá na únosnou úroveň v porovnání s přírůstky lesa. Svou činnost rozvíjel zejména dřevozpracující průmysl, kovozpracující a výroba stavebních hmot, kde bylo zaměstnáno přes 13 tisíc osob.

[30] Jihočeský kraj v číslech (1962)

Rozvíjel se ale i průmysl potravinářský, textilní a kožedělný. V samotném textilním průmyslu bylo zaměstnáno 13 058 osob a v kožedělném 866.

Českobudějovický kraj byl rozdělen na tyto okresy: České Budějovice Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk a Vodňany.

Tabulka 3: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1950

Rok 1950	Strojírenství	Chemie	Stav. hmoty	Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravin.	Ostatní	**Zpracov. průmysl**	**Průmysl celkem**
Počet zam.	**22 461**	**473**	**3 656**	**1 353**	**13 212**	**9 604**	**13 058**	**13 317**	**941**	**78 753**	**85 883**

Zdroj: Sčítání lidu v republice Československé ke dni 1. března 1950, díl II

Graf 3: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1950

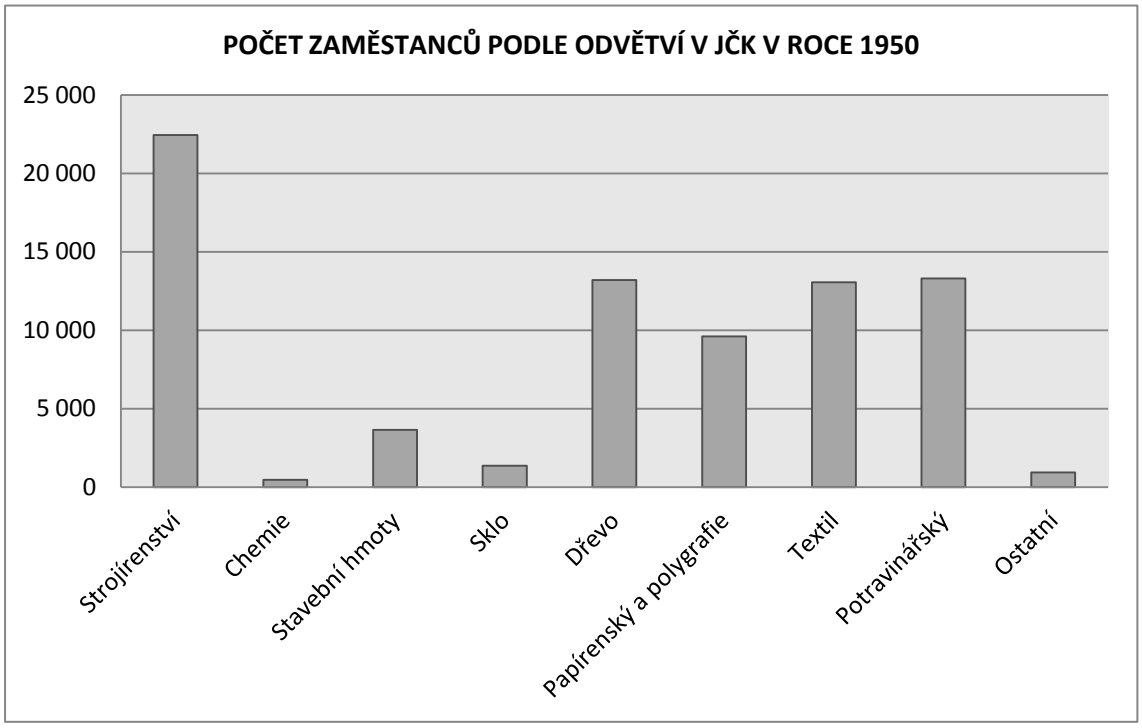

Zdroj: Tabulka 3

Stejně jako v předchozí kapitole, která vypovídá o datech z roku 1930, hrají dominantní roli stejné okresy v daných odvětvích. Ve strojírenství je to krajské město České Budějovice, ale vysoké počty pracovníků ve strojírenství jsou i v okrese Strakonice, kde je to pouze o přibližně 200 pracovníků méně. Přitom celkový počet obyvatel okresu České Budějovice byl 86 067 a okresu Strakonice 35 306. Změna je v chemickém průmyslu, kde byl v roce 1930 dominantním okres České Budějovice a v roce 1950 tomu byl Tábor s 266

pracovníky, což bylo způsobeno výstavbou Silonu v Plané nad Lužnicí. Vedoucím okresem papírenského průmyslu je stále Český Krumlov. Dřevařský průmysl a průmysl stavebních hmot je stále nejsilnější v okrese České Budějovice. Pro okres Třeboň v rámci kraje zůstává primárním odvětvím sklářství. Velký rozvoj zaznamenal textilní průmysl, celkově stoupl počet zaměstnanců ve všech okresech. Na prvním místě stále zůstává okres Strakonice. Vysoký podíl má i okres Jindřichův Hradec a Písek. Ve Strakonicích se stále rozšiřovala výroba Fezka Strakonice, v Písku byl vybudován Jitex a Jiholen v Jindřichově Hradci. Z pohledu potravinářského průmyslu je vedoucím stále okres České Budějovice. Pokud srovnáme data za celý kraj a za jednotlivé okresy, dominantním stále zůstává okres České Budějovice, jehož nejvyšší příčky kopírují krajskou strukturu.

Tabulka 4: Počet pracovníků v odvětvích průmyslu podle okresů Jihočeského kraje v roce 1950

Okres 1950	Stroj.	Chemie	Papír (polygrafie)	Dřevo	Stav. hmoty	Sklo	Textil (kůže)	Potr.	Ostatní	Zpracov prům.	Prům. celkem
České Budějovice	5 648	124	1 034 (280)	4 442	763	102	820 (204)	4 400	445	17 778	20 767
Český Krumlov	300	16	4 575 (5)	737	207	-	823 (23)	500	8	7 166	7 551
Jindřichův Hradec	487	-	36 (35)	809	478	10	2 603 (61)	918	23	5 364	5 720
Kaplice	773	6	2 135 (11)	269	16	4	62 (17)	204	7	3 476	3 765
Milevsko	254	-	18 (13)	472	44	2	136 (15)	268	22	1 216	1 498
Písek	1 021	9	76 (35)	918	268	1	1 534 (185)	1 205	31	5 063	5 664
Prachatice	122	2	33 (23)	710	52	507	448 (18)	378	187	2 439	2 649
Soběslav	1 596	22	32 (26)	891	98	4	670 (42)	491	21	3 825	3 977
Strakonice	5 480	1	71 (67)	503	73	4	3 050 (33)	483	14	9 679	9 896
Tábor	4 245	266	479 (51)	615	406	43	553 (115)	2 174	34	8 815	9 401
Trhové Sviny	463	-	24 (8)	400	538	4	58 (12)	234	47	1 768	2 025
Třeboň	441	-	32 (17)	1 348	158	528	381 (48)	484	31	3 403	3 803
Týn n. Vltavou	267	7	6 (5)	156	285	-	458 (31)	421	30	1 630	2 323
Vimperk	509	15	4 (3)	786	21	142	352 (13)	289	24	2 142	3 185
Vodňany	855	5	33 (16)	156	249	2	664 (29)	868	17	2 849	3 659

Zdroj: Sčítání lidu v republice Československé ke dni 1. března 1950[31]

O struktuře zaměstnanosti v roce 1950 vypovídá mapa č. 3. Velikost diagramu znázorňuje celkový počet obyvatel zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu. Podkladová data pro tuto mapu jsou z přílohy č. 7. Vzhledem k nejednotnosti okresů se současným administrativním členěním, musela se data za některé okresy sloučit dohromady, a to: České Budějovice s Trhovými Sviny a Týnem nad Vltavou, Kaplice s Českým Krumlovem, Písek s Milevskem, Soběslav s Táborem, Jindřichův Hradec s Třeboní, Vimperk s Prachaticemi a Vodňany se Strakonicemi. Ve Strakonicích a v Táboře dominoval strojírenský průmyslu, v Českém Krumlově tvořil hlavní podíl průmysl papírenský. Tradičním průmyslem je téměř

[31] Státní úřad statistický (1958). Sčítání lidu v republice Československé ke dni 1. března 1950, Praha (1958), 345 s.

v každém okrese průmysl textilní (hnědá barva). Nejméně odvětví je zastoupenou v okrese Prachatice, kde je nejvýše zastoupený dřevozpracující průmysl.

Mapa 3: Odvětvová struktura zaměstnanosti v okresech Jihočeského kraje v roce 1950

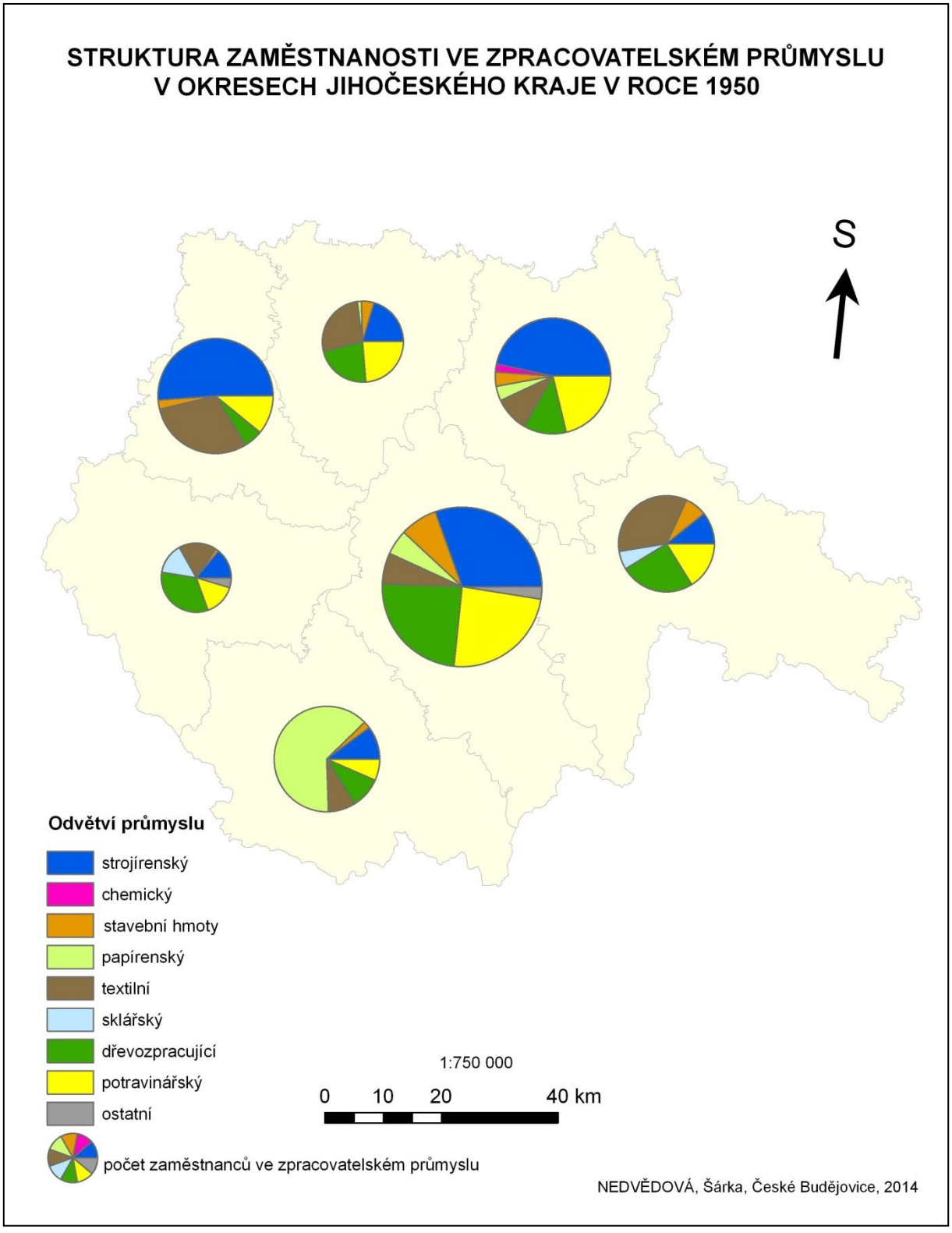

5. 3 PRŮMYSL V ROCE 1961

V roce 1960 prošlo celé Československo reformou z pohledu administrativního uspořádání krajů. Základem Jihočeského kraje bylo území „bývalého“ kraje České Budějovice, ke kterému byly připojeny západní okresy Jihlavského kraje a jižní část okresu Blatná. Tím vznikla oblast se slabě rozvinutým průmyslem a převažující zaměstnanosti v zemědělství, pohraniční oblasti byly prakticky úplně bez průmyslu. V roce 1960 došlo také ke konci druhé pětiletky, kde se odrazili provedená decentralizace řízení podniků z roku 1958. Rozběhla se také druhá etapa znárodňování průmyslových závodů a soukromý sektor byl tak zcela vytlačen z průmyslového podnikání. Organizační změny vyžadovaly různé metody řízení a plánování podle daného odvětví. Tak vznikaly značné rozdíly v počtu pracovníků u podniků jednotlivých odvětví průmyslu a značné rozdíly ve velikosti průmyslových výrobních jednotek.[32] Proces industrializace, který v těchto letech probíhal po celé republice, zasáhl i Jihočeský kraj. Oproti roku 1949, vzrostl podíl hrubé výroby na více než dvojnásobek. Průmysl byl omezen pouze na několik center, kterými byly České Budějovice, Strakonice a Tábor. I přesto všechno, se odvětvová struktura průmyslu vyvíjela. K největší změně došlo mezi lety 1949 - 1960 přesunem podílu z odvětví průmyslu potraviny a pochutin do odvětví strojírenského a kovodělného.[33] Strojírenský průmysl, který také zaměstnává výrazně nejvíce obyvatel kraje, je soustředěn zejména ve větších městech v okrese Strakonice, České Budějovice a zejména Tábor, kde rychle rostoucí průmysl zaměstnával téměř 20 % obyvatel. V roce 1960 měl Jihočeský kraj nejméně národních podniků z celé republiky, a to 40 z celkových 664.[34] Zároveň se podílel pouze 3,8 % (Kol. autorů 1962) na celkové hrubé výrobě z celé ČSSR. Celkově bylo v českých krajích zaměstnáno 1 903 000 obyvatel v průmyslu.[35] Jihočeský kraj tomu se svými 99 162[36] zaměstnanci odpovídal přibližně 5 %. Celkový počet obyvatel kraje byl 649 862.

Následující tabulka (tabulka 6.) udává počet zaměstnanců v průmyslu na 1 tisíc obyvatel v okresech Jihočeského kraje. Z této tabulky lze vyčíst, ve kterém okrese v rámci celého kraje je nejvíce obyvatel zaměstnáno v průmyslu. Jedná se tedy o okres Strakonice se 167, 2 pracovníky, což je způsobeno zejména podniky ČZM Strakonice, dále pak Fezko Strakonice a Sítos Strakonice. Průměr celého kraje činí 126, 2 pracovníků na 1 tisíc obyvatel.

[32] KOL. AUTORŮ (1962): Rozvoj československého průmyslu, SEVT.
[33] KOL. AUTORŮ (1962): Rozvoj československého průmyslu, SEVT.
[34] podniky pouze na území českých zemí (Kol. autorů, 1962)
[35] SRB, V. (1967): Demografická příručka, Praha: Nakladatelství Svoboda, 262 stran.
[36] Statistická ročenka Jihočeského kraje (1967)

Tabulka 5: Vybraný ukazatel z průmyslu podle krajů a okresů za rok 1960 počítáno metodou organizační podle sídla podniků (* průmysl podle provozoven bez ÚSSD (Ústřední svaz spotřebních družstev)

Okres	Počet pracovníků v průmyslu na 1 tis. obyvatel*
České Budějovice	129,3
Český Krumlov	123,1
Jindřichův Hradec	111,6
Pelhřimov	138,8
Písek	118,3
Prachatice	69,6
Strakonice	**167,2**
Tábor	132,7
Jihočeský kraj celkem	126, 2

Zdroj: Ústřední úřad státní kontroly a statistiky, (1961): Čísla pro každého (Malá statistická ročenka), Praha 1961.

Nejvýznamnějšími strojními závody v kraji byly Čs. závody motocyklové ve Strakonicích, Motor v Českých Budějovicích, Kovosvit v Sezimově Ústí, ZVVZ Milevsko, Agrostroj v Pelhřimově. Nejvýznamnějším podnikem chemického průmyslu byl Silon v Plané n./ Lužnicí (okres Tábor). Průmysl dřevozpracující je reprezentován zejména podnikem Koh – i – noor v Českých Budějovicích, kde je soustředěna 1/3 výroby tohoto odvětví celého kraje. Výroba celulózy a papíru je ze 70 % umístěna v okrese Český Krumlov, kde je zastoupena podnikem Jihočeské papírny Větřní. Zároveň je zde zaměstnána téměř polovina obyvatelstva okresu pracující v průmyslu. Můžeme si také povšimnout neustále se rozvíjející textilní průmysl, který má druhou nejvyšší odvětvovou zaměstnanost v kraji. Výrobní střediska jsou v Pelhřimově, Jindřichově Hradci, Strakonicích a Písku. Průmysl konfekční potom v okrese Jindřichův Hradec (Otavan Třeboň) a okres Prachatice (Šumavan Vimperk).[37]

[37] Kol. autorů (1962). Rozvoj československého průmyslu, SEVT, 346 s.

Tabulka 6: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1961

Rok 1961	Strojíren.	Chemie	Stavební hmoty	Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravin.	Ostatní	Zpracov. celkem	Průmysl celkem
Počet zaměst.	**37 778**	**1 487**	**3 667**	**892**	**14 772**	**5 057**	**15 268**	**7 733**	**198**	**96 570**	**99 162**

Zdroj: Statistická ročenka JČK 1967

Graf 4: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1961

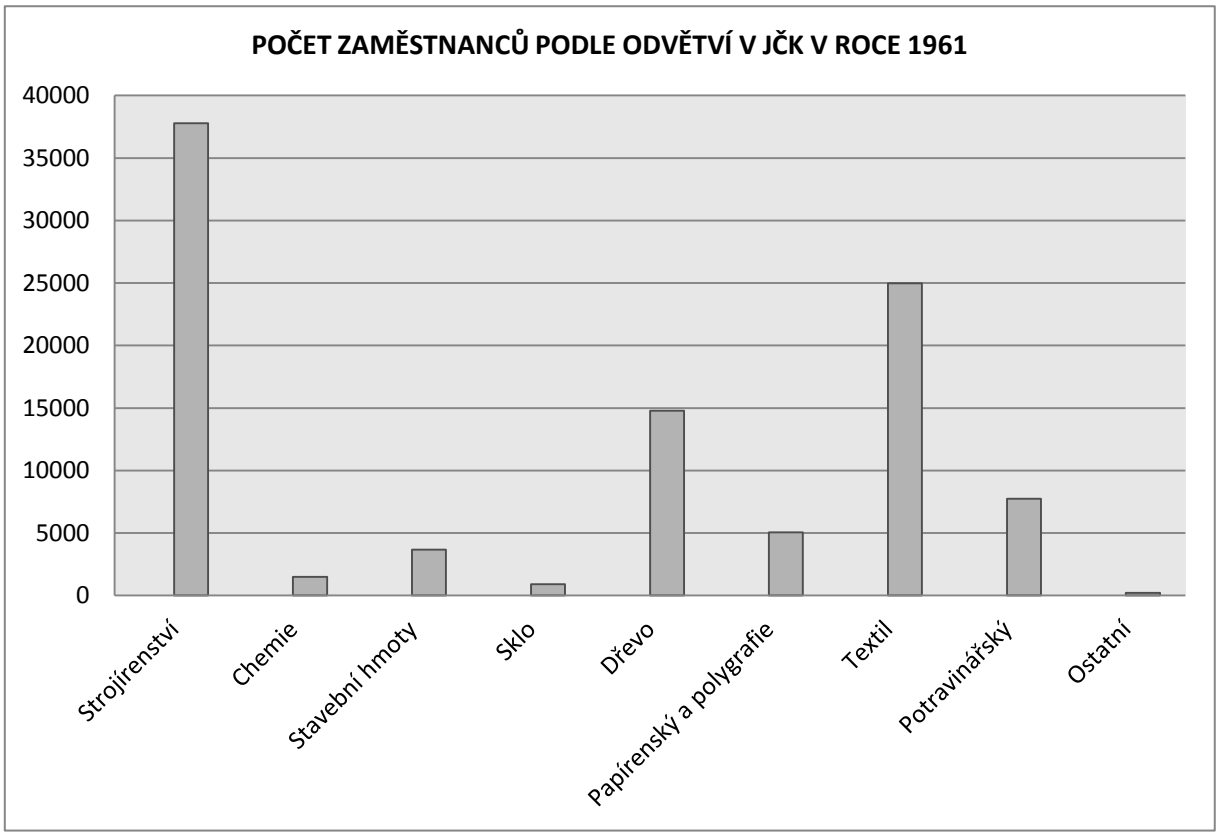

Zdroj: Tabulka 6

5. 4 PRŮMYSL V ROCE 1970

V 70. letech procházel kraj populačními změnami, tak i změnami v ekonomice. Výrazné úspěchy byly také dosaženy zlepšováním úrovně bydlení obyvatelstva. Stoupl počet obyvatel v produktivním věku, což vedlo k růstu ekonomicky činného obyvatelstva kraje. Během 70. let probíhal proces rozsáhlé urbanizace kraje, ten také měnil celkový charakter osídlení. Základem tohoto procesu byl rozvoj výrobních sil uskutečněný v období socialistické výstavby, především pak rozvoj průmyslové základny celého kraje, zároveň se prohlubovala koncentrace socialistické zemědělské velkovýroby.[38] Tyto aspekty se však v zaměstnanosti v průmyslu projevovaly později. Mezi lety 1970 – 1975 byl celorepublikový

[38] Rychlé výsledky SLDB 1980, Jihočeský kraj

trend průmyslové výroby sestupný. To se projevilo i v Jihočeském kraji, kde poklesla celková zaměstnanost v průmyslu z 99 162 pracovníků na 90 922. Došlo také k propadu zaměstnanosti ve strojírenství, což bylo pravděpodobně způsobeno nedostatkem surovin a paliv, neboť světově se ceny těchto komodit zvýšily a došlo také k omezení dodávek ze Sovětského svazu, který byl hlavním dodavatelem Československa. Toto omezení se pak projevilo i v 80. letech.

Dominantní byl průmysl strojírenský, který zaměstnával 30 857 pracovníků. Stoupla zaměstnanost textilního průmyslu, na které se podílela hlavně vysoká zaměstnanost žen. Výrazný byl úpadek zaměstnanosti v dřevozpracujícím průmyslu, oproti poslednímu sčítání, který pokles o polovinu. Ostatní odvětví přibližně kopírují stejný trend jako v roce 1961.

Tabulka 7: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1970

Rok 1970	Strojíren.	Chemie	Staveb. hmoty	Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravinářský	Ostatní	Zpracov. celkem	Průmysl celkem
Počet zaměst.	**30 857**	**2 218**	**2 296**	**1 111**	**7 724**	**5 719**	**23 110**	**8 547**	**5 457**	**81 426**	**90 922**

Graf 5: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1970

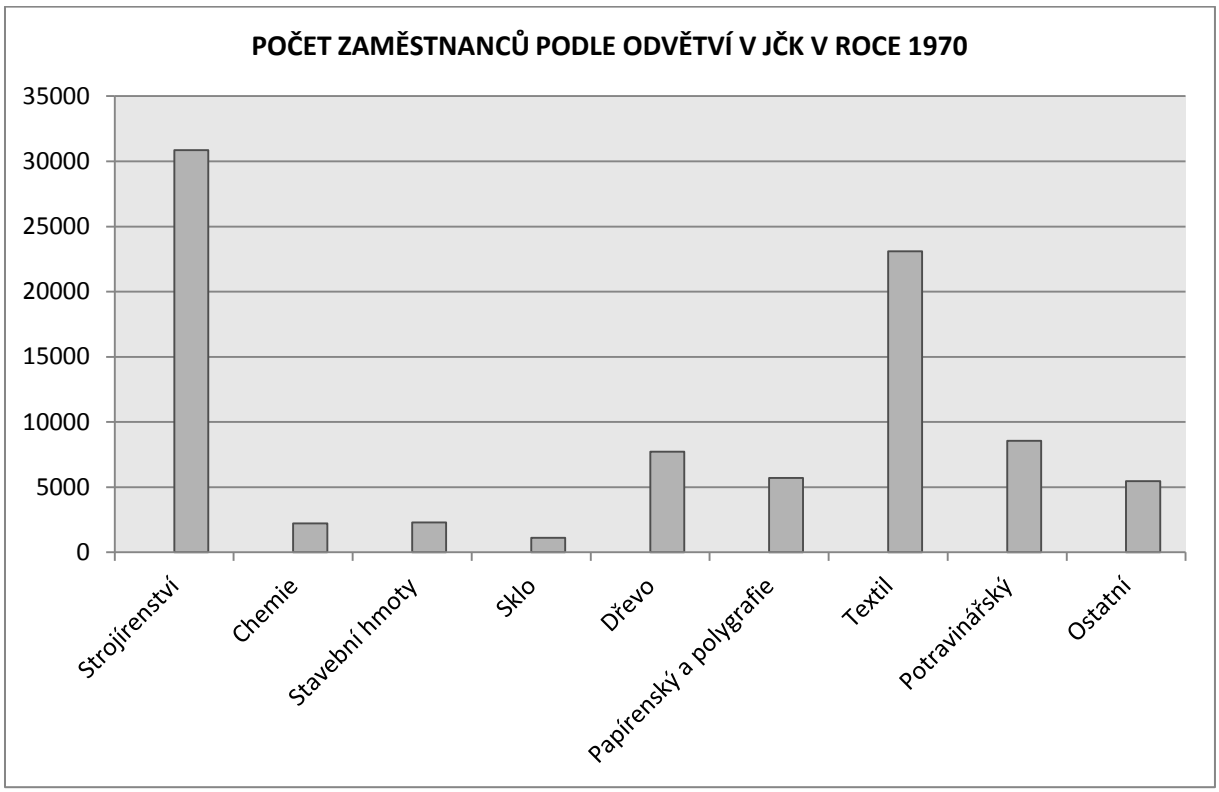

Zdroj: Tabulka 7

Dílčí charakteristika jednotlivých okresů, vychází z krajské ročenky. Data za jednotlivá odvětví jsou vypočítána z dat za konkrétní podniky z roku 1970.[39] Důležité bylo zařazení jednotlivých podniků do odvětví a poté podle okresů. Z pohledu odvětvové struktury zaměstnanosti, měl okres České Budějovice vedoucí pozici v průmyslu strojírenském, dřevařském a stavebních hmot. Ze strojírenských podniků to byly Sfinx (1 961), Motor (2 590), Igla (2 271) a ČSAO (821). V dřevařském průmyslu byl největším podnikem Koh – i – noor České Budějovice, který byl zároveň s 5 457 pracovníky, podnik s druhým nejvyšším počtem zaměstnanců v kraji vůbec. Průmysl stavebních hmot byl zastoupen Calofrigem, Borovany (1 011) a Jihočeskými cihelnami (1 223). V potravinářském průmyslu měly zastoupení podniky s více než tisíci zaměstnanci, a to Jihočeské mlékárny (1 725), Jihočeský průmysl masný (1 558), Jihočeská Fruta (1 051) a Jihočeské pivovary (1 356). Okres Jindřichův Hradec dominoval průmyslem textilním. Jitka Otín zaměstnávala 1 656 pracovníků, Partex – Nová Včelnice (1 853) a Otavan – Třeboň (3 893). Textilní průmysl byl také primárním v okrese Pelhřimov, kde to byly podniky Českomoravský len (2 683), Sukno (1 499) a Knoflíkářský průmysl Žirovnice (1 431). Totéž platilo i pro neprůmyslové Prachatice zastoupeny podnikem Šumavan Vimperk (3 209) a Písek s Jitexem (4 172). Fezko Strakonice zaměstnávalo v roce 1970, 2 714 dělníků. Chemický průmysl byl zastoupen v okrese Tábor podnikem Silon v Plané nad Lužnicí. Papírenský průmysl opět ovládají Jihočeské papírny, Větřní. Za zmínku ještě stojí strojírenské závody ZVVZ Milevsko, v okrese Pelhřimov (3 889), ČZM Strakonice (7 638) a závody v okrese Tábor: Lada – Soběslav (1 826), Kovosvit – Sezimovo Ústí (4 253) a Jiskra – Tábor (922).

Tabulka 8: Počet pracovníků v odvětvích průmyslu podle okresů Jihočeského kraje v roce 1970

Okres 1970	Stroj.	Chemie	Papír (polygrafie)	Dřevo	Stav. hmoty	Sklo	Textil (kůže)	Potr.
České Budějovice	7 643		(497)	8 818	2 234			7 957
Český Krumlov	1 584		4 805					
Jindřichův Hradec	-					1 069	7 402	
Pelhřimov	3 102			1 525			5 613	
Písek	3 889						4 172	
Prachatice	-						3 209	
Strakonice	7 638				1 154		2 714	590
Tábor	7 000	2 157		3 254				

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 1973

[39] Statistická ročenka Jihočeského kraje 1973

5. 5 PRŮMYSL V ROCE 1980

Počet ekonomicky aktivních obyvatel v kraji stoupl od roku 1970 o 21, 3 tisíc pracujících.[40] Ekonomická aktivita vzrostla z 51,1 % na 51,4 %. Hospodářství kraje se snažilo vytvářet podmínky pro veškeré práceschopné obyvatelstvo. Na ekonomické aktivitě se také výrazně podílely ženy. Jejich přírůstek mezi lety 1971 – 1980 byl 11, 5 tisíce a podílely se přes 50 % na celkovém přírůstku ekonomicky aktivních osob v kraji. V desetiletí od roku 1970 došlo také k významným změnám ve správní struktuře kraje a rozmístění obyvatelstva. V rámci centralizace se snížil celkový počet obcí na 403 (v roce 1970 zde bylo 916 obcí). Ubyly také počty malých obcí do 1000 obyvatel. Centralizace veřejné správy byla provázena procesem koncentrace obyvatelstva do větších obcí, především do měst. Touto koncentrací vzrostl zejména počet obyvatel v krajském městě a některých okresních městech, to se také odrazilo na zvyšování počtu zaměstnanců v průmyslu vůbec. Téměř 70 % všech pracujících pracovalo v toce 1980 v místě svého bydliště. Koncentrace obyvatel do měst byla podpořena také rozsáhlou výstavbou městského bytového fondu a celkovým rozvojem komplexních obytných okrsků. Dalším důležitým aspektem poklesu zaměstnanosti ve strojírenství bylo navázání kontaktu Sovětského svazu se „Západem“. Československí výrobci strojů a zařízení byli konfrontování s klesající poptávkou na domácím trhu a současně s poklesem podílu na stagnujících trzích ostatních socialistických zemí.[41]

Ve srovnání s rokem 1970 vzrostla zaměstnanost téměř ve všech odvětvích zpracovatelského průmyslu. K poklesu došlo u papírenského a polygrafického a textilního průmyslu. Velký nárůst ve strojírenském průmyslu byl pravděpodobně způsoben rozvojem elektrotechnického průmyslu, který je v něm začleněn a podílí se 16 %.

Tabulka 9: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1980

Rok 1980	Strojírenství	Chemie	Stavební hmoty	Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravinářský	Ostatní	Zpracov. celkem	Průmysl celkem
Počet zaměst.	**35 512**	**2 247**	**3 610**	**1 131**	**8 796**	**4 583**	**22 197**	**9 504**	**5 396**	**93 557**	**94 083**

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 1986

[40] Rychlé výsledky SLDB 1980
[41] Průmysl v České republice a Slovenské republice (1994)

Graf 6: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1980

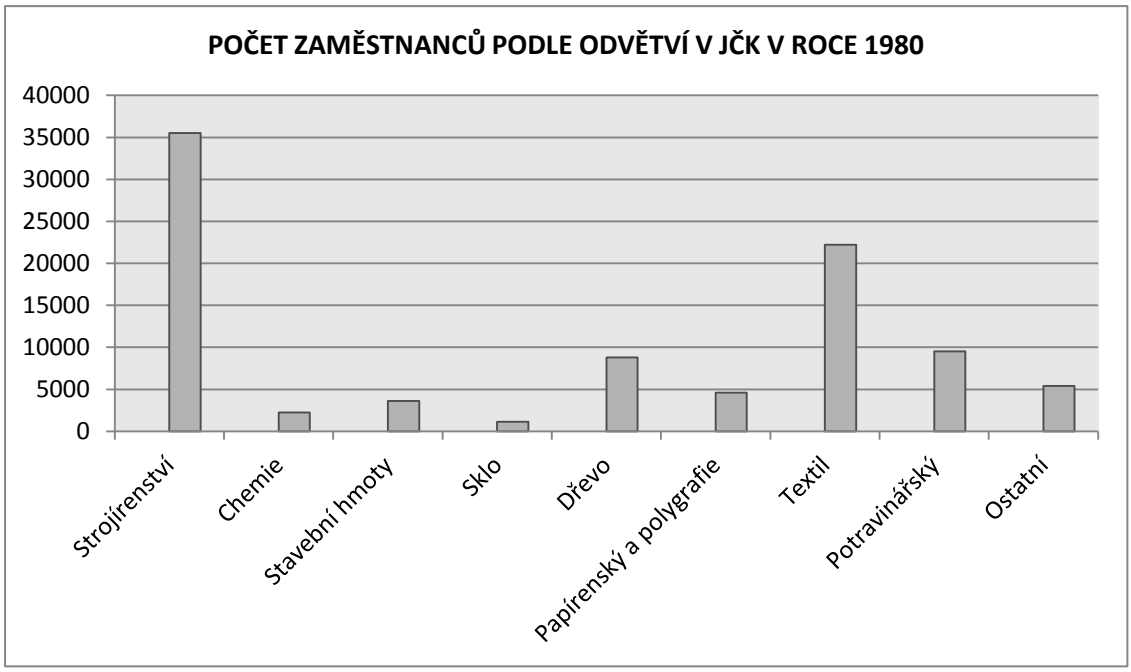

Zdroj: Tabulka 9

Z tabulky zaměstnanosti v průmyslu podle okresů v roce 1980 vyplývá, že nejvyšší zaměstnanost má stále okres České Budějovice, který se na celkové zaměstnanosti kraje podílí 22 %. Na druhém místě je okres Tábor s 16 %, pravděpodobně s čím dál více významným chemickým průmyslem. Mezi další rozvíjející se významná odvětví patří strojírenský průmysl v okrese Strakonice a okresy textilního průmyslu Jindřichův Hradec a Písek. Nejméně zaměstnaných v průmyslu je v okrese Prachatice, který je ale zároveň nejmenším okresem kraje.

Tabulka 10: Zaměstnanost v průmyslu podle okresů v roce 1980

Okres	1980
České Budějovice	20 845 (22 %)
Český Krumlov	7 258 (8 %)
Jindřichův Hradec	11 998 (13 %)
Pelhřimov	9 107 (10 %)
Písek	10 443 (11 %)
Prachatice	5 269 (6 %)
Strakonice	13 068 (14 %)
Tábor	14 631 (16 %)

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 1981

5. 6 PRŮMYSL V ROCE 1989

Výsledek průmyslu v těchto letech byl formován po čtyřicet let plánovanou industrializací v rámci RVHP. Celkově Československo bylo na konci 90. let po NDR druhou průmyslovou mocností východní Evropy. Tento vývoj byl ovlivněn jak znárodněním ve 40. letech, tak řízenými pětiletými plány. Do této doby byl silně podporován průmysl na úkor služeb. Existuje zde stále dlouhá tradice některých odvětví – textilní, potravinářský, dřevozpracující apod. Komunistický režim tvrdě podporoval strojní průmysl, což se projevilo i v zaměstnanosti v tomto průmyslu v Jihočeském kraji, kde pracovalo 38 402 pracovníků. Odvětvová struktura zaměstnanosti kraje kopírovala strukturu celé ČSFR. Nejvyšší zaměstnanost byla ve strojírenství, dále v potravinářství a textilním průmyslu. Z komunistických dob také převládala existence větších podniků a téměř úplná absence podniků malých a středních. V roce 1987 byl vydán zákon o povolení živností, družstva tak mohla vytvářet přidruženou výrobu. To dalo vzniku mnoha dílen a provozoven v oblasti zpracovatelského průmyslu. Začal přechod od národních podniků ke vzniku státních podniků, které už nebyly řízeny pomocí výrobně – hospodářských jednotek. Celková restrukturalizace hospodářství v období tzv. uvolňování mezi lety 1988 – 1989 vedlo ke zvyšování samostatnosti podniků. To vyvrcholilo vyhlášením prohlášení o převedení co možná největší části státního vlastnictví do rukou soukromníků.

Na přelomu 80. a 90. let došlo k prolomení hranic a začala se rozvíjet přeshraniční spolupráce. Tím se ale i zvýšila konkurenceschopnost pro české podniky, které to pocítily snižováním stavů. V Jihočeském kraji tuto situaci můžeme sledovat na rozdílů zaměstnanosti mezi lety 1989 – 2001. Některé provozy byly zrušeny úplně, některé propouštěly méně kvalifikovanou pracovní sílu. Tímto snižováním nebyla postihnuta všechna odvětví zpracovatelského průmyslu, některá měla trend opačný, ovlivněný přílivem zahraničních investic. V Jihočeském kraji to byl například průmysl elektrotechnický. Přísun kvalifikované pracovní síly a rozvoj započatý v předchozích letech ovlivňovaly ekonomiku kraje.

Z následujícího grafu lze vyčíst, že vedoucí postavení měl opět strojírenský průmysl, který se 38 402 zaměstnanci dominoval Jihočeskému kraji. Oproti předchozímu sčítání stoupla zaměstnanost v textilním průmyslu na 17 314 pracovníků. V porovnání s předchozím grafem z roku 1980 stoupl počet pracovníků téměř ve všech odvětvích zpracovatelského průmyslu.

Tabulka 11: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1989

Rok 1989	Strojírenství	Chemie	Stavební hmoty	Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravin.	Ostatní	Zpracov. průmysl	Průmysl Celkem
Počet zaměst.	**38 402**	**3 184**	**3 545**	**1 634**	**8 048**	**5 042**	**17 314**	**9 601**	**5 746**	**97 310**	**102 979**

Zdroj: Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989 (definitivní údaje). ČSÚ, Praha, 1990.

Graf 7: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 1989

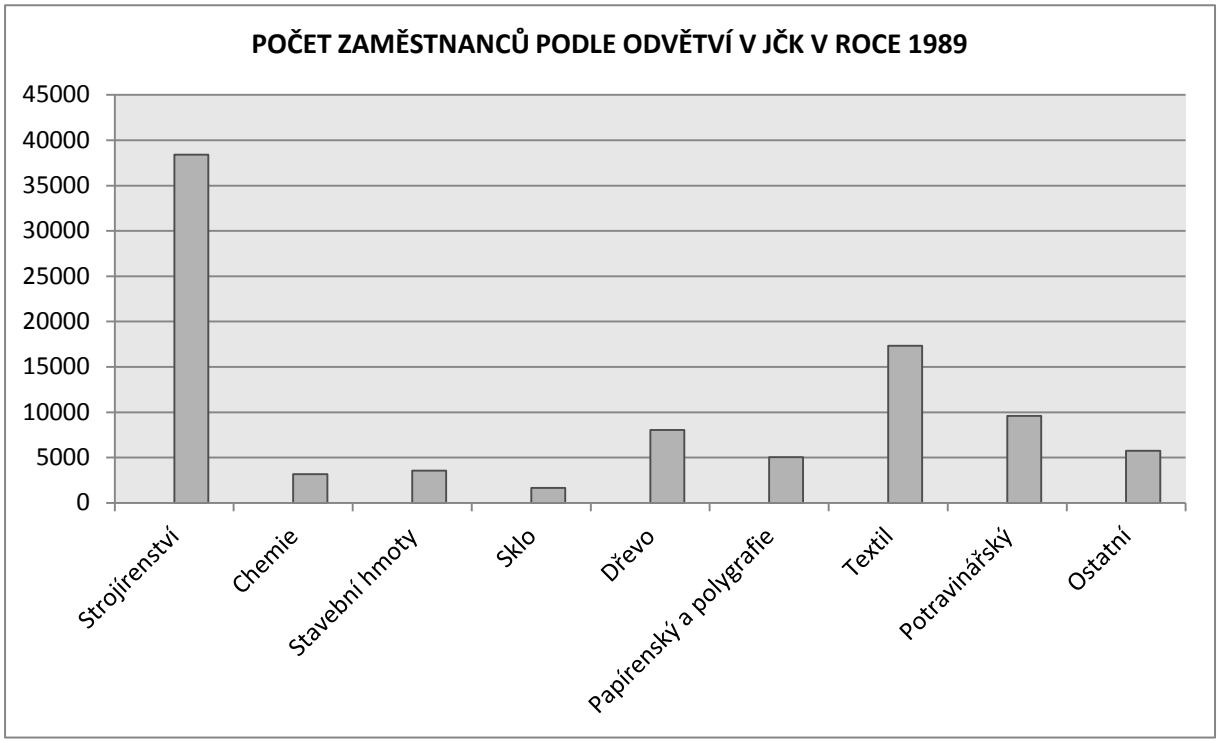

Zdroj: Tabulka 11

Následuje srovnání jednotlivých okresů a největších podniků v kraji. Data za konkrétní podniky vycházejí z bilance počtu pracovníků z roku 1989. V rámci okresních přehledů dominoval v okrese České Budějovice podnik Motor (strojírenství), který zaměstnával 2 193 zaměstnanců. Do dřevozpracujícího průmyslu patřily Jihočeské dřevařské závody a Jitona Soběslav, která rozšířila své provozovny i na území právě Českých Budějovic. Nejvyšší zaměstnanost z celého kraje byla v okrese České Budějovice v průmyslu stavebních hmot. Ten byl zastoupen Jihočeskými cihelnami, kde pracovalo 709 pracovníků a Calofrigem Borovany s 1 029 zaměstnanci. Významný byl také potravinářský průmysl představovaný podniky jako: Jihočeský průmysl masný, Jihočeské pekárny, Jihočeská Fruta, Jihočeské mlékárny, Jihočeské mlýny, Jihočeské pivovary. Z okresu Český Krumlov vynikaly Jihočeské

strojírny Velešín, které zaměstnávaly 3 024 pracovníků a Jihočeské papírny Větřní s téměř třemi tisíci zaměstnanci. Okres Jindřichův Hradec měl vedoucí pozici ve sklářském průmyslu, který byl zastoupen podnikem Český křišťál v Chlumu u Třeboně. Okres Jindřichův Hradec vynikal rozvinutým textilním průmyslem: Jitka Jindřichův Hradec, Partex Nová Včelnice, Otavan Třeboň, Knoflíky Žirovnice, Kozák Klatovy (provozovny Jindřichův Hradec a Lomnice nad Lužnicí). Právě firma Kozák Klatovy je zástupcem kožedělné výroby. Sousední okres Pelhřimov svou výrobu také soustředil do textilního průmyslu, a to do podniků Českomoravský len Humpolec a Sukno Humpolec. Většina pracovníků strojírenského průmyslu byla zaměstnána v závodech Agrozetu Pelhřimov. Z okresu Písek stojí za zmínku strojírenský podnik ZVVZ Milevsko s téměř 3 400 zaměstnanci a JITEX Písek zaměstnávající 2 704 pracovníků. Okres Strakonice měl vedoucí příčku v zaměstnanosti ve strojírenském průmyslu, a to podnikem ČZM Strakonice (6 929 pracovníků). Důležitá je také textilní výroba reprezentována Fezkem Strakonice, zaměstnávajícím 2 245 pracovníků. Okres Tábor byl jediným velkým a významným zástupcem chemického průmyslu představovaný podnikem Silon, Planá nad Lužnicí s 2 205 zaměstnanci. Nemohou být opomenuty ani Keramické závody Bechyně. Poměrnou část zde mají Jihočeské dřevařské závody se svými provozovnami.

Tabulka 12: Počet pracovníků v odvětvích průmyslu podle okresů Jihočeského kraje v roce 1989

Okres 1989	Stroj. (el.tech.)	Chemie	Papír (polygrafie)	Dřevo	Stav. hmoty	Sklo	Textil (kůže)	Potr.	Ostatní	Celkem zprac.	Celkem průmysl
České Budějovice	12 421 (1 118)	241	1 151 (411)	1 436	1 950	16	1 040 (319)	2 942	3 322	24 519	27 625
Český Krumlov	3 545 (71)	72	2 956 (30)	989	185	0	844 (66)	473	104	9 168	9 409
Jindřichův Hradec	3 540 (10)	227	(19)	1 208	331	691	3 360 (280)	1 549	1 193	13 914	14 609
Pelhřimov	4 373 (3)	29	220 (26)	1 779	274	220	6 169 (1646)	1 099	65	14 228	14 310
Písek	6 321 (1 382)	39	34 (32)	1 026	311	0	3 094 (31)	950	529	12 304	12 570
Prachatice	2 272 (620)	18	(341)	2 039	116	328	1 297 (38)	503	89	7 003	7 244
Strakonice	8 685 (1 350)	116	(54)	20	381	10	3 394 (70)	1 215	61	13 936	14 280
Tábor	6 731 (562)	2 471	487 (32)	1 330	271	589	2 489 (643)	1 969	129	16 466	17 242

* Zdroj: Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989 (definitivní údaje). ČSÚ, Praha, 1990

O odvětvové struktuře zaměstnanosti je následující kartodiagram. Z výrazných odlišností, které jsou patrné na první pohled, je podíl na zaměstnanosti chemický průmysl v okrese Tábor. V okrese České Budějovice má vysoký podíl průmysl ostatní, který je tvořen především tužkárenským průmyslem (Koh – i – noor), který bývá řazen do ostatního, jinde nezařazeného zpracovatelského průmyslu. Stejně jako v mapě č. 3 z roku 1950 má okres Český Krumlov nejvyšší podíl na papírenském průmyslu. Ve srovnání všech okresů, tak jsou pro Jihočeský kraj dominantní strojírenský, textilní a potravinářský průmysl.

Kartogram znázorňuje podíl zaměstnanosti zpracovatelského průmyslu na zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu České republiky. Českou republiku lze z tohoto pohledu rozdělit do několika skupin. Nejpočetnější skupinou je pás táhnoucí se od Ústeckého kraje podél hranic až po východní Moravu. Tyto kraje se podílejí 6 – 9 %. Další skupinou je rozmezí mezi 3 – 6 %, kam spadá Jihočeský kraj spolu s Vysočinou a krajem Plzeňským. Nejméně se na zpracovatelském průmyslu republiky podílí Karlovarský kraj, a to pouhými 2 %. Nejvyšší podíl má potom kraj Středočeský, Jihomoravský a hlavní město Praha.

Mapa 4: Odvětvová struktura zaměstnanosti v okresech Jihočeského kraje v roce 1989

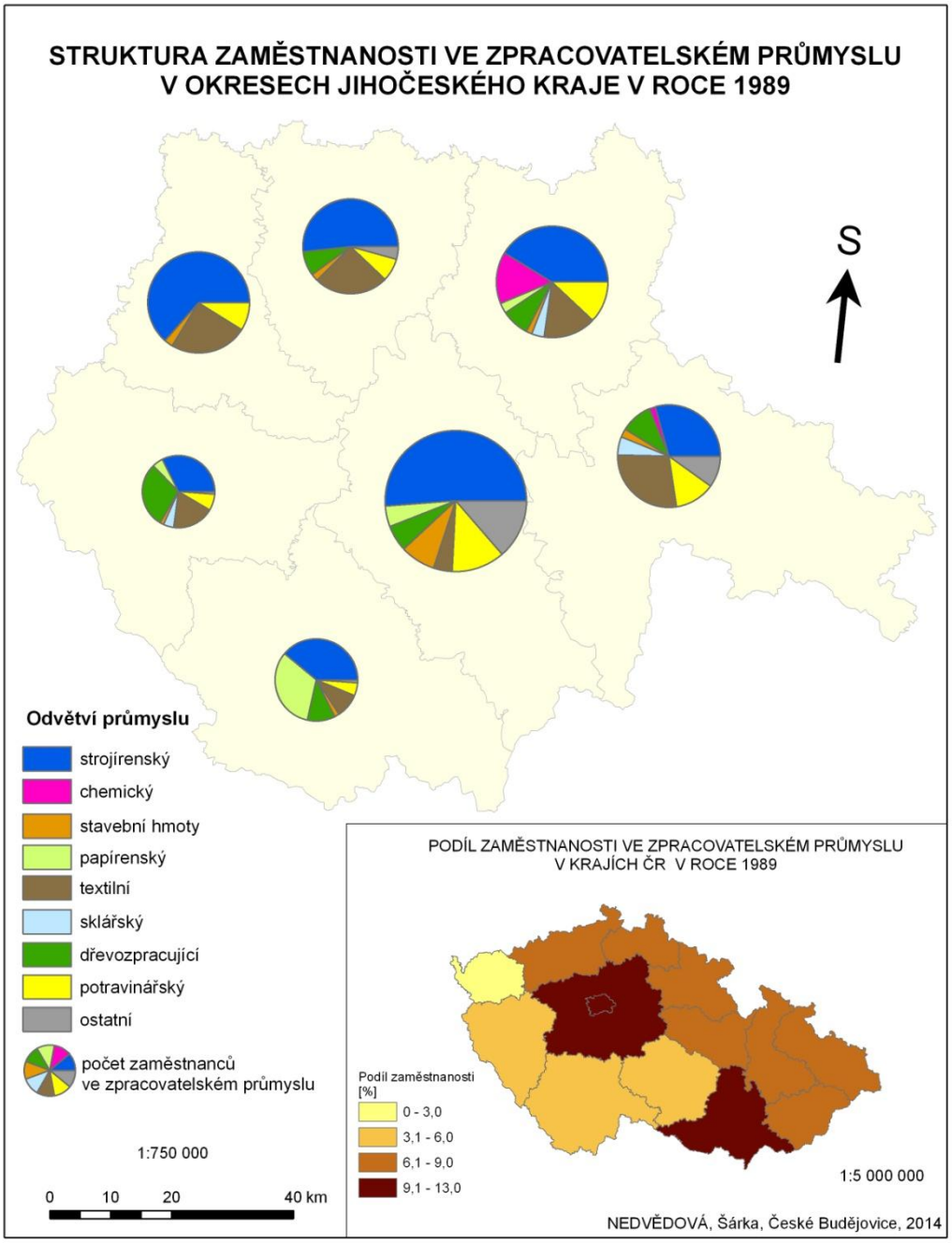

5.7 PRŮMYSL V ROCE 2001

V průběhu let 1989 – 2001 prošla Česká republika radikálními změnami v celém ekonomickém a hospodářském systému. Celková liberalizace trhu a transformace českého průmyslu nemálo ovlivnila strukturu zaměstnanosti průmyslu. Největší změnou byl přechod na rozvoj soukromého sektoru. Na konci 80. let představovaly státní podniky a družstva 97 % národního důchodu, 100 % průmyslové výroby a 100 % maloobchodu. V socialistických podnicích bylo zaměstnáno 94,2 % celkového počtu pracovních sil.[42] Některé významné podniky byly prodány zahraničním investorům nebo došlo k navrácení podniků dřívějším majitelům. Velká část státních podniků byla převedena do soukromého vlastnictví. Většina odvětví zpracovatelského průmyslu zaznamenala oproti roku 1990, resp. 1989 pokles zaměstnanců. Například textilní a oděvní průmysl, kde v Jihočeském kraji byli sníženy stavy z 17 314 pracovníků na 11 700. Je to dáno velkou konkurencí zahraničních dodavatelů zejména z Asie a celkovou restrukturalizací odvětví. Pokles byl také u strojírenského průmyslu, který byl dlouhá léta suverénně nejsilnějším v kraji. V rámci celé republiky došlo od roku 1990 k třetinovému poklesu zaměstnanosti právě v tomto oboru, v Jihočeském kraji to bylo pouhých 13 % (1989 – 35 581 pracovníků, 2001 – 31 094 pracovníků). Pokles byl způsoben nezdařilou restrukturalizací či privatizací některých velkých podniků, poklesem strojírenské produkce, postupnou modernizací výroby a tím i zvýšením produktivity práce. Česká ekonomika se začala soustředit na spolupráci se západní Evropou a nesoustředila se pouze na Rusko, kam dodávala výrobky převážně z těžkého strojírenství a dlouho dobu na něm byla závislá. Jak již bylo zmíněno v metodice, nelze brát údaje za rok 2001 jako vypovídající a srovnatelné, neboť se jedná o vlastní výpočty. Zavádějícím může být chemický průmysl, který za rok 2001 nemá dostupná úplná data.

Tabulka 13: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 2001

Rok 2001	Strojírenství	Chemie	Stavební hmoty	Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravin.	Ostatní	Zpracov. průmysl	Průmysl celkem
Počet zaměst.	**31 094**	**1 683**	**4 828**		**2 716**	**5 701**	**11 770**	**11 693**	**12 514**	**83 400**	**89 000**

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2001

[42] OECD. Průmysl v České a Slovenské republice (1994).

Graf 8: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 2001

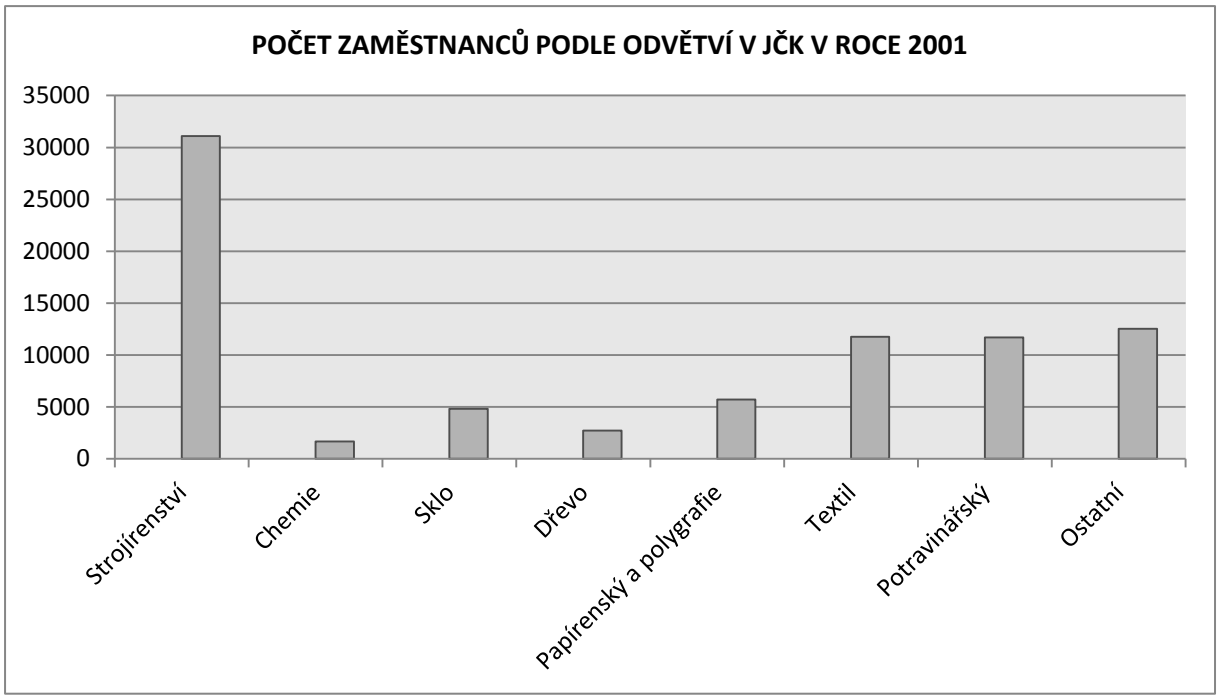

*sklo – podle klasifikace OKEČ bylo vymezeno odvětví *DI*, které zahrnuje průmysl skla, keramiky, porcelánu a stavebních hmot , Zdroj: Tabulka 13

Kartodiagram vyjadřující odvětvovou zaměstnanost v roce 1999 vychází z databáze „Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v krajích a okresech ČR za rok 1999“. Oproti předchozím kartodiagramům je odlišné rozdělení odvětví průmyslu. Strojírenský průmysl byl rozdělen na průmysl hutnický, kovozpracující a sběrné suroviny (červeně) a na elektrotechnický průmysl. Sklářský průmysl je spojen s průmyslem stavebních hmot a ostatní průmysl je přidružen k papírenskému a dřevařskému průmyslu. Z tohoto pohledu není kartodiagram srovnatelný s mapou 3 a 4. Oproti předchozím létům se rozšiřuje průmysl chemický, který už není zastoupen pouze v okrese Tábor. Například okres Prachatice se na chemickém průmyslu se svou zaměstnaností podílí 15 %. Velké zastoupení mají stále tradiční obory průmyslu, a to potravinářský, textilní a dřevozpracující.

Opět je přiložena menší mapka – kartogram, znázorňující podíl jednotlivých krajů na celkové zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu. Podíl Jihočeského kraje se zvýšil z 5, 2 na 6, 4 %. Karlovarský kraj zůstal opět na posledním místě s nejnižším podílem. Podíl Prahy poklesl, naopak zvýšil se u Moravskoslezského kraje. Ke snížení došlo také v Libereckém a Pardubickém kraji.

Mapa 5: Odvětvová struktura zaměstnanosti v okresech Jihočeského kraje v roce 1999

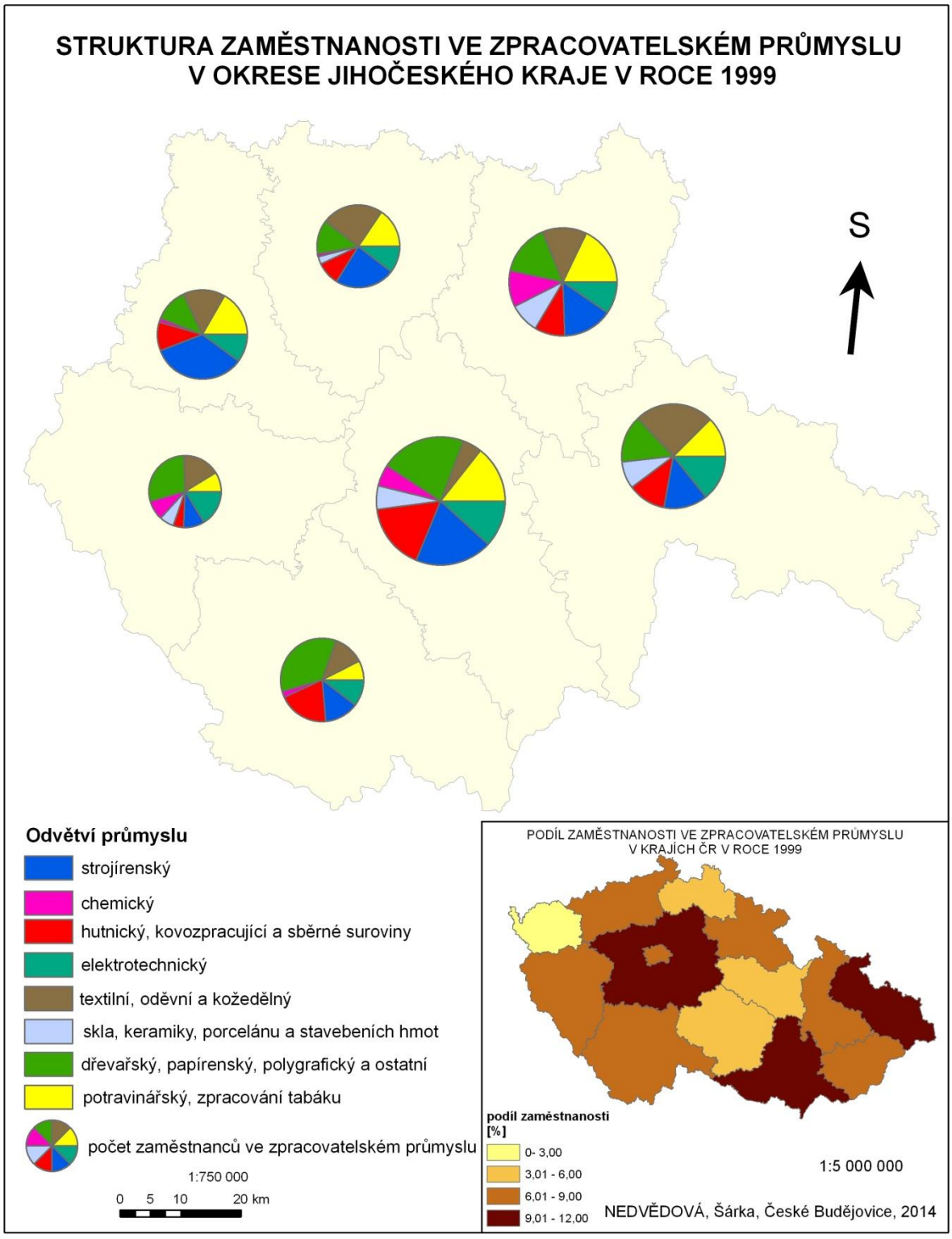

5. 8 PRŮMYSL V ROCE 2011

Na hodnotách v roce 2011 by měl být patrný proces deindustrializace, který započal již v předchozím desetiletí. V porovnání se zeměmi EU měla i přesto Česká republika o 10 % vyšší zaměstnanost v sekundéru než ostatní země. S problémem deindustrializace je spojena také modernizace jak jednotlivých odvětví, tak samotné produkce a výroby. Nadále pokračují změny v podpoře oborů s vyšší přidanou hodnotou a jejich podpora zahraničním kapitálem. Postupně jsou vytlačována odvětví nenáročná na kvalifikovanou pracovní sílu. Takovým příkladem je textilní průmysl, který v roce 2001 zaměstnával 11 770 pracovníků a v roce 2011 pouze 2 620, to je téměř šestina původního stavu. Ve srovnání s ostatními kraji České republiky (viz. tabulka 15) má Jihočeský kraj v roce 2003 relativně nízkou zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu (27, 9 %). Nižší zaměstnanost má pouze Praha, která má sama o sobě specifický charakter, dále pak Středočeský, Karlovarský, Ústecký a s minimálním rozdílem i Jihomoravský kraj. V porovnání však s ostatními odvětvími hospodářství v rámci kraje je v Jihočeském kraji zaměstnanost v průmyslu dominujícím sektorem. Tento podíl udává zaměstnanost jednotlivých sektorů na celkovém národním hospodářství.

Tabulka 14: Počet zaměstnanců podle odvětví průmyslu v JČK v roce 2011

Rok 2011	Strojírenství	Chemie	Stavební hmoty + Sklo	Dřevo	Papírenský a polygrafie	Textil	Potravin.	Ostatní	Zpracov. průmysl	Průmysl celkem
Počet zaměst.	**37 049**	**7 189**	**2 553**	**4 515**	**2 105**	**2 620**	**12 240**	**14 887**	**85 600**	**91 300**

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2011

Graf 9: Srovnání zaměstnanosti podle odvětví průmyslu v JČK v roce 2011

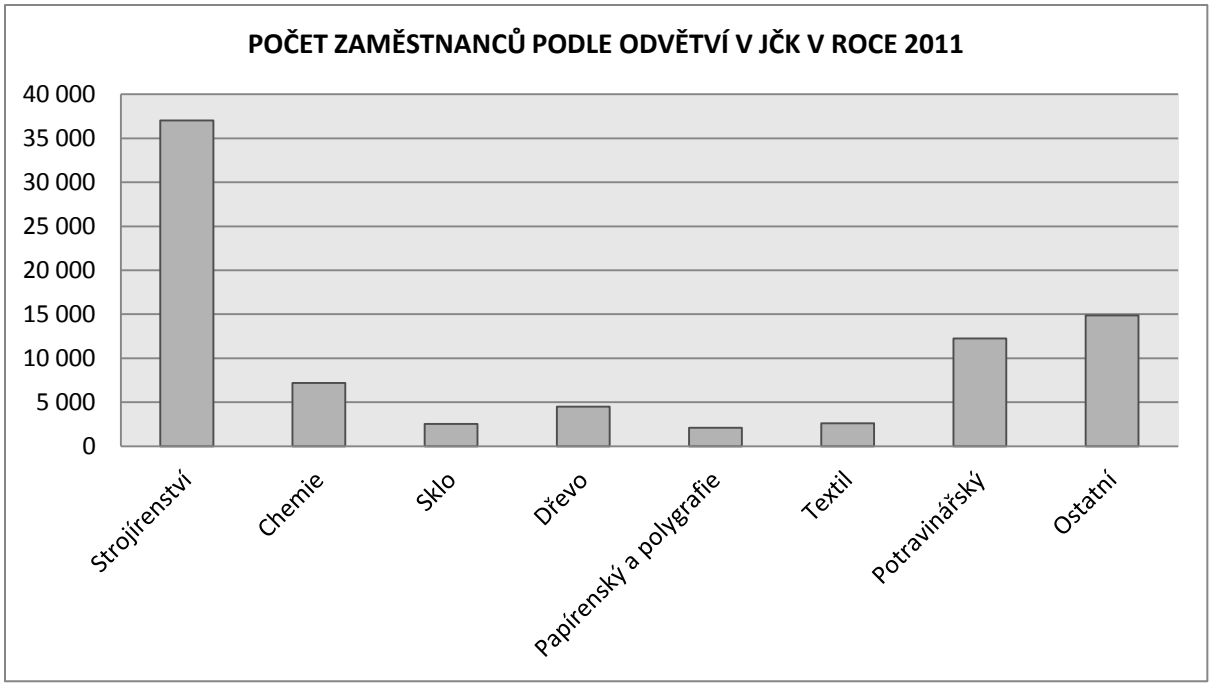

Zdroj: Tabulka 14

Mapa č. 5 vychází z tabulky o podílu zaměstnanosti v jednotlivých sektorech národního hospodářství České republiky (tabulka 17). Nejvyšší podíl na zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu mají Liberecký a Zlínský kraj. Nejnižší podíl má naopak hlavní město Praha. Jihočeský kraj je ve skupině krajů, které mají podíl v intervalu mezi 25 – 30 % zaměstnanými ve zpracovatelském průmyslu. Není však srovnatelná s předchozími kartogramy, neboť se jedná o podíl zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu na všech sektorech národního hospodářství. Oproti předchozím kartogramům, které vyjadřují podíl zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu na průmyslu celkem.

Tabulka 15: Podíl zaměstnanosti v odvětvích národního hospodářství podle krajů ČR v roce 2003

Vybrané sektory národního hospodářství	ČR	kraj													
		Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královehradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Zemědělství, rybolov a lesnictví	**4,5**	0,4	5,4	7	5,2	2,9	3,4	3,5	5,5	6,6	10,4	4,7	7,1	3,4	3,1
Zpracovatelský průmysl	**27,3**	10,6	26,1	**27,9**	31,7	25,9	22,9	38	28,5	33,9	33,3	27,4	32,4	38,6	30,1
Stavebnictví	**9,3**	9,2	9,1	10,5	8	10,7	10,4	8,5	8,7	10,3	8,5	9,7	8,9	9,3	8,5

Zdroj: http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/odvetvova_a_profesni_struktura_pracovniku_05.pdf

Mapa 6: Podíl zaměstnanosti na zpracovatelském průmyslu v České republice v roce 2003

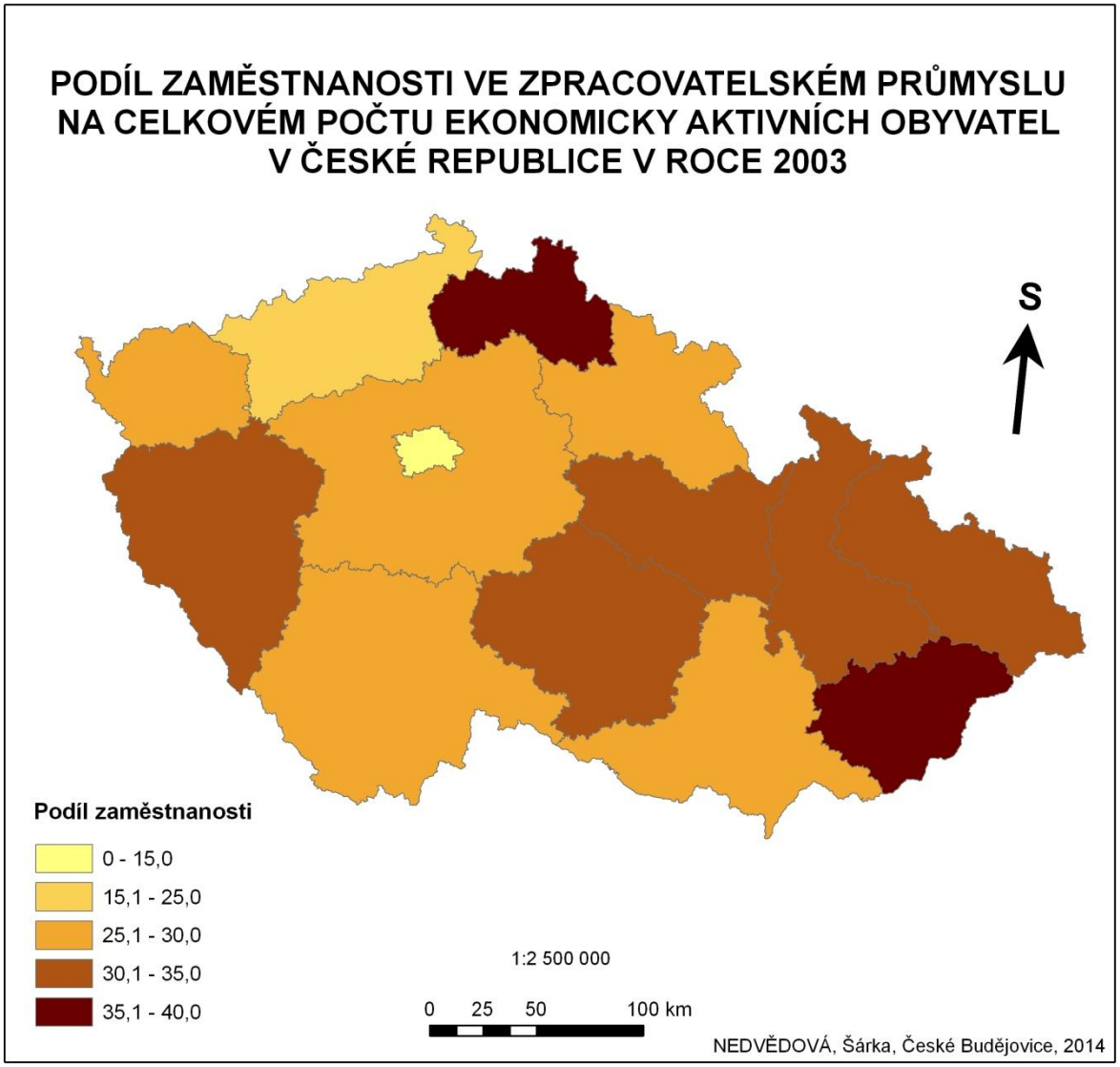

5.9 SHRNUTÍ ODVĚTVOVÉHO SROVNÁNÍ

Následující kapitola vypovídá o celkovém vývoji zaměstnanosti ve vybraných odvětvích zpracovatelského průmyslu za časové období 1930 – 2011. Růst nebo pokles průmyslové výroby závisí na mnoha faktorech, zaměstnanosti, technické vyspělosti politické situaci, hospodářské situaci apod. Vývoj je podporován také technickým rozvojem a jeho plného využívání. Za sledované období, se vyměnily různé politické režimy, které nemálo ovlivnily zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu nejen v kraji, ale v celé České republice.

Celková křivka vývoje zaměstnanosti v průmyslu, odráží vývoj celé ekonomiky a hospodářství kraje. Při srovnání počátečního a konečného počtu pracujících za sledované období, můžeme říci, že počty zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu jsou téměř dvounásobné. Z pohledu celkové zaměstnanosti v průmyslu lze změnu vyjádřit za roky 1950 a 2011, neboť za rok 1930 nejsou dostupná data za celkovou zaměstnanost v průmyslu. Mezi lety 1950 a 2011 je rozdíl téměř minimální, necelých 6 000 pracovníků. Nízká zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu ve 30. letech byla způsobena meziválečnou situací a celosvětovou ekonomickou krizí. V nejnovodobějším vývoji za posledních dvacet let (1989 – 2011) je nižší zaměstnanost v průmyslu dána vyšší vyspělostí ekonomiky a orientací zejména na služby a terciér. Hospodářství bylo oslabeno také rozpadem Československa a stát začal utvářet vlastní ekonomiku. Nesmí být opomenuta finanční světová krize, která vznikla na přelomu roku 2007/ 2008 a ovlivňuje ekonomiku dodnes. Celkově nejvyšší zaměstnanost v průmyslu byla v roce 1961, kdy podíl počtu zaměstnaných v průmyslu na celkovém počtu obyvatel kraje činil 15, 3 %. Celkový podíl zaměstnanosti v průmyslu na celkovém počtu obyvatel žijící v kraji od roku 1950 do roku 2011 se pohyboval mezi 13 – 15 %.

Graf 10: Vývoj zaměstnanosti v průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

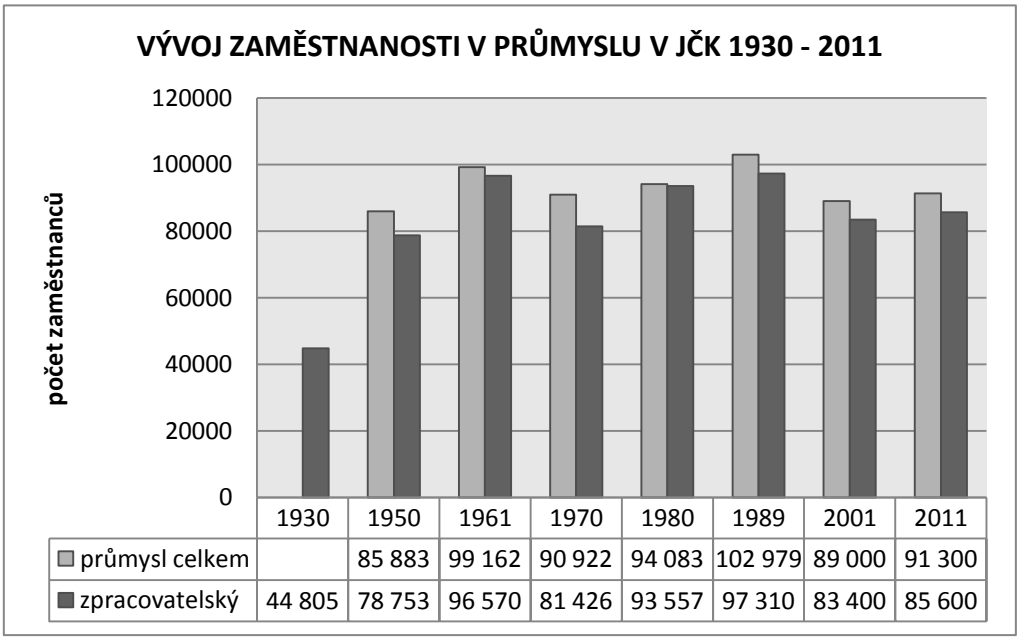

	1930	1950	1961	1970	1980	1989	2001	2011
průmysl celkem		85 883	99 162	90 922	94 083	102 979	89 000	91 300
zpracovatelský	44 805	78 753	96 570	81 426	93 557	97 310	83 400	85 600

Strojírenský průmysl je jeden z nejdůležitějších odvětví zpracovatelského průmyslu pro Jihočeský kraj vůbec. Jeho podíl zaměstnanosti na celkové zaměstnanosti v průmyslu je ze všech odvětvích nejvyšší. Ve srovnání s předchozím grafem o celkové zaměstnanosti v průmyslu, lze říci, že celkový trend zaměstnanosti ve strojírenském průmyslu kopíruje křivku celkové zaměstnanosti v průmyslu. Velký rozdíl je však podíl strojírenského průmyslu v roce 1930 a 1950 oproti zbývajícím rokům. V roce 1930 tvořilo strojírenství 13, 7 % a v roce 2011 43, 2 %, tj. zhruba rozdíl 30 % v zaměstnanosti ve strojírenství na počátku a na konci sledovaného období. Nejvyšší zaměstnanost byla ve strojírenství v roce 1989, a to 38 402 osob. Z pohledu podílu zaměstnanosti ve strojírenství na zpracovatelském průmyslu, to byl rok 2011, kdy se podílelo 43, 2 %. Data za zpracovatelský průmysl z roku 2011 však vycházejí z expertního odhadu, avšak důvodem pro tento trend může být čím dál větší rozvoj elektrotechnického průmyslu, který má na Českobudějovicku vysoké zastoupení. V následujícím grafu č. 11 je znázorněn podíl elektrotechnického průmyslu na strojírenském průmyslu. Jeho nárůst od roku 1989 je téměř dvounásobný. Rozvoj přesného strojírenství, elektrotechniky a přísun kvalitativní pracovní síly do jižních Čech je znatelný. Nízké hodnoty v počátcích sledovaného období byly pravděpodobně způsobeny obnovou ekonomiky po světových válkách. Vysoké hodnoty od roku 1961 – 1989 ovlivnila socialistická politika tehdejšího Československého státu, zaměřená na těžký průmysl, který je úzce spojen se strojírenstvím.

Graf 11: Vývoj zaměstnanosti ve strojírenském průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

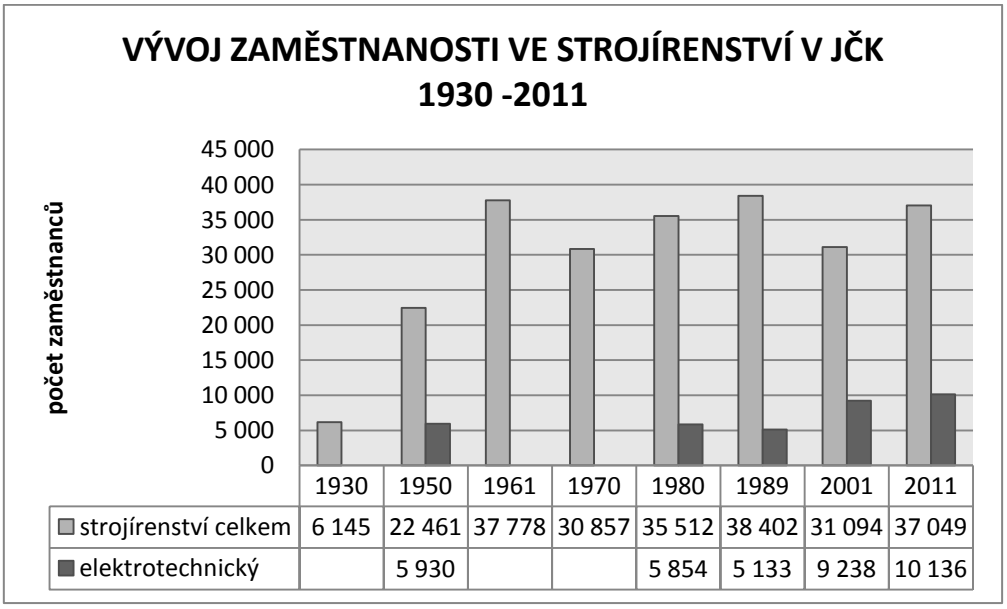

Chemický průmysl patří v posledních letech k základním odvětvím zpracovatelského průmyslu. Jak si můžeme povšimnout i z grafu vývoje zaměstnanosti v tomto odvětví, jeho význam má rostoucí tendenci. Mezi základní lokalizační faktory chemického průmyslu patří energie, suroviny, pracovní síla a voda. Energie je zejména pro těžkou chemii, ta však v Jihočeském kraji nemá zastoupení. V Jihočeském kraji je hlavním výrobcem Silon, Planá nad Lužnicí, mezi menší podniky můžeme zařadit Technoplyn Praha, pobočka České Budějovice. I když celkový podíl na zaměstnanosti v průmyslu v Jihočeském kraji má chemický průmysl minimální, jeho význam roste. Propad v roce 2001 je poněkud zkreslující, neboť dostupná statistika neudává přesné údaje za celkový chemický průmysl, ale pouze za některé ekonomické činnosti. Nejnižší byla zaměstnanost v roce 1950, jeho podíl byl pouze 0,6 %. Jeho význam pak rapidně stoupá, v roce 2011 to bylo 8,4 %. V socialistickém období se podílel na celkové zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu od přibližně 1,5 do 3 %.

Graf 12: Vývoj zaměstnanosti v chemickém průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

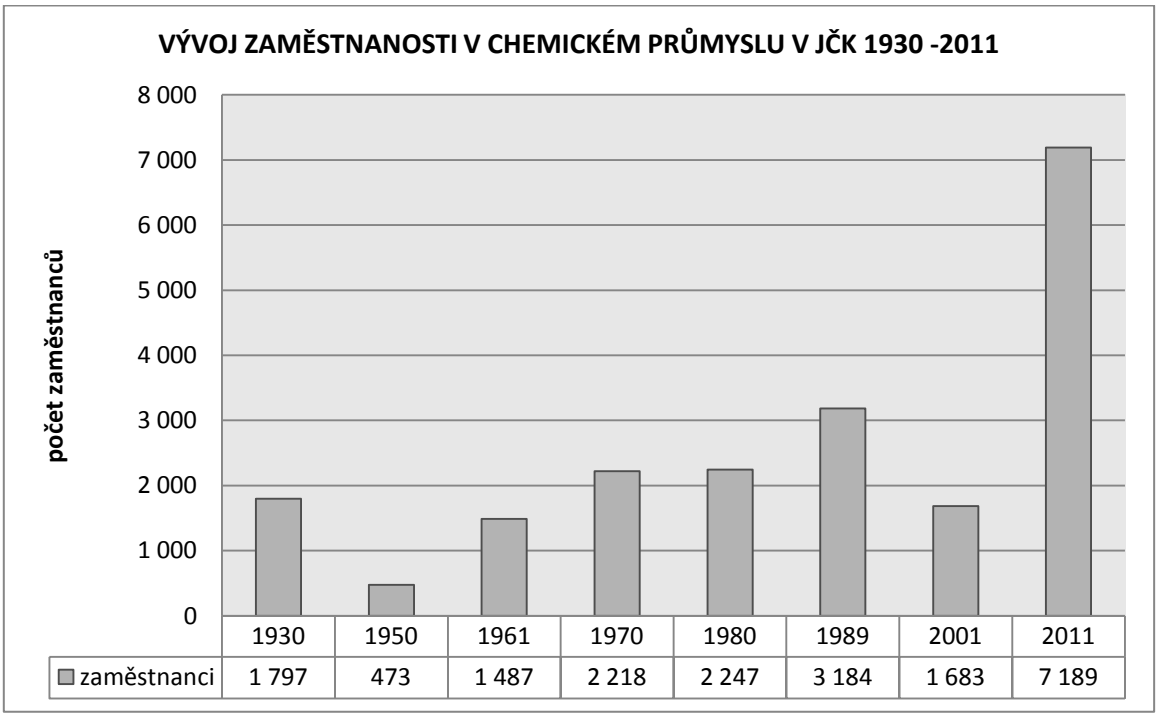

Následující graf popisuje vývoj průmyslu stavebních hmot a sklářského průmyslu. Vzhledem ke změně klasifikace po roce 1989, kdy došlo ke sloučení těchto dvou odvětví pod jedno (v roce 2001 – průmysl skla, keramiky, porcelánu a stavebních hmot a v roce 2011 – výroba ostatních nekovových minerálních látek) byla sečtena i tato odvětví v předchozích létech, aby byla možná komparace. Do roku 1989 jsou k dispozici i data za jednotlivá odvětví. Sklářský průmysl kopíruje trend celkové křivky za obě dvě odvětví dohromady. Nejvíce se

podílel na zaměstnanosti v průmyslu v roce 1930, a to téměř 5 %. Naopak v roce 1961 to bylo pouze 0,9 %. Průmysl stavebních hmot má vyrovnanější bilanci, až na rok 1930, kdy bylo v tomto průmyslu zaměstnáno 13,5 % pracovníků. Poté se hodnoty pohybovaly okolo 4 %. Po roce 1989 průmysl stavebních hmot i sklářský průmysl upadá. Při srovnání v celkové zaměstnanosti obou odvětví v roce 1930 (13,5 %) a 2011 (2,9 %) poklesla zaměstnanost o 15 %. Během socialistického období v letech 1950 – 1989 se podíl pohyboval okolo 5 %.

Graf 13: Vývoj zaměstnanosti v průmyslu stavebních hmot a sklářském průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

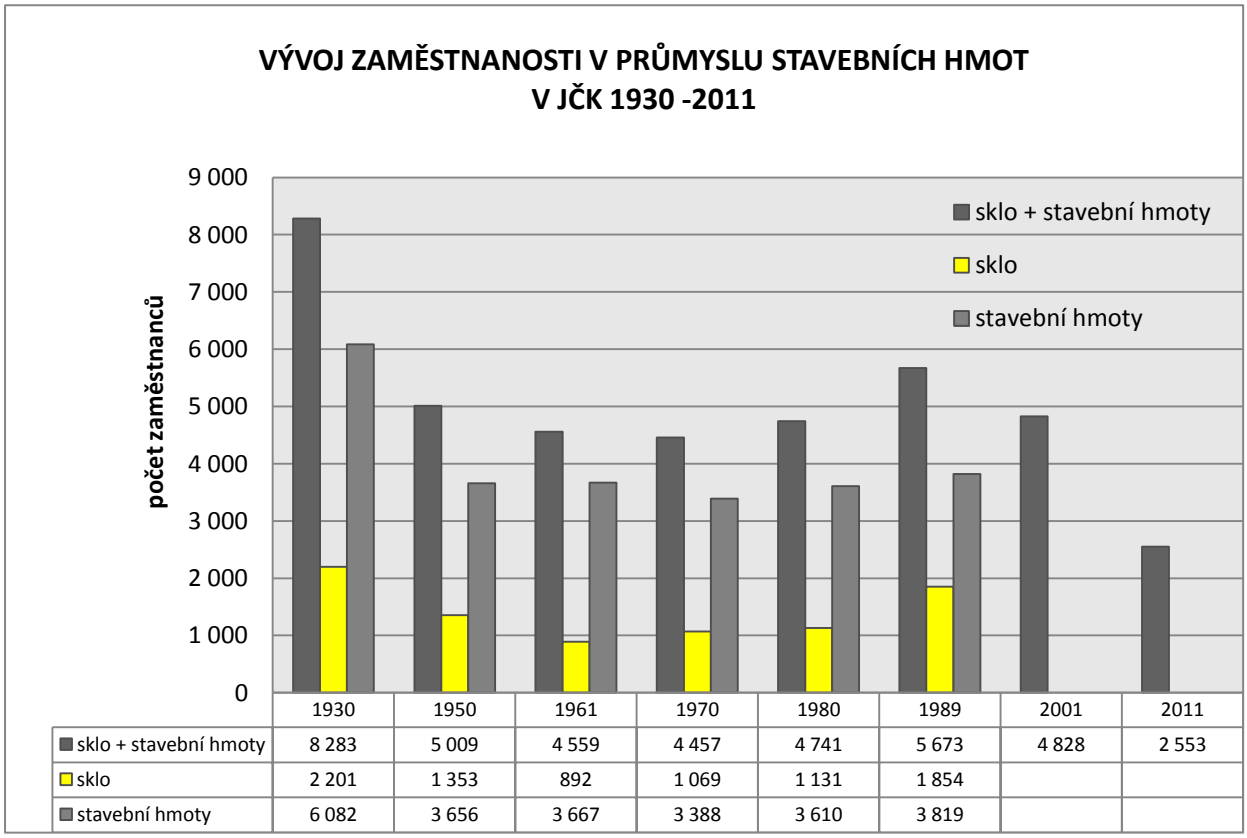

	1930	1950	1961	1970	1980	1989	2001	2011
sklo + stavební hmoty	8 283	5 009	4 559	4 457	4 741	5 673	4 828	2 553
sklo	2 201	1 353	892	1 069	1 131	1 854		
stavební hmoty	6 082	3 656	3 667	3 388	3 610	3 819		

Následující odvětví je dřevařský průmysl, který je jeden z tradičních pro Jihočeský kraj. Dřevozpracující průmysl je úzce vázán na lesnictví a těžbu dřeva. V tomto odvětví je dlouhodobě neustálý pokles těžby, a s tím spjat i pokles zaměstnanosti. Dřevozpracující průmysl byl dlouhou dobu tradičním odvětvím pro Jihočeský kraj. V socialistickém období, zejména v letech 1950 – 1970 se jeho zaměstnanost pohybovala okolo 15 %. V roce 1980 přišel úpadek, kde zaměstnanost poklesla na 9 % a v roce 1989 na 8 %. Rapidní pokles postihl dřevařský průmysl po roce 1989 v roce 2001 (3 %) a 2011 (5,1 %). Rozdíl mezi počátečním a konečným sledovaným rokem je pokles zaměstnanosti o 9 %. V roce 2011 podle CZ – NACE

jsou vyčleněny dvě odvětví dřevozpracujícího průmyslu, a to výrobky ze dřeva a výroba nábytku. Jejich podíl na zaměstnanosti v dřevozpracujícím průmyslu je přibližně stejný.

Graf 14: Vývoj zaměstnanosti v dřevozpracujícím průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

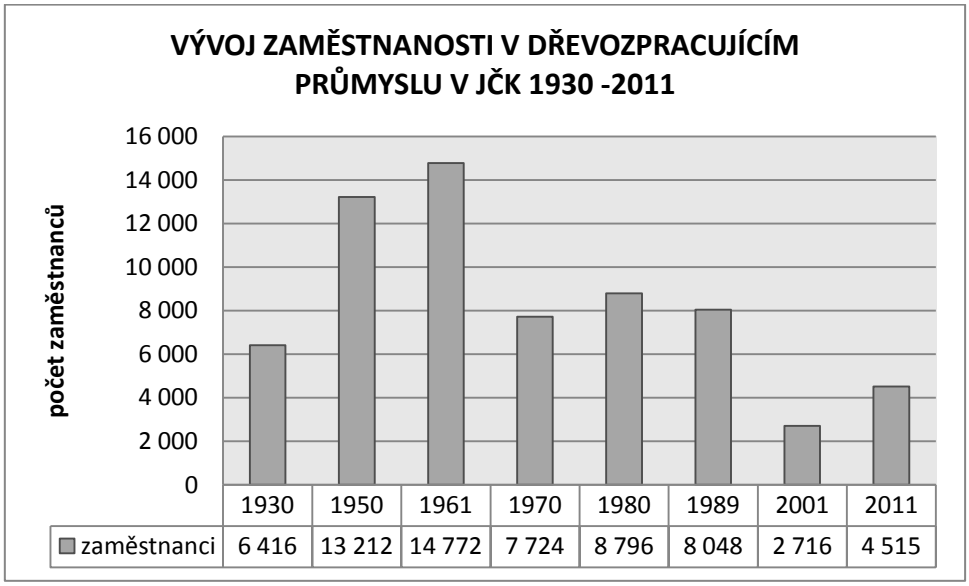

Vývoj zaměstnanosti v papírenském a polygrafickém průmyslu byla z důvodu nedostupnosti některých dat rozdělena, jak na jednotlivá odvětví, tak byl naznačen celkový trend obou odvětví dohromady. Papírenský průmysl je jeden z tradičních odvětví zpracovatelského průmyslu Jihočeského kraje. Při toku Vltavy, bylo vybudováno několik továren. Největší z nich byl závod Papírny Větřní u Českého Krumlova. Celkový trend má klesající tendence. Vysokým podílem 13 % se papírenství podílelo na celkové zaměstnanosti v průmyslu v roce 1930, v roce 1950 to bylo 11 % a od roku 1961 do roku 1989 se zaměstnanost pohybovala kolem 5 %. Menší vzrůst se projevil v roce 2001 (6,3 %). Předpokládám nárůst polygrafického průmyslu, jehož význam v posledních letech stoupá. Celkově má však podíl upadající tendence. Od roku 1930 do roku 2011 poklesla zaměstnanost o 11 %.

Graf 15: Vývoj zaměstnanosti v potravinářském a polygrafickém průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

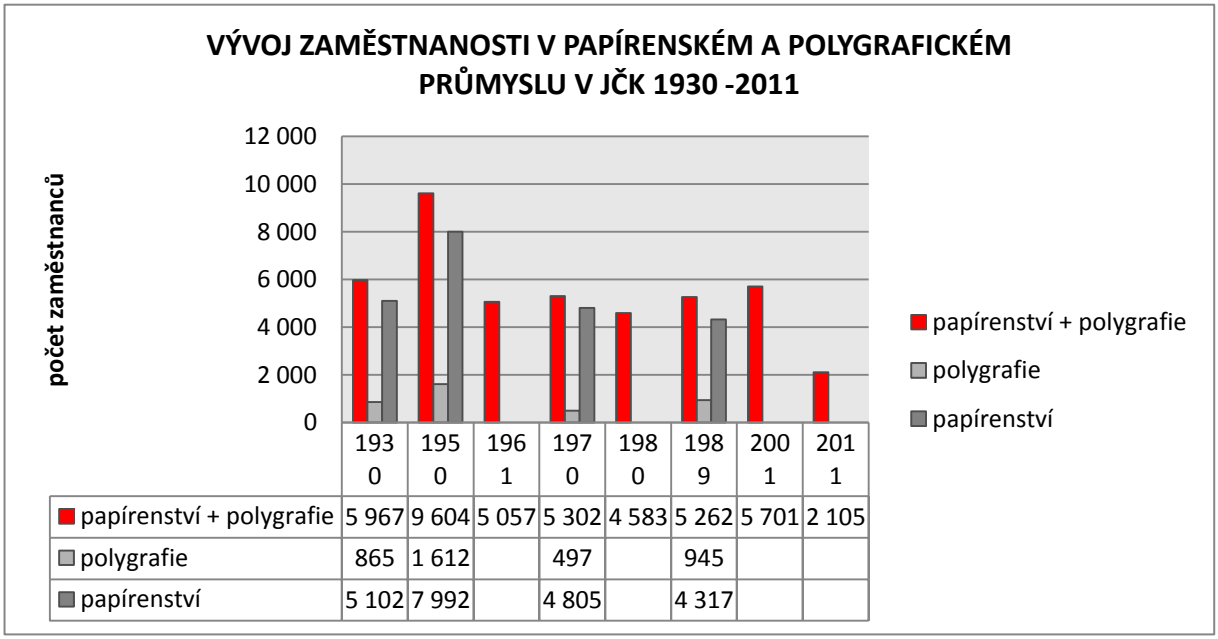

	1930	1950	1961	1970	1980	1989	2001	2011
papírenství + polygrafie	5 967	9 604	5 057	5 302	4 583	5 262	5 701	2 105
polygrafie	865	1 612		497		945		
papírenství	5 102	7 992		4 805		4 317		

Potravinářský průmysl je závislý zejména na kvantitě pracovních sil a na zemědělskou produkci. Zaměstnanost v potravinářském průmyslu má poměrně stabilní zastoupení v Jihočeském kraji. Velice silně byl zastoupen v rozmezí let 1930 – 1950, kdy v něm pracovalo přes 15 % zaměstnanců. Od roku 1961 – 1989 se podíl zaměstnanosti pohyboval od 7 do 10 %. Po roce 1989 však podíl zaměstnanosti v potravinářském průmyslu roste. V roce 2011 dosahoval 14 %. I přes všechny výkyvy je rozdíl mezi počátečním a konečným rokem pouze 1 %. Vzhledem k jeho zastoupení téměř v každém okresu Jihočeského kraje, je jedním z hlavních odvětví zpracovatelského průmyslu Jihočeského kraje.

Graf 16: Vývoj zaměstnanosti v potravinářském průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

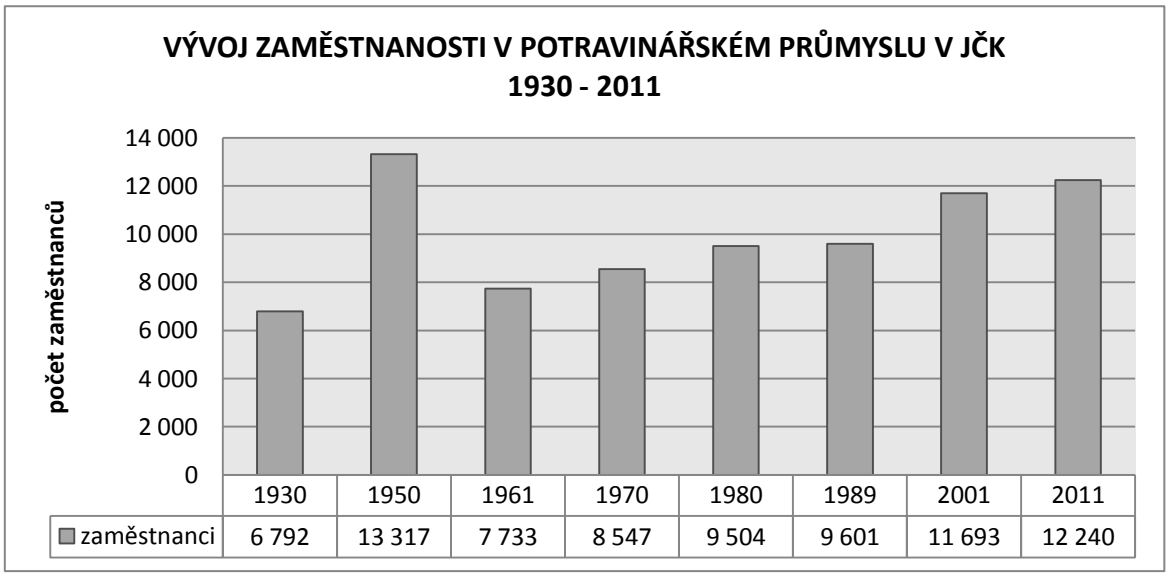

	1930	1950	1961	1970	1980	1989	2001	2011
zaměstnanci	6 792	13 317	7 733	8 547	9 504	9 601	11 693	12 240

Stejně jako pro potravinářský průmysl, je pro textilní průmysl důležitá kvantita pracovní síly. Textilní průmysl je považován jeden z nejvíce náročných oborů právě na kvantitu pracovních sil. Hraje zde určitou roli i faktor spotřeby, a to ve smyslu těsné návaznosti oděvního průmyslu na textilní výrobu. V Jihočeském kraji byl textilní průmysl jedním z hlavních odvětví zpracovatelského průmyslu vůbec. Bylo zde několik podniků, které zaměstnávaly několik tisíc pracovníků. I když v roce 1930 byla zaměstnanost v textilním průmyslu podle absolutních hodnot téměř nejmenší, podílel se na celkové zaměstnanosti v průmyslu 21 %. V socialistickém období (1950 – 1989) měla zaměstnanost kolísavou tendenci a to mezi 16 – 28 %. V roce 1970 to bylo 28, 4 %, největší podíl za sledované období vůbec. Po roce 1989 z důvodu vysoké konkurence ze zahraničí podíl poklesl na 14 % a tento pokles ještě podpořila celosvětová krize, kdy docházelo k uzavírání českých podniků. V roce 2011 byl podíl pouhá 3 %. Rozdíl tedy mezi výchozím rokem a rokem 2011 je pokles o 18 %.

Graf 17: Vývoj zaměstnanosti v textilním průmyslu Jihočeského kraje v období 1930 - 2011

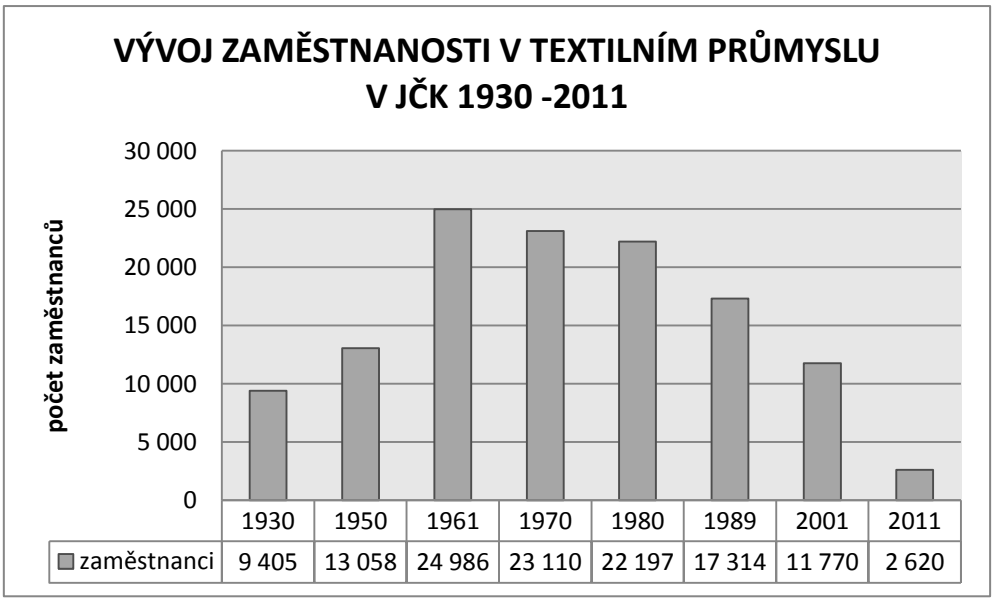

Následující kartodiagram, vychází z dat z přílohy č. 3, který vyjadřuje indexy změny pro vybraná (tradiční) odvětví zpracovatelského průmyslu Jihočeského kraje. Tento index vyjadřuje změnu mezi rokem 1950 a 1989, kdy rok 1950 je považován za hodnotu 100. Hodnoty nižší než 100 vyjadřují celkový pokles a hodnoty vyšší než 100 vyjadřují nárůst zaměstnanosti v daném odvětví.

Ve strojírenském průmyslu proběhla nejmenší změna v okrese Tábor, naopak k největší změně, a to nárůstu, došlo v okrese Písek. Všechny hodnoty jsou nad hranicí 100, z čeho vyplývá, že došlo k celkovému nárůstu počtu pracujících ve všech okresech. V dřevozpracujícím převažuje negativní bilance, největší pokles u okresů Strakonice a České Budějovice. Ke kladné změně došlo pouze v okrese Prachatice, kde index změny činní 136. Textilní průmysl má z pohledu celého kraje vyrovnaný stav. Ve třech okresech (Písek, Tábor, Jindřichův Hradec) došlo ke zvýšení indexu. Naopak v okresech Strakonice, Český Krumlov a České Budějovice index stagnoval nebo se snížil. Největší pokles byl u okresu České Budějovice. V posledním zobrazeném potravinářském průmyslu, je stejně jako v dřevozpracujícím průmyslu většinové snížení indexu. Malý nárůst oproti roku 1950 je patrný v okrese Jindřichův Hradec.

Mapa 7: Indexy změny zaměstnanosti ve vybraných odvětvích zpracovatelského průmyslu Jihočeského kraje za roky 1950 a 1989

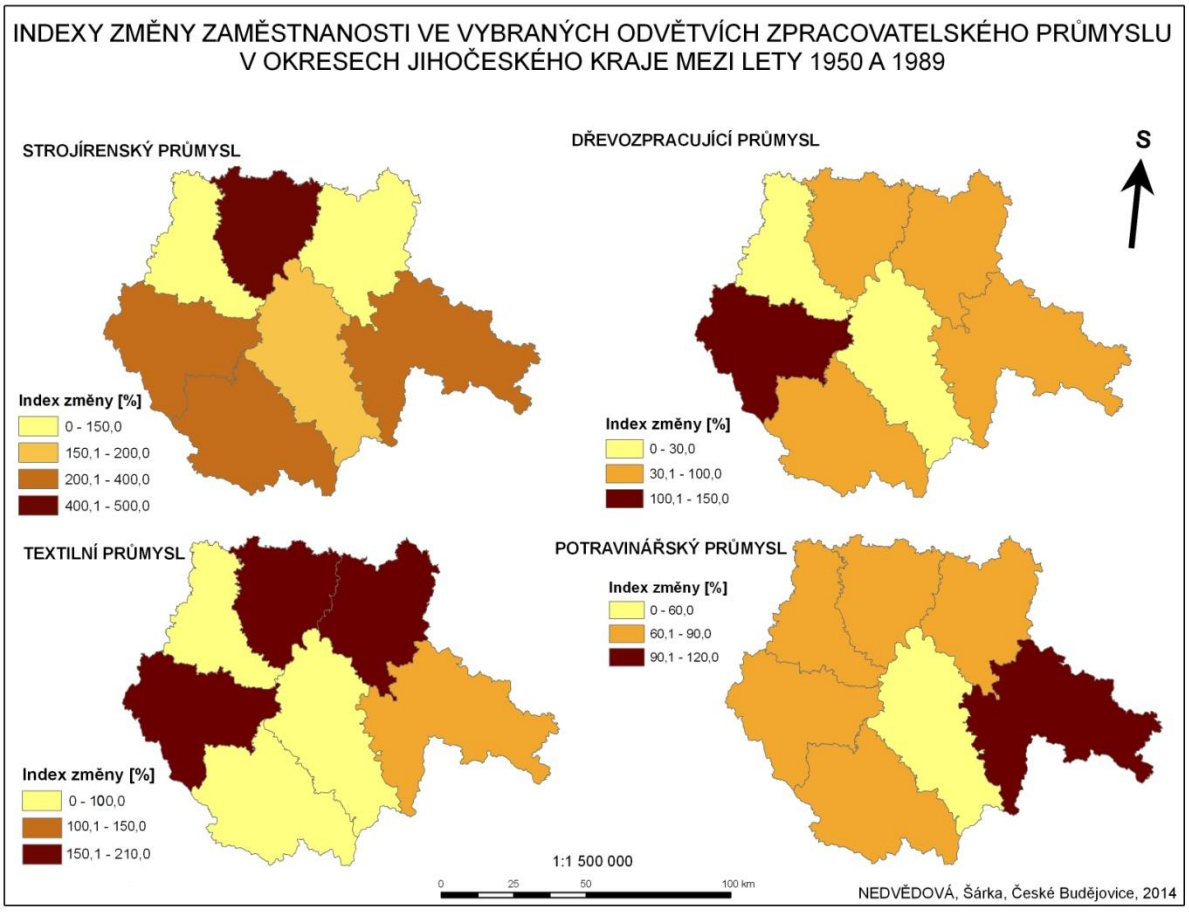

6. ZÁVĚR

Za sledované období prošla republika významnými změnami v odvětvové a profesní struktuře zaměstnanosti. Deformovaná struktura, způsobená centrálním plánováním a orientací na těžký průmysl se po roce 1989 postupně měnila. Výstavba nových kapacit do provozu, rušení neprosperujících provozů a podniků, strukturální změny v průmyslu vyvolané ztrátou východních trhů a rozdílnou konkurenceschopností jednotlivých odvětví, to vše mělo vliv na změny, které v rámci průmyslu nastaly. I když pro Jihočeský kraj nebyly celorepublikové trendy vždy typické, neboť zde byla absence nerostných surovin, průmysl byl soustředěn na tradiční odvětví. Do těch patřil průmysl dřevařský, sklářský, textilní a potravinářský. I přes transformaci, ke které docházelo po roce 1989, zůstával průmysl v Jihočeském kraji z pohledu odvětvové struktury zaměstnanosti ve vedoucí pozici. Do budoucna se dá celorepublikově předpokládat postupné snižování zaměstnanosti v sekundéru a naopak růst v terciéru a kvartéru a přibližování se tak odvětvové struktuře vyspělých zemí.

Hlavním cílem práce bylo shromáždění statistických dat na dané téma a za vymezené časové období. Během tohoto sběru bylo potřeba navštívit instituce, jako jsou státní archiv, Český statistický úřad, Krajský statistický úřad v Českých Budějovicích, vědecké knihovny a mnoho dalších. Data za nejstarší roky 1930 – 1950 jsou těžko dostupná a některá jediná veřejně dostupná data byla utopena během povodní v roce 2002. Během druhé světové války místo sčítání proběhl pouze tzv. Soupis obyvatel v Československu v letech 1946/47, který ale evidenci o odvětvové zaměstnanosti nesledoval. Po roce 1950 už vycházely pravidelné ročenky, které však vycházely z různých klasifikací. Z pohledu srovnávání vývoje daného jevu, bylo velice důležité provést podrobnou metodiku, která by sjednocovala všechny roky. Největší změnou bylo zavedení klasifikace OKEČ a CZ – NACE po roce 1989. Vzhledem ke generalizaci nejnovějších dat pouze na podniky se 100 a více zaměstnanci, musely být některé hodnoty dopočítány. Tyto dopočty však nejsou přesné a vycházejí z obecného koeficientu, což snižuje reliabilitu celé statistiky.

Předpokládaný úpadek zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu po roce 1989 se v Jihočeském kraji nepotvrdil, dokonce se podíl zaměstnanosti v průmyslu zvýšil, což bylo způsobeno velkým poklesem zaměstnanosti v priméru. Rozdíl v podílu zaměstnanosti v priméru mezi lety 1989 a 2001 byl 12 %, z pohledu celorepublikového to bylo 8 %. I přes tento úpadek byla stále zaměstnanost v zemědělství a lesnictví v Jihočeském kraji vyšší než celorepublikový průměr. Vyšší zaměstnanost ve službách se na území Jihočeského kraje projevila až po dvaceti letech po revoluci, kdy podíl terciéru na ostatních sektorech národního

hospodářství vzrostl o 6 %. To bylo spojeno s úpadkem zaměstnanosti v zemědělství na pouhých 5 %, což bylo o 15 % méně než v roce 1989. Celorepublikový průměr zaměstnanosti v sekundéru byl v roce 1989 47,5 %, pro Jihočeský kraj to bylo 32, 5 %, jeho podíl se v následujících letech ještě zvyšoval na úkor zaměstnanosti v zemědělství. Mezi lety 1930 a 1950 vysoce stoupla zaměstnanost v průmyslu. Hospodářství bylo zničeno světovými válkami a byla potřeba rychlé obnovy ekonomiky státu. Vysoká zaměstnanost byla ve strojírenském průmyslu a až do roku 1960 její podíl neustále rostl. V roce 1960 se strojírenství podílelo na zaměstnanosti v průmyslu Jihočeského kraje 40 %. Opakem byl průmysl textilní, jehož zaměstnanost v absolutních hodnotách sice rostla, ale od roku 1930 – 1950 se jeho podíl snížil o 5 %. Textilní průmysl, byl však tradičním pro jižní Čechy a jeho podíl se později zvyšoval. Mareš (1980) uvádí, že v roce 1980 se textilní průmysl podílel na průmyslové produkci republiky pouze 6 %. Od roku 1960 sice zaměstnanost v textilním průmyslu Jihočeského kraje neustále klesá, ale až do roku 1989 je nad hranicí 20 %. Celková zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu má kolísavé tendence. Nejvíce byla ovlivněna celosvětovými hospodářskými krizemi, v letech 1930 a 1970. V zaměstnanosti se také odráží politická situace a vyspělost celého státu. Ve vývoji průmyslu se také odrazila transformace ze socialistického státu na kapitalistickou ekonomiku. Předpokládaný trend růstu zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu během let 1950 – 1990 se tedy nepotvrdil.

7. ZDROJE

Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989 (definitivní údaje). ČSÚ, Praha, 1990.

BLAŽEK, M. (1977): Ekonomickogeografická regionalizace. Geografický ústav ČSAV, Brno, 60 s.

Bulletin č. 1 – 24. Ústřední úřad státní kontroly a statistiky Krajské oddělení České Budějovice, 1962.

Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v krajích a okresech ČR za rok 1999. ČSÚ, Praha, 2000, 39 s.

FIŠER, P., TOUŠEK, V., JANOTA, M. (2008): Changes in employment structure in the Czech republic influenced by the transformation of economy. Wroclaw: Institute of Geography and Regional Development. Univerzity of Wroclaw, 2008, s. 107-114, 8 s.

IVANIČKA, K. (1983): Základy teórie a metodológie socioekonomickej geografie. Slovenské pedagogické nakladatelstvo, Bratislava, 448 s.

JÍROVÁ, H. (2002): Deformace na českém trhu práce, Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 85 s.

KALKUŠOVÁ, S. (1983): Budování a rozvoj socialistického průmyslu v Jihočeském kraji (1945-1980) : bibliografie. Jihočeský kraj celkově, České Budějovice: Státní vědecká knihovna, 58 s.

KALINOVÁ, L. (1999): K sociálním dějinám Československa v letech 1969 – 1989, Praha: Vysoká škola ekonomická, 102 s.

KOL. AUTORŮ (1968): 20 let místního hospodářství Jihočeského kraje, Severografia, n.p., Liberec, 63 s.

KOL. AUTORŮ (1964): Jihočeský kraj v číslech, SEVT, Praha, 353 s.

KOL. AUTORŮ (2000): Vývoj chemického průmyslu v Československu 1918 – 1990 Historické studie. Vysoká škola chemicko-technologická, Praha, 772 s.

KOL. AUTORŮ (1962): Rozvoj československého průmyslu. Ústřední úřad státní kontroly a statistiky, Praha, 348 s.

KOPAČKA, L. (1996): Strukturální změny ekonomiky se zvláštním zřetelem k průmyslu, str. 219-238. In: HAMPL, M. et al.: Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice, Praha: DemoArt, 1996, 395 s.

KRAJÍČEK, L. (1982): Geografie průmyslu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 125 s.

KUNC, J., TOUŠEK, V. (2001). Regionální aspekty transformace českého průmyslu. In: Slaný, A. (ed.): Česká ekonomika na přelomu tisíciletí. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta., s. 515-530, 16 s.

MAREŠ, J. (1980): Průmyslové regiony ČSR. Akademia, Praha, 82 s.

MAREŠ, J. (1976): Vývoj rozmístění československého průmyslu. Tabulky a mapy. Díl II. Tabulky (separát). Geografický ustav ČSAV, Brno.

Obyvatelstvo ČSSR. Praha: Výzkumný ústav sociálně ekonomických informací, 1974, 163 s.

POPJAKOVÁ, D. (1997): Základné kapitoly z geografie priemyslu. Prešovská Univerzita v Prešove – Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešov, 141 s.

Průmysl v České republice a Slovenské republice. OECD, Český institut aplikované ekonomie, Praha, 1994, 163 s.

Regionální portréty. ČSÚ, Praha, 1995, 259 s.

Rychlé výsledky sčítání lidu, domů a bytů 1980, Krajská správa ČSÚ, České Budějovice, 1981, 139 s.

RICHTER, G. (1977): K zaměstnanosti v průmyslu evropských socialistických zemí v letech 1950 - 1990, I. část, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 181 s.

Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991: základní údaje za republiky, kraje a okresy, Praha: Federální statistický úřad, 1992, 193 s.

Statistický lexikon obcí České republiky 2005 : podle správního rozdělení k 1.1.2005 a výsledků sčítání lidu, domů a bytů k 1. březnu 2001, Český statistický úřad, Praha, 2005, 1 358 s.

Statistický lexikon obcí ČSSR 1965 : podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961, Nákladem statistického a evidenčního vydavatelství tiskopisů, Praha, 1966, 668 s.

Statistický lexikon obcí ČSSR 1982 : podle správního rozdělení k 1. lednu 1982 a výsledků sčítání lidu, domů a bytů k 1. listopadu 1980. Díl 1, SEVT, Praha, 1984, 1 011 s.

Statistické ročenky Jihočeského kraje, Krajské oddělení Státního statistického úřadu, České Budějovice, 1967, 1973, 1981, 1986.

STŘÍDA, M. (1967): Oblastní struktura Československa. Geografický ústav ČSAV, Brno, 110 s.

TONEV, P., TOUŠEK, V. (2002): Typologie okresů České republiky (podle struktury zaměstnaných s důrazem na odvětví zpracovatelského průmyslu). Regionální rozvoj / regionalizace. Sborník referátů z XX. jubilejního sjezdu ČGS, Ústí nad Labem: Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem, s. 67-77.

7.1 Internetové zdroje:

[1] *Sektorová zaměstnanost*.
[http://www.portal-inovace.cz/cz/technologicky-profil-lk/trh-prace/sektorova-zamestnanost/]

[2] *Jihočeský kraj – Wikipedie.*
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Jiho%C4%8Desk%C3%BD_kra]

[3] *Charakteristika kraje | ČSÚ v Českých Budějovicích.*
[http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje]

[4] *Obrázek.*
[http://www.bruntal.net/image/200509071421_kraje1949-1960.jpg]

[5] *Postavení Jihočeského kraje v České republice ve vybraných ukazatelích | ČSÚ v Českých Budějovicích.*
[http://www.czso.cz/xc/redakce.nsf/i/postaveni_jihoceskeho_kraje_v_ceske_republice_ve_vybranych_ukazatelich]

[6] *OKEČ.*
[http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=83&idkapitola=65]

[7] *Metodická příručka CZ-NACE*.
[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_ekonomickych_cinnosti_%28cz_nace%29]

[8] *Sdělení CZ-NACE*.
[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/sdeleni_%28cz_nace%29/$File/sdelen%C3%AD_CZ-NACE.pdf]

8. SEZNAM PŘÍLOH

MAPA 1: VÝVOJ SEKTOROVÉ ZAMĚSTNANOSTI V OKRESECH JIHOČESKÉHO KRAJE ZA OBDOBÍ 1980 - 2011
MAPA 2: ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 1960 A 2001
MAPA 3: ODVĚTVOVÁ STRUKTURA ZAMĚSTNANOSTI V OKRESECH JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1950
MAPA 4: ODVĚTVOVÁ STRUKTURA ZAMĚSTNANOSTI V OKRESECH JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1989
MAPA 5: ODVĚTVOVÁ STRUKTURA ZAMĚSTNANOSTI V OKRESECH JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1999
MAPA 6: PODÍL ZAMĚSTNANOSTI NA ZPRACOVATELSKÉM PRŮMYSLU V ČESKÉ REPUBLICE V ROCE 2003
MAPA 7: INDEXY ZMĚNY ZAMĚSTNANOSTI VE VYBRANÝCH ODVĚTVÍCH ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU JIHOČESKÉHO KRAJE ZA ROKY 1950 A 1989

OBRÁZEK 1: KRAJSKÉ ZŘÍZENÍ ČSSR V LETECH 1949 - 1960

TABULKA 1: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 1930
TABULKA 2: POČET PRACOVNÍKŮ V ODVĚTVÍCH PRŮMYSLU PODLE OKRESŮ JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1930
TABULKA 3: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 1950
TABULKA 4: POČET PRACOVNÍKŮ V ODVĚTVÍCH PRŮMYSLU PODLE OKRESŮ JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1950
TABULKA 5: VYBRANÝ UKAZATEL Z PRŮMYSLU PODLE KRAJŮ A OKRESŮ ZA ROK 1960 POČÍTÁNO METODOU ORGANIZAČNÍ PODLE SÍDLA PODNIKŮ (* PRŮMYSL PODLE PROVOZOVEN BEZ ÚSSD (ÚSTŘEDNÍ SVAZ SPOTŘEBNÍCH DRUŽSTEV)
TABULKA 6: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 1961
TABULKA 7: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 1970
TABULKA 8: POČET PRACOVNÍKŮ V ODVĚTVÍCH PRŮMYSLU PODLE OKRESŮ JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1970
TABULKA 9: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 1980
TABULKA 10: ZAMĚSTNANOST V PRŮMYSLU PODLE OKRESŮ V ROCE 1980
TABULKA 11: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 1989
TABULKA 12: POČET PRACOVNÍKŮ V ODVĚTVÍCH PRŮMYSLU PODLE OKRESŮ JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1989
TABULKA 13: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 2001
TABULKA 14: POČET ZAMĚSTNANCŮ PODLE ODVĚTVÍ PRŮMYSLU V JČK V ROCE 2011
TABULKA 15: PODÍL ZAMĚSTNANOSTI V ODVĚTVÍCH NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ PODLE KRAJŮ ČR V ROCE 2003

PŘÍLOHA 1: ROZDĚLENÍ EKONOMICKÝCH ČINNOSTÍ PODLE CZ - NACE
PŘÍLOHA 2: ZAMĚSTNANOST V SEKTORECH NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ V JIHOČESKÉM KRAJI
PŘÍLOHA 3: INDEX ZMĚNY ZAMĚSTNANOSTI VE VYBRANÝCH ODVĚTVÍCH ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU MEZI LETY 1950 A 1989
PŘÍLOHA 4: PRŮMĚRNÝ EVIDENČNÍ POČET ZAMĚSTNANCŮ V PRŮMYSLU PODLE OKEČ A CZ – NACE V LETECH 2001 A 2011
PŘÍLOHA 5: POČET ZAMĚSTNANCŮ V PRŮMYSLU V OKRESECH JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1989
PŘÍLOHA 6: POČET ZAMĚSTNANCŮ V PRŮMYSLU V KRAJÍCH ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 1989
PŘÍLOHA 7: ZAMĚSTNANOST VE ZPRACOVATELSKÉM PRŮMYSLU V OKRESECH JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 1950
PŘÍLOHA 8: KLASIFIKACE PRŮMYSLU V ČS V LETECH 1930 - 1948
PŘÍLOHA 9: KLASIFIKACE PRŮMYSLOVÝCH VÝROB V ČESKOSLOVENSKU 1949, 1957
PŘÍLOHA 10: KLASIFIKACE PRŮMYSLU PLATNÁ V ČS OD ROKU 1958

9. PŘÍLOHY

Příloha 1: Rozdělení ekonomických činností podle CZ - NACE

Číslo	A 38	Popis	Oddíly ISIC Rev. 4 / NACE Rev. 2
1	A	Zemědělství, lesnictví a rybářství	01 až 03
2	B	Těžba a dobývání	05 až 09
3	CA	Výroba potravinářských výrobků, nápojů a tabákových výrobků	10 až 12
4	CB	Výroba textilií, oděvů, usní a souvisejících výrobků	13 až 15
5	CC	Zpracování dřeva, výroba papíru a výrobků z nich, tisk a rozmnožování nahraných nosičů	16 až 18
6	CD	Výroba koksu a rafinovaných ropných výrobků	19
7	CE	Výroba chemických látek a chemických přípravků	20
8	CF	Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků	21
9	CG	Výroba pryžových, plastových a ostatních nekovových minerálních výrobků	22 a 23
10	CH	Výroba základních kovů, hutní zpracování a slévárenství a výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků kromě strojů a zařízení	24 a 25
11	CI	Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení	26
12	CJ	Výroba elektrických zařízení	27
13	CK	Výroba strojů a zařízení j.n.	28
14	CL	Výroba dopravních prostředků a zařízení	29 a 30
15	CM	Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl a opravy a instalace strojů a zařízení	31 až 33
16	D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	35
17	E	Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	36 až 39
18	F	Stavebnictví	41 až 43
19	G	Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	45 až 47
20	H	Doprava a skladování	49 až 53
21	I	Ubytování, stravování a pohostinství	55 a 56
22	JA	Vydavatelské a audiovizuální činnosti, tvorba programů a vysílání	58 až 60
23	JB	Telekomunikační činnosti	61
24	JC	IT a informační činnosti	62 a 63
25	K	Peněžnictví a pojišťovnictví	64 až 66
26	L	Činnosti v oblasti nemovitostí	68
27	MA	Právní, účetnické, architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy, činnosti vedení podniků, poradenství v oblasti řízení	69 až 71
28	MB	Výzkum a vývoj	72
29	MC	Ostatní profesní, vědecké a technické činnosti	73 až 75
30	N	Administrativní a podpůrné činnosti	77 až 82
31	O	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	84
32	P	Vzdělávání	85
33	QA	Zdravotní péče	86
34	QB	Sociální péče a sociální služby	87 a 88
35	R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	90 až 93
36	S	Ostatní činnosti	94 až 96
37	T	Činnosti domácností jako zaměstnavatelů; činnosti domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu	97 a 98
38	U	Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů	99

Zdroj: www.czso.cz

Příloha 2: Zaměstnanost v sektorech národního hospodářství v Jihočeském kraji

Jihočeský kraj	Obyv. celkem	EAO	primér	sekundér	terciér
1980	689 229	360 478	75 783	127 729	76 911
1989	697 503	368 283	71 654	119 907	
2001	625 267	320 546	24622	127 330	151 675
2011*	636 138	299 900	16 200	125 800	157 900
Okres Č.Budějovice					
1980	164 516	86 674	11475	28 881	22 340
1989	173 386	93 288	11 961	26 209	55 118
2001	178 201	92 642	4 601	33 624	50 026
2011	186 462	93 594	2 496	27 377	56 973
Okres Č. Krumlov					
1980	55 395	29 751	7 545	9 982	6 151
1989	57 388	31 419	7 496	10 208	13 715
2001	59 569	32 105	2 295	13 767	14 054
2011	61 231	29 621	1 333	9 794	15 271
Okres J. Hradec					
1980	93 657	48 267	13 060	17 426	8 938
1989	93 048	48 240	15 188	12 091	20 961
2001	92 887	46 792	5 004	19 847	19 698
2011	92 222	43 310	2 821	14 328	22 231
Okres Pelhřimov					
1980	76 058	40 000	10 134	15 012	8 222
1989	74 614	39 403	12 251	9 189	17 963
2001	72 984	36 514	4 475	15 347	14 678
2011	71 914	34 319	2 631	12 247	17 121
Okres Písek					
1980	75 110	38 757	8 767	13 893	7 741
1989	72 074	37 495	7 399	12 657	17 439
2001	70 550	35 638	3 287	13 702	16 866
2011	70 524	33 445	1 898	10 220	18 557
Okres Prachatice					
1980	50 119	26 083	6 420	8 181	5 369
1989	50 985	26 859	9 288	7 855	11 940
2001	51 369	26 019	2 420	10 739	11 545
2011	51 030	24 316	1 555	8 107	12 689
Okres Strakonice					
1980	71 998	37 155	8 293	15 148	7 448
1989	71 978	37 150	7 881	14 131	13 714
2001	69 863	35 171	3 216	13 612	14 896
2011	70 657	33 551	1 929	11 732	17 005
Okres Tábor					
1980	102 376	53 791	10 089	25 099	19 206
1989	104 030	54 429	9 349	18 131	26 949
2001	102 828	52 179	3 799	20 755	24 146
2011	102 683	49 293	2 144	15 390	26 994

* Zdroj: www.czso.cz, data za rok 1989 jsou ze sčítání v roce 1991

Příloha 3: Index změny zaměstnanosti ve vybraných odvětvích zpracovatelského průmyslu mezi lety 1950 a 1989

OKRES	Index změny (1950 = 100)			
	Strojírenský průmysl	Textilní průmysl	Dřevozpracující průmysl	Potravinářský průmysl
České Budějovice	195	78	29	58
Český Krumlov	330	95	98	67
Jindřichův Hradec	381	113	56	110
Písek	496	185	74	64
Prachatice	360	162	136	75
Strakonice	137	91	3	90
Tábor	115	204	88	74

Zdroj: Hospodářský lexikon obcí (Sčítání lidu v republice Československé ke dni 1. března 1950, díl II.), Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989, vlastní výpočty

Příloha 4: Průměrný evidenční počet zaměstnanců v průmyslu podle OKEČ a CZ – NACE v letech 2001 a 2011

	2001	2001 - odhad	2011	2011 - odhad
Průmysl celkem	58 705	89 000	43 626	91 300
Zpracovatelský průmysl	54 203	83 400	42 372	85 600
Strojírenský	20 191	31 094	18 341	37 049
Chemický a gumárenský	1 093	1 683	3 559	7 189
Dřevozpracující	1 764	2 717	2 235	4 515
Stavebních hmot, skla a keramiky	3 135	4 828	1 264	2 553
Papírenský a polygrafický	3 702	5 701	1 042	2 105
Textilní	7 643	11 770	1 296	2 620
Potravinářský	7 593	11 693	6 059	12 240
Ostatní	8 126	12 514	7 370	14 887

Zdroj: www.czso.cz (V průmyslu celkem jsou započítána data i z ostatních sekcí průmyslu)

Příloha 5: Počet zaměstnanců v průmyslu v okresech Jihočeského kraje v roce 1989

okres 1989	průmysl celkem	zpracovatelský průmysl
Č. Budějovice	27 625	24 577
Č. Krumlov	9 409	9 282
J. Hradec	14 609	13 914
Pelhřimov	14 310	14 228
Písek	12 570	12 304
Prachatice	7 244	7 150
Strakonice	14 280	13 936
Tábor	17 242	16 466

Zdroj: Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989 + vlastní výpočty

Příloha 6: Počet zaměstnanců v průmyslu v krajích České republiky v roce 1989

kraje 1989	průmysl celkem	zpracovatelský průmysl	Podíl zpracovatelského na celkovém průmyslu [%]
Jihočeský	102 979	97 310	94,5
Praha	175 486	162 248	92,5
Středočeský	209 073	164 458	78,7
Karlovarský	63 683	42 853	67,3
Plzeňský	102 205	92 717	90,7
Ústecký	186 626	120 362	64,5
Liberecký	106 023	103 417	97,5
Královehradecký	131 185	124 250	94,7
Pardubický	114 704	107 664	93,9
Jihomoravský	227 125	209 745	92,3
Vysočina	96 691	92 693	95,9
Zlínský	136 795	135 089	98,8
Moravskoslezský	334 724	130 624	39,0
Olomoucký	127 583	123 271	96,6
ČR	**2 114 882**	**1 706 701**	80,7

Zdroj: Bilance zdrojů pracovních sil a jejich rozdělení za ČSR a jednotlivé kraje k 31.12.1989 + vlastní výpočty

Příloha 7: Zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu v okresech Jihočeského kraje v roce 1950

okres 1950	stroj	chemie	papír	dřevo	stav. hmoty	sklo	textil	potr.	ostatní	zpracov. průmysl	průmysl celkem
ČB	6 378	131	1 064	4 998	1 586	106	1 336	5 055	522	24 176	25 115
ČK	1073	22	6710	1006	223	4	885	704	15	10 627	11316
JH	928	0	68	2 157	636	538	2984	1402	54	8767	9523
PI	1 275	9	94	1390	312	3	1670	1473	53	6279	7162
PT	631	17	37	1496	73	649	800	667	211	4581	5834
ST	6 335	6	104	659	322	6	3714	1351	31	12528	13555
TA	5 841	288	511	1506	504	47	1223	2 665	55	12640	13 378

Zdroj: Hospodářský lexikon obcí (Sčítání lidu v republice Československé ke dni 1. března 1950, díl II.) + vlastní výpočty

Příloha 8: Klasifikace průmyslu v ČS v letech 1930 - 1948

Skupiny průmyslových výrob z roku 1930 používané do roku 1940	Skupiny průmyslových výrob používané od roku 1941 do roku 1948
I. Hornictví, dobývání a úprava rašeliny, koksovny a briketárny	I. Průmysl báňský
II. Průmysl kamene a zemin	II. Průmysl energetický
III. Průmysl sklářský	III. Průmysl vyrábějící železo
IV. Kovoprůmysl	IV. Průmysl železa a kovů
V. Průmysl chemický	V. Průmysl chemický
VI. Průmysl textilní	VI. Průmysl sklářský
VII. Průmysl papírenský	VII. Průmysl kamene, zemin a keramiky
VIII. Průmysl grafický	VIII. Průmysl papíru
IX. Průmysl kožařský	IX. Průmysl pil
X. Průmysl pryže a osinku	X. Průmysl dřevozpracující
XI. Průmysl dřevařský	XI. Průmysl textilní
XII. Průmysl soustružnický (kromě dřeva)	XII. Průmysl oděvní
XIII. Průmysl kartáčnický	XIII. Průmysl kožedělný
XIV. Průmysl hudebních nástrojů	XIV. Průmysl cukrovarský
XV. Průmysl hračkářský	XV. Průmysl lihovarský
XVI. Průmysl potravin, poživatin a nápojů	XVI. Průmysl pivovarský a sladařský
XVII. Průmysl odívání a obuvi	XVII. Průmysl mlynářský
XVIII. Stavební živnosti a podnikání civilních techniků	XVIII. Průmysl potravinářský
XIX. Vodárny	XIX. Průmysl tiskový
XX. Plynárny	XX. Průmysl vodárenský
XXI. Elektrárny	XXI. Průmysl stavební
XXII. Živnostenský chov a žír zvířat a lesní manipulace	
XXIII. Živnostenské provozovny ústavů lidumilných, trestních a polepšovacích	
XXIV. Práce a výkony provozované pochůzkou po domech a ulicích	

Zdroj: KOL. AUTORŮ (1962): Rozvoj československého průmyslu. Ústřední úřad státní kontroly a statistiky, Praha, 348 s.

Příloha 9: Klasifikace průmyslových výrob v Československu 1949, 1957

Skupiny průmyslových výrob používané od roku 1949 do roku 1951	Skupiny průmyslových výrob platné k 31. XII. 1957
I. Průmysl báňský	I. Elektrárny vč. rozvodných sítí a rozvoden
II. Průmysl energetický	II. Průmysl těžby paliv
III. Průmysl hutnický	III. Průmysl zpracovávající paliva
IV. Průmysl kovodělný a strojírenský	IV. Těžba rud
V. Průmysl chemický	V. Hutnictví
VI. Průmysl sklářský	VI. Strojírenský a kovodělný průmysl
VII. Průmysl stavebních hmot a keramiky	VII. Těžba chemických surovin
VIII. Průmysl papírenský a celulosy	VIII. Průmysl chemický
IX. Průmysl dřevozpracující	IX. Gumárenský průmysl
X. Průmysl textilní a odívání	X. Nekovy
XI. Průmysl kožedělný a gumárenský	XI. Výroba osinkocementových, brusných, slídových a grafitových předmětů
XII. Průmysl cukrovarský	XII. Průmysl stavebních hmot
XIII. Průmysl lihovarský	XIII. Průmysl sklářský
XIV. Průmysl pivovarský a sladařský	XIV. Průmysl porcelánu a keramiky
XV. Průmysl mlynářský	XV. Průmysl dřevozpracující
XVI. Průmysl cukrovinkářský	XVI. Průmysl zápalek
XVII. Průmysl konzervárenský a jateční	XVII. Průmysl papírenský
XVIII. Průmysl tuků a olejů	XVIII. Polygrafie
XIX. Průmysl mlékárenský	XIX. Průmysl textilní
XX. Výroba tabáková a solná	XX. Průmysl konfekční
XXI. Průmysl grafický, gramofonový a filmový	XXI. Průmysl kožedělný, obuvnický a kožešnický
	XXII. Průmysl potravinářský a pochutin
	XXIII. Výroba tuků, mýdla a parfumerie
	XXIV. Výroba soli
	XXV. Kopírování filmů
	XXVI. Výroba kombinovaných krmiv
	XXVII. Vodárenství
	XXVIII. Chladírny a mrazírny

Zdroj. KOL. AUTORŮ (1962): Rozvoj československého průmyslu. Ústřední úřad státní kontroly a statistiky, Praha, 348 s.

Příloha 10: Klasifikace průmyslu platná v ČS od roku 1958

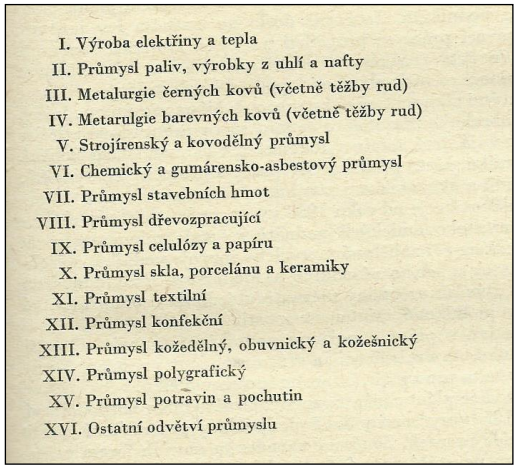

I. Výroba elektřiny a tepla
II. Průmysl paliv, výrobky z uhlí a nafty
III. Metalurgie černých kovů (včetně těžby rud)
IV. Metarulgie barevných kovů (včetně těžby rud)
V. Strojírenský a kovodělný průmysl
VI. Chemický a gumárensko-asbestový průmysl
VII. Průmysl stavebních hmot
VIII. Průmysl dřevozpracující
IX. Průmysl celulózy a papíru
X. Průmysl skla, porcelánu a keramiky
XI. Průmysl textilní
XII. Průmysl konfekční
XIII. Průmysl kožedělný, obuvnický a kožešnický
XIV. Průmysl polygrafický
XV. Průmysl potravin a pochutin
XVI. Ostatní odvětví průmyslu

Zdroj: KOL. AUTORŮ (1962): Rozvoj československého průmyslu. Ústřední úřad státní kontroly a statistiky, Praha, 348 s.